

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

**ФАКУЛЬТЕТ ГУМАНІТАРНИХ ТА СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ
ГУМАНІТАРНОЇ НАУКИ І ПРАКТИКИ:
ФІЛОСОФСЬКИЙ, ПСИХОЛОГІЧНИЙ
ТА СОЦІАЛЬНИЙ ВИМІРИ**

Частина I

Севєродонецьк-2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ Г.С. КОСТЮКА НАПН УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВОЛОДИМИРА ВІННИЧЕНКА
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА
ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПОВІТРЯНИХ СИЛ ІМЕНІ ІВАНА КОЖЕДУБА
МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОЛОГІЇ І СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ВІДКРИТОГО МІЖНАРОДНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «УКРАЇНА»
ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ, ПСИХОТЕРАПІЇ ТА УПРАВЛІННЯ, М. ОДЕСА
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МОРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ
ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА АКАДЕМІЯ
ВИЩА ДЕРЖАВНА ПРОФЕСІЙНА ШКОЛА ІМ. СТАНІСЛАВА ПІГОНЯ (ПОЛЬЩА)
ВИЩА ШКОЛА VISTULA (ПОЛЬЩА)
МІЖНАРОДНЕ ТОВАРИСТВО КАТАТИМНО-ІМАГІНАТИВНОЇ ПСИХОТЕРАПІЇ (АГКВ)
(АВСТРІЯ-НІМЕЧЧИНА)
ВИЩА ШКОЛА ІМЕНІ БОГДАНА ЯНЄСЬКЕГО (ПОЛЬЩА)
КРАКІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
RZESZOW UNIVERSITY OF TECHNOLOGY I. ŁUKASIEWICZ (ПОЛЬЩА)
POLITECHNIKA RZESZOWSKA (ПОЛЬЩА)
УНІВЕРСИТЕТ АГДЕРА (НОРВЕГІЯ)
УНІВЕРСИТЕТ ПРОВІНЦІЇ НУРЛАНД (НОРВЕГІЯ)
ВЕЛИКОТИРНОВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СВЯТИХ КИРИЛА І МЕФОДІЯ (БОЛГАРІЯ)
УНІВЕРСИТЕТ ПРИКЛАДНИХ НАУК (НІМЕЧЧИНА)

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ГУМАНІТАРНОЇ НАУКИ І ПРАКТИКИ: ФІЛОСОФСЬКИЙ, ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ВИМІРИ: ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Частина I

Варшава-Вінниця-Дніпро-Дрезден-Жешув-Запоріжжя-Івано-Франківськ-Київ-Краків-
Кропивницький- Львів-Люблін-Мелітополь-Нурланд-Нюртинген-Одеса-Переяслав-
Хмельницький-Северодонецьк-Суми-Ужгород-Харків-Херсон-Хмельницький-
Чернівці-Штутгарт

УДК 159.9.072 + 173.7 + 178.1 + 178.8 + 316.6

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля
(протокол № 5 від 29.12.2021 р.)*

Сучасні проблеми гуманітарної науки і практики: філософський, психологічний та соціальний виміри : зб. наук. праць / За заг. ред. проф. Н. Є. Завацької. – К. : ПВТП «LAT&K», 2021. – Ч. I. – 143 с.

Видання розраховане на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти, фахівців в сфері здоров'язбереження людини.

УДК 159.9.072 + 173.7 + 178 + 316.6

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за редагування, підбір і точність наведених фактів, цитат та інших відомостей.

Матеріали подано в авторській редакції та друкуються мовою оригіналу.

© Східноукраїнський національний
університет імені Володимира Даля,
2021
© Колектив авторів, 2021

The Volodymyr Dal East-Ukrainian National University, 2021

ЗМІСТ

Афанасьєвська М.О. ВНУТРІШНЯ ВПЕВНЕНІСТЬ У СОБІ ЯК КРИТЕРІЙ ВИСОКИХ ДОСЯГНЕНЬ ПІДЛІТКІВ У НАСТІЛЬНОМУ ТЕНІСІ.....	8
Бохонкова Ю.О., Сербін Ю.В. ІСТОРИКО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СІМЕЙНИХ ВЗАЄМИН НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ПОДРУЖНЬОГО ЖИТТЯ.....	13
Бровендер О.О., Ганускова О.О. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СОЦІУМУ.....	15
Бровендер О.О., Горбачов С.С. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ЗРІЛІСТЬ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ СФЕРІ.....	18
Бровендер О.О., Єрмоленко А.Р. СУЧАСНІ ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ.....	20
Бровендер О.О., Жиленко Ю.М. БЛАГОДІЙНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА СОЦІУМ.....	22
Бровендер О.О., Карпенко А.О. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	24
Бровендер О.О., Кісєль С.О. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ: ДОСЯГНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	26
Бровендер О.О., Кострова Н.О. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ТА УЧНІВСЬКОЮ МОЛОДДЮ У ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ.....	28
Бровендер О.О., Манаєнко М.О. ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ЇЇ ДОСЯГНЕННЯ.....	31
Бровендер О.О., Роменська А.С. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....	33
Бровендер О.О., Сікало М.В. ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ.....	35
Бровендер О.О., Чернова Д.В. СУЧАСНІ ТЕОРІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ.....	37
Бровендер О. О., Ширяєва К.О. МЕТОДИ НАДАННЯ ДОПОМОГИ КЛЕНТУ У ГУМАНІСТИЧНІЙ ПСИХОЛОГІЇ.....	39
Волченко Л. П. ДО ПРОБЛЕМИ ВИРІШЕННЯ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ	40

Гарькавець С.О., Васюков Я.Р. ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ	43
Горобець А.І., Захарченко Г.К. ЧИННИКИ ЗАЛЕЖНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ.....	45
Горобець А.І., Матвєєва К.О. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ГУМАНІТАРНОЇ НАУКИ І ПРАКТИКИ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ВИМІРИ.....	49
Горобець А.І., Моїсеєнко В.О. АКТУАЛІЗАЦІЯ АДАПТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ В ЗОНІ ПРОВЕДЕННЯ ООС.....	53
Горобець А.І., Нагорянська С.С. ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ ТА СОЦІАЛЬНА РОБОТА: ДОСЯГНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	55
Горобець А.І., Рукавишникова С.В. НЛП - ТЕХНОЛОГІЇ. ПРИНЦИПИ ЕФЕКТИВНОГО СПІЛКУВАННЯ.....	57
Горобець А. І., Суконний Д. О. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ПОВЕДІНКА ПІДЛІТКІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ.....	60
Горобець А.І., Тарханова Є.С. ФІГУРА БАТЬКА В ПСИХОЛОГІЧНОМУ КОНСУЛЬТУВАННІ І ТЕРАПІЇ.....	62
Горобець А.І., Усенко В.В. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІТЕРАНІВ, УЧАСНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ (АТО) ТА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ В УКРАЇНІ.....	65
Горобець А.І., Філенко А.Р. РЕКЛАМА ЯК ЧИННИК НЕГАТИВНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ.....	68
Жигаренко І.Є. СКЛАДОВІ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ СОЦІОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	70
Завацький В.Ю. ПРОБЛЕМА АНТИЦИПАЦІЇ В ПСИХОЛОГІЇ.....	74
Завацька Н.Є., Тютюннікова І.М. ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНА РЕАДАПТАЦІЯ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОЇ СФЕРИ.....	77

Каминіна О.І. МОВНИЙ ЗАКОН. КОМУНІКАЦІЇ У СУСПІЛЬСТВІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	81
Каширіна Є.В., Гончарова А.О. ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ: ФІЛОСОФСЬКІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ.....	83
Каширіна Є.В., Каминіна О. І. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	85
Каширіна Є. В., Кравченко М.Ю. ДІТИ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ У СОЦІАЛЬНІЙ СИСТЕМІ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН.....	87
Каширіна Є.В., Луньов О.В. РОЛЬ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	90
Каширіна Є.В., Оперчук П.О. ЗАСТОСУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕТОДІВ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ.....	92
Каширіна Є.В., Руденко Д.І. СИРІТСТВО ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА В УКРАЇНІ.....	94
Каширіна Є.В., Семянистий Д.В. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СОЦІУМУ.....	96
Каширіна Є.В., Стрельченко Л.Е. АДАПТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МОЛОДІ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН.....	98
Коваленко В.О. ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТКОСТІ НА МОБІЛЬНІСТЬ СПОРТСМЕНІВ-ПОЧАТКІВЦІВ.....	101
Лосієвська О.Г., Братченко А.В. ГЕНДЕРНЕ ДОМАШНЄ НАСИЛЛЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19.....	104
Лосієвська О. Г., Ляшко А.О. НЕКОНФЛІКТНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК СКЛАДОВА УСПІШНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ.....	106
Лосієвська О.Г., Носко В.Ю. ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНСТИТУТІВ СІМ'Ї ТА ШЛЮБУ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВИМІР.....	108
Марченко А.Д. ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ КРИЗИ.....	110

Пелешенко О.В.	
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КВІТІВ В АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНОМУ ПРОСТОРИ.....	114
Пелешенко О.В., Конохова О.Р.	
ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ОСОБИСТІСНІ ЧИННИКИ СТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ ДО СТРЕСУ.....	116
Побокіна Г.М., Бучко Т.М.	
АКТУАЛІЗАЦІЯ АДАПТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДІ В УМОВАХ ІНТЕНСИВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН.....	118
Смирнова О.О., Завацька Н.Є.	
ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	120
Стоянова В.О.	
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ САМОРЕГУЛЯЦІЇ У ПІДЛІТКІВ.....	123
Федорова О.В., Білянська А. Ю.	
ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ЩОМІСЯЧНОЇ ДОПОМОГИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІШЕНИМ ОСОБАМ В УКРАЇНІ.....	124
Федорова О.В., Карпенко А.О.	
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	130
Пелешенко О.В., Куліш О.С.	
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПСИХІЧНИХ ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ.....	134
Пелешенко О.В., Леліва В.С.	
ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА САМОТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ.....	135
Відомості про авторів.....	138

ВНУТРІШНЯ ВПЕВНЕНІСТЬ У СОБІ ЯК КРИТЕРІЙ ВИСОКИХ ДОСЯГНЕНЬ ПІДЛІТКІВ У НАСТІЛЬНОМУ ТЕНІСІ

Внутрішня впевненість у собі сприяє поліпшенню своїх результатів у процесі навчання та затвердженню своїх позицій в соціальній сфері. Від самооцінки залежать взаємини з оточуючими людьми, критичність по відношенню до себе, ставлення до невдачі або успіху. Вона впливає на ефективну діяльність людини та подальший розвиток особистості. Розбіжності у людських можливостях провокують неправильне оцінювання себе [1].

Психіка підлітків є достатньо нестійкою, рухливою і сприйнятливою до впливів. Дуже важливо володіти інформацією стосовно особливостей підліткового віку, причин їх появи, ідентифікації та організації необхідної профілактичної та психокорекційної роботи.

Прикладна психодіагностика допомагає встановити зв'язок з особистістю, виділяючи її індивідуальність. Більш повна інформація про особливі риси спортсменів лише допоможе покращити психологічну підготовку за умови наполегливості і високої мотивації досягнення успіхів у спорті під час тренувань та змагань [12].

Діагностичний мінімум представляє собою сукупність психодіагностичних методів і технік з науково обґрунтованими нормами. Якщо вчасно виявити життєві проблеми або відхилення в особистісній, психічній чи соціальній сферах та їх оточенні, можна буде виправити ситуацію або налаштуватись на більш плідну роботу з іншими претендентами.

Молодший підлітковий вік є надзвичайно важливим та при цьому непростим етапом [10]. Саме від того, як пройде адаптація у тренувальній групі, засвояться нові навички та мотивація для продовження занять та покращення результатів, залежить професійний розвиток підлітків у групах базової та спеціальної підготовки. Бо більшість болючих питань можуть бути пов'язані із когнітивною сферою дитини, яка виникла чи прогресувала на початковому етапі спортивного розвитку.

Психологічна готовність – один із вирішальних факторів успіху при однаковій фізичній і техніко-тактичній підготовленості тенісистів на змаганнях. Завдяки психологічній підготовці створюється особливий психологічний стан, який сприяє не тільки максимальному використанню всіх навиків та вмінь, але й протистояти таким змагальним факторам, як невпевненість у собі, скованість, страх, перебудження тощо [4].

Спортивні досягнення – взаємодія внутрішніх і зовнішніх факторів. До перших відносять ставлення до тренувань, генетичні передумови, до других – фінансові та матеріальні детермінанти. Окрім цього, від перелічених факторів залежать особистий настрій та стан спортсменів, що впливає на їх зібранність та прийняття рішень. Тим паче, кожна життєва подія зумовлює перебіг певних подій та їх зміни.

Формування психічних якостей підлітків є дуже важливим питанням загальнопсихологічної систематики розвитку здібностей і властивостей особистості. Воно розглядається з кількох позицій – внаслідок повторення певних рухів процес закріплюється; внаслідок узагальнення процесів; в результаті синтезування різних аспектів однієї модальності [3].

Резерви психіки є основним фактором для покращення спортивних результатів і збільшення спортсменів найвищої кваліфікації. Психічні якості поділяються на референтні та консервативні, відповідно до рівня чутливості до завдань на тренуваннях та важливості для результатів діяльності. Серед референтних якостей стійка увага, «відчуття часу», чітке прогнозування діяльності, швидкість реакції та реагування на об'єкт, який рухається, швидке вирішення завдання при наявності 3–5 варіантів відповідей.

Консервативні здібності – це вроджені здібності людини, які змінюються в процесі життя та в залежності від збільшення майстерності. Серед них швидкість виконання дій тощо.

Такі високорозвинені психічні функції, як моторна, сенсорна та інтелектуальна, детермінують перемоги гравців у настільний теніс[8]. В них поєднуються різні психологічні показники: розподіл, проста і складна зорово-моторна реакція, обсяг, просторова рухова чіткість, швидке переключення уваги.

На думку вчених, серед психомоторних показників спортивної діяльності основними є три психічні акти. Моторне реагування передумовлює процеси, завдяки яким починається рух, центральне реагування контролює процеси переробки отриманої інформації. Процеси сприйняття та виявлення стимулу супроводжує сенсорне реагування [7].

Настільному тенісу властива складність технічних та тактичних засобів, тому є необхідним особливий підхід до інтелектуального розвитку підлітків, які займаються настільним тенісом. Велика увага приділяється пізнавальним процесам – перш за все пам'яті, збереженню, відтворенню відчуттів і перцептивних образів, акумулюванню умінь та знань, участі у змаганнях при незапланованих умовах.

Згідно з результатами наукових досліджень, коли підвищується рівень екстремальності умов діяльності, найбільш надійні та емоційно-стійкі спортсмени з участю тенісистів високої кваліфікації засвідчують, що при підвищенні покращуються показники короткочасного оперативного, слухового та зорового типів пам'яті [6]. Це відбувається завдяки

розвиненості нейродинамічних якостей організму підлітків та наявності комфортного психічного напруження.

Такий пізнавальний процес, як увага, займає важливу роль під час управління психічним стресом на тренуваннях чи змаганнях. Компенсація уваги відбувається за рахунок її та стійкості. Порушення інтенсивності взаємозамінюється здатністю до переключення.

Завдяки увазі формуються та відточуються рухові навички, які відносять до свідомо неконтрольованого етапу. Існує зв'язок між автоматичним виконанням конкретної вправи та рівня уваги. Коли перший пункт покращується – другий зростає.

Багаторічна підготовка осіб підліткового віку, які займаються настільним тенісом, формується протягом усієї спортивної діяльності[5]. Психологічна підготовка, яка є однією із складових багаторічного процесу, направлена на розвиток та вдосконалення мотивації під час тренувань та змагань з метою досягти максимально високі результати.

Психологічна підготовка має кілька складових елементів: мотиваційно-цільовий, інформаційно-оцінювальний, емоційно-вольовий, корекційно-виконавчий.

До мотиваційно-цільових елементів відносять цілі, мотиви, потреби. Вони є основою структурних особливостей процесів регуляції спортивної діяльності. Окрім цього, і рівень прагнень, який пов'язаний із досягненням мети діяльності, є структурною особливістю регулювання. Він передбачає ступінь важкості певної мети. Фактори подібного вибору умовно поділяються на особистісні та ситуативні. До перших відноситься отримання задоволення від чемпіонства на різних рівнях змагань. До другої групи – очікування успішного завершення завдання чи змагання або невдалого.

Комплекс оцінювання та самооцінки особистостей, який містить інформацію про якості підлітка, умови діяльності чи соціальне середовище є інформаційно-оцінювальним елементом. За рахунок цього в якості інструментів самоуправління і регуляції діяльності, виконуючих відповідальну функцію в організації цілісної поведінки й актуальної діяльності особистості, виступають оцінка і самооцінка [9].

Емоційно-вольова складова – це регуляторна функція емоцій у життєдіяльності підлітків. В емоціях, які є однією з основних сторін психічної діяльності, віддзеркалюється у формі переживання ставлення особи до навколишнього середовища та до себе. Поява емоцій пов'язана саме із співвідношенням знань про сприятливі чи некомфортні подразники з тим, що має вплив на неї в певний час. Завдяки емоційній складовій об'єднуються такі психічні стани, як стрес, конфлікт, фрустрація, тривога, напруженість, дискомфорт та ін. [6].

Корекційно-виконавчий елемент визначає чуттєве відображення, які є джерелом процесу регулювання. Сенсорна організація та чутливість

визначаються єдністю чуттєвого відображення, цілісністю його структури та взаємозв'язком між його частинами. Визначення «сенситивність» складається із сенсомоторних характеристик, у яких важливу роль відіграє кінestetичний аналізатор. Завдяки руховому аналізатору контролюються довільні рухи, що є можливим за рахунок діяльності інших аналізаторів.

Психологічні знання стають помічниками у пізнанні власної психології, у сприянні отримання відомостей стосовно особливостей психології гравців з команди, суперників чи тренерів. Для цієї мети стають у пригоді навички об'єктивного психологічного спостереження. Фіксувати поведінкові особливості та стан інших гравців під час змагань є надзвичайно важливим вмінням.

Під час змагальної діяльності психічний стан змінюється, тому ефективними виявляються методи безпосереднього психічного впливу. Тенісистами використовуються методи відволікання уваги, стимуляції вольових якостей, словесного впливу, корекції чи підвищення цілей, завдань під час тренувань чи участі у змаганнях.

Підвищене емоційне збудження перед початком тренувань – позитивний фактор [2]. Він провокує мобілізацію внутрішніх ресурсів гравців, підвищує впевненість у власних силах, поліпшує рівень рухової регуляції, концентрацію уваги та ін.

Багаторічна підготовка передбачує різні етапи психологічного забезпечення спортсменів з настільного тенісу різних вікових категорій, тому формування певних психічних функцій прискорюється саме завдяки знанням психологічних особливостей. Процес психологічного забезпечення складається з певних форм, які можна застосовувати під час індивідуальних завдань чи групових.

Внутрішня впевненість у собі – важливий критерій для спортивних досягнень, який допомагає ставити значущу мету та позитивно оцінювати свої можливості. Впевненим у собі підліткам також властиві страхи, тривожність, але певні здібності та позитивний накопичений досвід дозволяють тримати самооцінку на задовільному рівні.

Впевнений у собі підліток демонструє рішучість, активне використання всіх можливостей, цілеспрямованість, стійкість до незапланованих ситуацій, позитивне мислення, велику кількість знайомих та друзів [5].

Психологічна підготовка необхідна не лише спортсменам, але й тренерам. Підготовка вихованців до тривалих тренувальних процесів, до змагань, до конкретних задач або незапланованих обставин. У разі недостатньої психологічної підготовки, тренер намагається вплинути на психічний стан вихованця. Це може відбутись перед або після змагань чи тренувань, в перервах між ними або за кілька днів до їх проведення.

Максимальна реалізація особистих можливостей визнання спортсмена як професіонала своєї справи проявляється здатністю відстоювати честь спортивного клубу або країни, тривалістю виступів у великому спорті, спокоєм на змаганнях при великій кількості оточуючих, своєрідністю соціально-психологічних умов, коли підготовка здійснюється групою спеціалістів.

Для того, щоб зберегти досягнення, необхідно дотримуватись персонального підходу до підготовки підлітків; систематично визначати індивідуальні резерви росту майстерності, нейтралізувати зазначені негативні моменти, підтримувати раніше досягнутий рівень функціональних можливостей головних систем організму при стабільних навантаженнях на тренуваннях.

Список використаної літератури

1. Воронова В. І. Психологія спорту: навч. посібник / В. І. Воронова. – К.: Олімпійська література, 2007. – 298 с.
2. Горская Г. Б. Психологическое обеспечение многолетней подготовки спортсменов: Учеб. пособие. – Краснодар, 1995. – С. 24.
3. Гусева О. Ю. Дослідження еволюції теорії управління змінами як самостійного наукового напрямку / О. Ю. Гусева // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2011. – Вип. 26. – С. 142-147.
4. Єрмоєнко Е. А. Тренування в хортингу: навчально-методичний посібник / Е. А. Єрмоєнко. – Київ, 2009. – 227 с.
5. Кузікова С. Б. Теорія і практика вікової психокорекції: навч. посібник / С. Б. Кузікова. – К.: Пілотний екземпляр, 2005. – С. 10.
6. Кузікова С. Б. Коррекция Я-концепции как условие преодоления конфликтности у подростков. / С. Б. Кузікова. – Суми: Редакційно-видавничий відділ СДП, 1999. – С. 28.
7. Левитов Н. Д. О психических состояниях человека / Н. Д. Левитов. – М.: Просвещение, 1964. – 132 с.
8. Мул С. А. Логіко-теоретичний аналіз проблеми «психологічна готовність» особистості / С. А. Мул // Проблеми сучасної психології: зб. наук. праць К-ПНУ ім. І. Огієнка та Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – 2010. – Вип. 7. – С. 465-475.
9. Панок В. Г. Адаптація дітей (учнів/студентів) до навчально-виховного процесу / наук. ред.; авт. кол. 1 т.: Н. В. Сосновенко, А. І. Тінякова. Видання 2-е. – К.: Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2014. – С. 14.
10. Самохвалов О. О. Питання психології / Вісник Національного університету оборони України. – Випуск 4 / О. О. Самохвалов. – Вінниця, 2014. – С. 41-43.

11. Сердюченко Т. С. Фізичне виховання та спорт в закладах вищої освіти: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції / Т. С. Сердюченко. – Харків, 2020. – 256 с.

12. Сімко Р. Т. Поняття готовності до професійної діяльності на сучасному етапі розвитку психологічної науки / Р. Т. Сімко // Проблеми сучасної психології: зб. наук. праць К-ПНУ ім. І. Огієнка та Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – 2011. – Вип. 13. – С. 415-425.

Бохонкова Ю.О., Сербін Ю.В.

ІСТОРИКО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СІМЕЙНИХ ВЗАЄМИН НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ПОДРУЖНЬОГО ЖИТТЯ

Сім'я – це соціальне об'єднання, члени якого пов'язані спільністю побуту, взаємною моральною відповідальністю і взаємодопомогою. Ця система відносин між чоловіком та дружиною, батьками та дітьми, заснована на шлюбі чи кровній спорідненості. В основі сім'ї лежать шлюбні стосунки, в яких відображається як біологічна, так і соціальна природа людини, як матеріальна, так і духовна сфера соціального життя [4].

У сучасній психології відома періодизація Е. К. Васильєвої, яка виділяє 5 стадій життєвого циклу сім'ї [3]:

1. Від народження сім'ї до народження дитини.
2. Народження й виховання дітей.
3. Закінчення виконання сім'єю виховної функції.

4. Діти мешкають з батьками й хоча б одна дитина не має власної сім'ї.

5. Подружжя мешкає окремо, або з дітьми, що мають власні сім'ї.

При використанні періодизації стадій розвитку подружніх відносин відмічають відсутність однозначної часової шкали, тому часто використовують періодизацію Fanta: молодий шлюб, шлюб середнього віку, шлюб зрілого віку, шлюб літнього віку [3].

Більшість психологів, які досліджують сімейні стосунки підкреслюють важливість початкового періоду розвитку сім'ї (А. Г. Харчев, В. А. Сисенко, М. С. Мацьковський).

Молода сім'я – це перший, початковий період життєдіяльності чоловіка та дружини. Перші роки спільного життя – це початкова стадія життєвого циклу сім'ї, на якій відбувається формування індивідуальних стереотипів спілкування, узгодження систем цінностей і вироблення загальної світоглядної позиції подружжя. Власне на цій стадії відбувається взаємне пристосування партнерів, пошук такого типу взаємин, який би задовольняв обох. Грунтуючись на узагальненнях теоретичного аналізу, можна стверджувати, що саме вітчизняними фахівцями у галузі психології

сім'ї зроблено значний внесок у дослідження особливостей подружніх взаємин на початковій стадії життєвого циклу молодої сім'ї. Зокрема, на думку Е. С. Калмикової, перед подружньою парою стоїть завдання формування структури сім'ї, розподілу функцій між чоловіком і дружиною та вироблення спільних сімейних цінностей. Під структурою сім'ї розуміється спосіб забезпечення єдності її членів; розподіл ролей проявляється у тому, які види сімейної діяльності кожен партнер бере на свою відповідальність і які адресує іншому; сімейні цінності представляють собою установки подружніх партнерів з приводу того, для чого існує сім'я, і чого вони можуть досягнути, завдяки своїй сім'ї [2].

Т. А. Гурко в своїх роботах пише про те, що «в перші роки шлюбу формується модель майбутніх сімейних стосунків – розподіл влади і обов'язків, духовні зв'язки між подружжям, батьками та дітьми, – відбувається складний процес адаптації чоловіка та дружини один до одного, визначається характер основних конфліктів і способів їх подолання». Автор також наголошує на тому, що сукупність дошлюбних чинників, що спонукали молодих людей укласти родинний союз, істотно впливає на успішність адаптації подружжя в перші роки спільного життя, на міцність шлюбу або вірогідність розлучення.

Встановлено, що сприятливо впливають на шлюбні стосунки: знайомство на роботі або в навчальному закладі; взаємне позитивне перше враження; період залицяння від одного до півтора років; ініціатива шлюбної пропозиції з боку чоловіка; прийняття пропозиції після нетривалого обдумування (до двох тижнів); супровід реєстрації шлюбу весільним торжеством. Дослідники описують функціонування молодої сім'ї з різних позицій. Життєдіяльність молодого подружжя характеризується своєрідними психологічними особливостями та закономірностями розвитку, властивими лише цьому етапу сім'ї (А. Н. Волкова) [1].

Становлення і стабільність молодої сім'ї визначаються психологічною готовністю партнерів до сімейного життя, адекватністю шлюбного вибору, психологічною сумісністю та просімейною мотивацією (Т. В. Буленко, М. М. Обозов, Р. П. Федоренко) [5].

М. І. Мушкевич пише про те, що серед факторів, які впливають на успішність молодого шлюбу, важливе місце займає батьківська сім'я. Феномен «батьківського програмування» свідчить про підсвідоме відтворення особистістю настанов, цінностей, поглядів, моделей поведінки батьківської сім'ї. Форми батьківських взаємин стають для індивіда еталоном, а наслідування відбувається на основі ідентифікації себе з батьками тієї ж статі.

Американський психотерапевт Уїллард Харлі виділяє по п'ять основних потреб чоловіків та жінок, задоволення яких вони очікують один від одного:

а) для чоловіків: сексуальне задоволення, спільний відпочинок, привабливість дружини, ведення дружиною домашнього господарства, моральна підтримка з боку дружини;

б) для жінок: ніжність чоловіка та романтична атмосфера у сім'ї, потреба у спілкуванні, чесність і відкритість у стосунках з чоловіком, фінансова підтримка з боку чоловіка як голови сім'ї, виконання чоловіком ролі батька для дитини.

Тобто шлюбні очікування дуже часто не співпадають, їх потрібно постійно коректувати, а у стосунках з партнером необхідно навчитися поважати його як особистість, з повагою ставитись до його інтересів і прагнень, вміти приймати його таким, яким він є.

Список використаної літератури

1. Волкова А. Н. Методические проблемы диагностики супружеских отношений / Волкова А. Н., Трапезникова Т. М. // Вопросы психологии. – 1985. – № 5 – С. 110-116.

2. Емельянов С.М. Практикум по конфликтологии: Учеб. пос. / Емельянов С. М – СПб.: Питер. – 2004.

3. Левкович В. Методика диагностики супружеских отношений / Левкович В., Зуськова О. // Вопросы психологии. – 2017. – № 4. – С. 128–134.

4. Подлесный М. Н. Ценности личности: современные дискуссии и представления / Подлесный М. Н. // Вісник Дніпропетровського університету. – 2011. – Вип. 8. – С. 69-72.

5. Федоренко Р. П. Психологічні особливості перебігу сімейної кризи у молодого подружжя: Автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.07 / Федоренко Р. П. / Інститут психології ім. Г.С. Костюка АПН України. – К., 1999. – 21 с.

Бровендер О.О., Ганускова О.О.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СОЦІУМУ

Територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг) – це спеціальні державні установи, які здійснюють соціальне обслуговування та надають соціальні послуги громадянам, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги за місцем проживання. [2]

На соціальне обслуговування (надання соціальних послуг) в територіальних центрах мають право:

- громадяни похилого віку, інваліди, хворі (з числа осіб працездатного віку на період до встановлення їм групи інвалідності, але не більш як чотири

місяці), які не здатні до самообслуговування і потребують постійної сторонньої допомоги, визнані такими в порядку, затвердженому МОЗ;

- громадяни, які перебувають у складній життєвій ситуації у зв'язку з безробіттям і зареєстровані в державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу, стихійним лихом, катастрофою (і мають на своєму утриманні неповнолітніх дітей, дітей-інвалідів, осіб похилого віку, інвалідів), якщо середньомісячний сукупний дохід їх сімей нижчий ніж прожитковий Омінімум для сім'ї. [2]

Соціум ("суспільство") - основний, найбільший і складний, "вищий" реальний суб'єкт історичного процесу. Інтуїтивно всі ми досить добре уявляємо собі, що означає це слово, і в розмовній мові легко вживаємо як синоніми слова: "країна", "народ", "суспільство", "держава" - для позначення зазначеної різновиди людського колективу.[3]

Відмінні особливості соціуму як певної (і найбільш важливою) форми людської організації полягають у наступному:

- По-перше, узгодження і регламентація тих чи інших форм людської життєдіяльності саме в соціумі найбільш всеохоплюючі і стосуються найбільш важливих сторін людського існування. Соціум регламентує сімейні зв'язки, особисту безпеку, можливості збагачення і зростання влади і впливу, необхідність жертв з боку своїх членів; в людських колективах всіх інших рівнів організації піддаються набагато більш обмежені і менш істотні сторони життя людини.

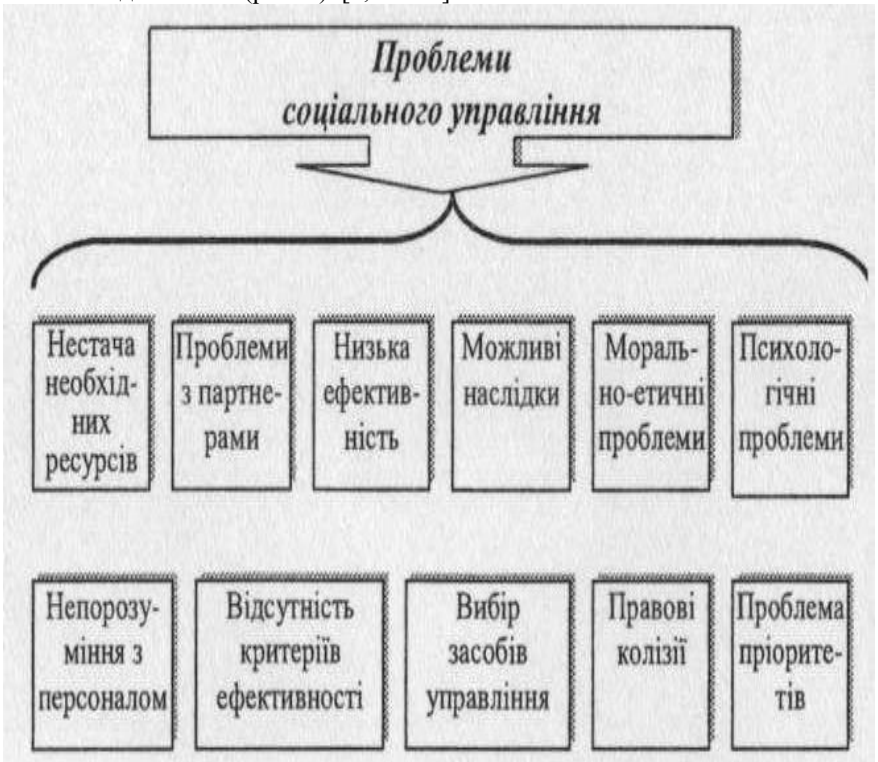
- По-друге, членство в соціумі спадково, в нормі підневільно і невід'ємно по одному лише бажанням даної особи. Шаховий клуб або партію можна покинути з власної волі без всяких обмежень, соціум - ні.

- По-третє, в силу перших двох факторів члени соціуму виявляються психологічно "своїми" один для одного, відчують один до одного прихильність, близькість і солідарність незмірно більшу, ніж "усереднена" близькість між людьми, як би вирахована без урахування кордонів соціумів. Кордон свого соціуму - це основна межа "свого" і "чужого" в світі для переважної більшості людей. [3]

Соціологія управління - галузь соціології, яка вивчає закономірності, засоби, форми та методи цілеспрямованого впливу на соціальні відносини, структури і процеси суспільства (організації) з метою упорядкування, підтримки, збереження його оптимального функціонування, розвитку або зміни, переведення до іншого стану. Соціологія управління досліджує також природу управлінських відносин, з'ясовує, насамперед, соціальні цілі управління з точки зору їх відповідності інтересам тих, ким управляють Під управлінням розуміється засноване на достовірному знанні систематичний вплив суб'єкта управління (управитель) на соціальний об'єкт (керований), в якості якою може виступати суспільство в цілому, його окремі сфери: економічна, соціальна, політична, духовна, а також різні ланки (організації,

підприємства , установи тощо) з тим, щоб забезпечити їх цілісність, нормальне функціонування, вдосконалення та розвиток, досягнення заданої мети. Управління здійснюється шляхом цілеспрямованого впливу на умови життя; людей, їх цілісні орієнтації, поведінку і має в якості основного завдання забезпечення добре скоординованої цілеспрямованої діяльності як окремих учасників спільних зусиль (трудових, політичних, спортивних та ін.), так і соціальної організації (системи) в цілому. Процес управління включає в себе безліч різноякісних компонентів, внаслідок чого він досліджується різними науками - політологією, соціологією, психологією, економічними науками.[4, 57].

Типовими проблемами можуть виступати управління в умовах невизначеності й ризику, колізії правового, психологічного і мораль-но-етичного характеру, які часто і невідворотно виникають в процесі управлінської діяльності (рис. 1). [1, с. 297]

Отже територіальні центри соціального обслуговування – це заклади, які надають соціальні послуги соціуму. Із проблем управлінської діяльності випливає актуальні питання, які потребують вирішення, а саме потрібно підвищити кількість ресурсів, а це можна зробити за допомогою вирішення

проблеми з партнерами. Знайти партнерів можна не тільки в рамках своєї країни, але й за кордоном. Ситуація нашої країни і так спонукає зарубіжних донорів вкладати в розвиток нашої країни, тому правильно поставлена ціль допоможе залучити більше партнерів. Також актуальним питанням у багатій структурах є психологічні проблеми не тільки клієнта, а й працівників, що призводить до зниження ефективності праці та морально-етичним проблемам. Через велику кількість методів та засобів в управлінні персоналом, керівнику, особливо новому, який тільки прийшов на посаду важко обрати підхід до нового колективу. Також в залежності направлення підприємства соціального обслуговування є проблеми з пріоритетом роботи, також гнучкість пріоритету тощо.

Список використаної літератури

1. Кремень В.Г., Пазиніч С.М., Пономарьов О.С. Філософія управління: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Національний технічний ун-т "Харківський політехнічний ін-т". – Вид. 2-ге, доп. і переробл. Х. : НТУ "ХПІ", 2008. – 524 с.

2. Торохтій В.С. Соціальна педагогіка, 2015 р. (ел. доступ: https://stud.com.ua/28546/pedagogika/sotsialna_pedagogika)

3. Удальцова М. В. Социология управления : учеб. пособие / М. В. Удальцова. – М. :Дело, 2002. – 344 с.

Бровендер О.О., Горбачов С.С.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ЗРІЛІСТЬ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ СФЕРІ

На сьогоднішній день соціальна робота набуває особливого значення, так як країна наразі знаходиться у складних соціально-економічних умовах. Тому сучасний рівень її розвитку потребує кваліфікованих фахівців які знаються на своїй діяльності.

Соціальна робота останнім часом набуває все більшого розповсюдження в Україні в найрізноманітніших сферах: освіті, охорони здоров'я тощо. Можна зазначити, що соціальна робота полягає не тільки в підтримці і соціальному захисті людей, а також виступає одночасно найбільшим важливим та складним інструментом соціального контролю[2, с.4].

Соціальна робота пов'язана з багатьма науками такими як: філософія, соціологія, антропологія, правознавство, психологія, педагогіка тощо. З точки зору психології особистість відіграє провідну роль у суспільному розвитку загалом у вирішенні якихось соціальних, культурних, наукових та інших проблем людського буття. Тому можна визначити, що

основними функціями особистості є виокремлення себе з оточення, активація внутрішньої і зовнішньої активностей, самореалізація та саморозвиток, самовдосконалення та самовираження себе у подальшій повсякденній життєдіяльності[3, с.43].

Типологія кожного соціального працівника заснована на виділенні певних основних парадигм, від яких залежить його рівень професійної компетентності. І саме з цієї точки зору бачення проблеми дуже характерним для нашої країни.

Існують наступні вимоги якими повинен володіти професійний соціальний працівник. Вони поділяються на три основні групи:

1. Психологічні характеристики, що є складовою частиною придатності до соціальної роботи: сприймання, пам'ять, увага, уява, мислення, апатія, стреси, тривожність, стриманість, схильність до депресії, наполегливість, послідовність, імпульсивність тощо;
2. Психолого-педагогічні якості, орієнтовані на вдосконалення соціального працівника як особистості: самоконтроль, самокритичність, самооцінка своїх вчинків, само навіюваність, вміння керувати своїми емоціями;
3. Методичні навички і зусилля, які спрямовані на створення особистого іміджу: комунікативність, візуальність, красномовність тощо[1, с.74].

У сфері соціальної роботи існують наступні проблеми:

- По-перше, багато працівників у соціальній сфері на сьогодні мають проблеми з стресостійкістю. Дуже багато працівників не можуть спокійно реагувати на агресію зі сторони клієнта, хоча повинні.
- По-друге, якщо послухати на те, як в деяких соціальних службах розмовляють з клієнтами, можна зазначити ще одну проблему, це комунікабельність та красномовність. Тобто працівники соціальних служб жакхливо не культурно розмовляють з похилими людьми чи людьми які по стану свого здоров'я не можуть відповісти на хамство.

Пропозиція щодо вирішення даної проблеми наступна: створювати тренінги, заходи, курси, де соціальні працівники будуть підвищувати свою кваліфікацію. На цих заходах повинні бути присутніми психологи та люди, які допоможуть набратися працівникам гарних якостей. А також потрібно відбирати нових працівників під певні категорії, наприклад, щоб вони вміли знаходити спільну мову з клієнтами.

Отже, можна зробити висновок, що навіть у сфері соціального обслуговування впливає і психологічна активність. Знання індивідуально-психологічних особливостей клієнтів які звертаються по допомогу, а також розуміти певні причини для проявлення тих чи інших явищ в середовищі

дуже потрібно. Покращення курсів для підвищення кваліфікації та відбір найкращих спеціалістів зробить соціальну сферу більш гарною.

Список використаної літератури

1. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників – К. – Центр продуктивності – 2005р. – с.74
2. Козубовська І.В., Дідик М.М., Лацанич О.Л., Башкірев В.А. «Особливості професійної діяльності фахівців соціальної роботи в органах соціальної роботи в органах внутрішніх справ України» / І.В. Козубовська, М.М. Дідик, О.Л. Лацанич, В.А. Башкірев «Особливості професійної діяльності фахівців соціальної роботи в органах соціальної роботи в органах внутрішніх справ України» - У. – 2001р. – с.181
3. Фурман А.А. «Методологічна схема емпіричного вивчення системи цінностей особистості» / А.А. Фурман «Методологічна схема емпіричного вивчення системи цінностей особистості» - 2007р. – Модуль 5 – с.43-51.

Бровендер О.О., Єрмоленко А.Р.

СУЧАСНІ ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

На сьогодні світ переживає кризові явища, що відіграють певну роль на всіх сферах людської життєдіяльності. Соціальний розвиток у ХХІ століття супроводжується гострими проблемами серед населення: агресивності, відчаю та самотності.

Під «соціальною роботою» розуміють професійну діяльність соціальних інститутів, державних та недержавних організацій, груп та окремих індивідів з надання допомоги особам чи групам людей. Мета соціальної роботи полягає у врегулюванні правових, економічних відносин людини і суспільства[2, с.152].

Соціальна робота сприяє:

1. Економічній сфері – відтворення сутнісних сил людини та розвитку робочої сили;
2. Політичній сфері – самоорганізація конкретної людини, так і громадянського суспільства в цілому;
3. Культурній сфері – розвиток духовності як окремої людини, так і суспільства в цілому [3, с.3-4].

Дослідники у галузі соціальної роботи приділяють багато уваги вивченню теоретичних та практичних перспектив, які слугують базою для діяльності соціального працівника.

Наприклад Л. Джонсон та С.Янка, які провели дослідження особливості роботи соціально працівника, виділяють такий вид перспективи, як унікальний підхід до кожного клієнта:

1. Вдячність за взаємодію і взаємозалежність людей та різних соціальних систем;
2. Оновлення підходів для вирішення різноманітних соціальних проблем;
3. Вибір стратегії і робочих ролей залежить від проблеми клієнта;
4. Знання, цінності та навички, які можна використовувати у різних контекстах, місцях та проблемах [1, с.34].

У подальшому формуванню перспектив розвитку соціальної сфери України існує багато проблем. Одна серед важливих проблем соціальної роботи – це дисципліна по відношенню до клієнта. Для вирішення даної проблеми можна використовувати наступні методи:

По-перше, для запобігання конфліктної ситуації між працівниками соціальної сфери та клієнтами, можна використовувати мотиваційну роботу для колективу. Наприклад, у разі, якщо приходиться дуже важкий клієнт, працівник може отримати премію, у разі надання усіх допомог без конфлікту.

По-друге, підвищення кваліфікації працівника – проведення психологічних тренінгів, курсів, для балансу психологічного настрою соціального робітника.

По-третє, введення норм поведінки співпрацівників та слідкування поведінки колективу відповідних норм. Усвідомити важливість злагодженої роботи, подолання розбіжностей, що виникли тощо.

Таким чином, якщо узагальнити вище перераховані дії для вдосконалення поведінки працівника відносно клієнта, можна встановити певні пункти подолання даної проблеми, а саме: мотиваційні процеси для вдосконалення поведінки, проведення психологічних тренінгів та курсів та ведення нормативних правил, відносно поведінки працівників до клієнту.

Список використаної літератури

1. Джонсон Л., Янса С. «Практична соціальна робота» / Л.Джонсон, С.Янса «Практична соціальна робота» - Б. – 2009. – С.704.
2. Лук'янова Н. «Соціальна робота в Україні: концептуальні засади і трансформація в сучасних умовах» / Н. Лук'янова «Соціальна робота в Україні: концептуальні засади і трансформація в сучасних умовах» - №5 – 2009. – С.150-156.
3. Осетрова О.О. «Соціальна робота в Україні: основні напрями, проблеми та перспективи розвитку» / О.О. Осетрова «Соціальна робота в Україні: основні напрями, проблеми та перспективи розвитку» - Д. – 2016. – С.147.

БЛАГОДІЙНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА СОЦІУМ

Благодійність завжди відносилась до особливої сфери відносин у соціумі і сучасні роки також не виняток. Загострення проблем, внаслідок воєнного конфлікту за останні роки, призводить до накопичення негативних явищ, тому благодійництво необхідне у сучасному соціумі.

Благодійна діяльність – добровільна особиста та майнова допомога для досягнення визначених цілей, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара. Освіта, охорона здоров'я, наука, культура, охорона дитинства – це лише частина тих сфер суспільного життя, в яких благодійна діяльність є бажаною і необхідною задля поступового прогресивного розвитку соціуму. Правові засади благодійної діяльності регулюються чиним українським законодавством [1].

Благодійність пройшла довгий шлях свого становлення і розвитку. Вивчення основ благодійності в даний час грає важливу роль, тому що сьогодні відбувається відродження не тільки державної благодійної допомоги, а й приватних організацій, а також благодійності окремих юридичних осіб. Все це сприяє наданню більш ефективної допомоги нужденним людям. Тема благодійності, піднімається з глибини століть і сприймається як прагнення допомоги нужденним, як цілеспрямоване враження людинолюбства, неоднозначно тлумачиться в різних філософських традиціях, які піддавалися історичній та культурній еволюції. Феномен благодійності привертає увагу не тільки істориків, а також соціологів, психологів, філологів, культурологів, економістів, юристів та інших фахівців. Більшість дослідників благодійність розглядають як невід'ємну частину суспільства.

Проголошення України незалежною державою стало поштовхом до політичних та економічних перетворень, які супроводжувались не лише позитивними змінами, але й загостренням раніше існуючих проблем.

Особливої гостроти набув процес соціального та майнового розшарування суспільства і результатом глибокої соціальної диференціації стала поява таких категорій громадян, які потребують соціальної допомоги та захисту, гарантом якого повинна бути держава [3, с.63].

Проведення згаданих вище реформ показали нездатність державних структур у повному обсязі забезпечувати ефективне функціонування органів соціальної сфери.

Бюджетні соціальні програми, податки, санкції та стимули, соціальна реклама, різного виду допомоги, доступні кредити, соціальна робота,

соціальні гарантії, соціальні стандарти, соціальне замовлення – це неповний перелік понять та явищ, які прийнято називати інструментами соціальної політики держави. Проте, не завжди їх застосування призводить до очікуваного ефекту. Благодійні організації у своїй діяльності доповнюють, а в окремих випадках, повністю компенсують роль держави у реалізації соціальних заходів, через неможливість останньої здійснювати свої функції внаслідок недостатнього бюджетного фінансування, неефективного менеджменту, відсутності узгоджених та скоординованих дій відповідних державних структур[2 с.26-27].

Можна помітити, що на сьогоднішній день благодійність переживає бурхливий ріст і активно розвивається. Це пов'язано в першу чергу з соціально-економічними змінами у суспільстві, які сприяли становленню ринкових відносин, що дозволило розвиватися приватному бізнесу, який на сьогоднішній день активно здійснює благодійну діяльність. З іншого боку, в результаті розпаду єдиного соціального простору в суспільстві з'явилися тенденції які раніше не були характерними для нього, а саме:

- зниження рівня життя,
- безробіття,
- падіння рівня народжуваності тощо.

Благодійність необхідна для того, щоб знизити соціальну напругу в суспільстві та пом'якшити назрілі соціальні проблеми. Ось тому в даний час грає важливу роль вивчення основ доброчинності.

Однією із проблем на сьогоднішній день це безробіття. Дуже багато молоді після ВУЗів стикаються з проблемою як пошук роботи. Нажаль, місць дуже мало тому благодійні організації могли б надати допомогу у цьому плані, наприклад, домовлятися про додаткове стажування чи місця для студентів.

Отже, можна зробити висновок, що якщо б благодійність наразі була б розвинута більше у сфері допомоги не тільки надавання одягу чи їжі бездомним та будинкам-інтернатам стало б краще.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05 липня 2012р.

2. Повстин О. В. Благодійність як інструмент реалізації державної соціальної політики / О. В. Повстин // Сталий розвиток економіки. - 2014. - № 2. - С. 26-33

3. Червона К.В., Балухтіна О.М. «Благодійництво як інструмент впливу громадян на стан соціуму» / К.В. Червона, О.М. Балухтіна // Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі. – 2021. - №3. - С.62-64.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

На сьогоднішній день одним із шляхів оновлення професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей є оволодіння ними соціальною компетентністю, яка визначається як різнобічна якісна категорія, особистісне новоутворення, що поєднує в собі ціннісне розуміння соціальної дійсності, конкретні якості особистості, здібності, соціальні знання, уміння як керівництво до дії, суб'єктна готовність до застосування соціального досвіду в основних сферах діяльності людини, здатність здійснювати соціально перспективні перетворювальні впливи, аналізувати наслідки цих впливів. Тому результат процесу формування соціальної компетентності майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей залежить від створення спеціальних умов.

Під організаційно-педагогічними умовами системи формування соціальної компетентності майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей ми розуміємо комплекс цілеспрямованих дій, які співпадають із основними освітніми завданнями, відображають основні вимоги до організації діяльності, забезпечують успішне досягнення поставленої мети упровадження яких у процес формування соціальної компетентності майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей сприятиме розвитку їхньої мотиваційно-ціннісної й рефлексивної сфери, формуванню соціально спрямованих знань, умінь і навичок, необхідних для здійснення соціальної взаємодії у межах професійної діяльності.

У ході визначення й обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування соціальної компетентності майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей ми спираємось на вимоги, що пред'являються сучасним суспільством до конкурентоспроможного фахівця; загальні підходи до організації і здійснення професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей; зміст процесу формування соціальної компетентності майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей як складової їхньої професійної компетентності.

У процесі формування соціальної компетентності майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей соціально значуща діяльність студентів вузу виконує наступні функції: соціалізуючу, розвиваючу, культурологічну, перетворюючу, гармонізуючу, мобілізуючу, ціннісно-орієнтуючу. У соціально значущих ініціативах майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей проявляється їх прагнення до участі в житті ЗВО, культурно-територіальної громади, суспільства, до задоволення й реалізації соціальних потреб в активності, незалежності, самостійності, прояву особистісної

гідності. Відповідно до цього, одним з основних завдань ЗВО стає організація відповідних напрямів роботи зі студентами щодо стимулювання й розвитку їх соціалізації і, як наслідок, формування соціальної компетентності.

Зважаючи на те, що професійна діяльність фахівців соціономічної сфери передбачає вирішення професійних завдань зі значною кількістю суб'єктів діяльності (соціальні групи, громадські організації, об'єднання тощо), доцільно говорити про полісуб'єктну взаємодію, що передбачає надання індивідуальним і груповим суб'єктам максимальної свободи в діях, включення їх у вирішення важливих завдань і створення на цій підставі можливості для самореалізації в майбутній професійній діяльності. При цьому, процес взаємодії, на думку дослідників, спрямовується на реалізацію особистісних сенсів суб'єктів, їхню самореалізацію, де взаємодія розуміється як складний багатофакторний процес, у якому відбувається взаємозбагачення сторін.

Систематична участь майбутніх представників соціономічних спеціальностей у виконанні інтерактивних завдань сприяє розвитку самосвідомості, що передбачає:

- корекцію та розвиток адекватного самосприйняття;
- розвиток здатності до самоаналізу та рефлексії;

Водночас відбувається розвиток таких важливих психічних процесів:

- розвиток мислення (творчого мислення, рухливості мислення);
- розвиток пам'яті (опанування мнемотехнік);
- розвиток сенсорної спостережливості (розширення здібностей фіксувати всю сукупність сигналів тощо);
- розвиток здібностей емоційної та поведінкової саморегуляції;
- оволодіння навичками релаксації;
- набуття особистого досвіду переживання різних станів на основі усвідомлення власної ролі та дій у ситуаціях міжособистісної взаємодії та його використання у практичних цілях у майбутній професійній діяльності;
- визначення особистісних комунікативних ресурсів і перспектив у професійному зростанні на основі вдосконалення вмінь і навичок комунікативної взаємодії.

Отже, основою професійної діяльності фахівців соціономічних спеціальностей є міжособистісна взаємодія, комунікація, спілкування, що відбувається на рівні «людина – людина». Тому важливим аспектом професійної підготовки майбутніх представників соціономічних спеціальностей є використання таких інноваційних педагогічних підходів у вищій школі, які дадуть змогу майбутнім спеціалістам засвоїти оптимальні моделі міжособистісної взаємодії. Використання інтерактивних вправ, ігрових ситуацій професійного спрямування в підготовці студентів до міжособистісної взаємодії базується на врахуванні основних цілей і завдань

освітньої діяльності, дотриманні принципів організації інтерактивного навчального середовища та діяльності всіх його учасників.

Список використаної літератури

1. Браніцька Т.Р. Загальна характеристика фахівця соціономічних професій. Збірник наук. праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». 2012. № 6. С. 25–28.
2. Буркова Л.В. Визначення класу соціономічних професій. Практична психологія та соціальна робота. 2010. №7. С. 68-73
3. Велитченко Л.К. Педагогічна взаємодія: теоретичні основи психологічного аналізу: монографія. Одеса: ПНЦ АПН України, 2005. С. 355
4. Психологія особистісно орієнтованої професійної підготовки учнівської молоді: Науковометодичний посібник / За ред. В.В.Рибалки. – Київ, Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. – 388с
5. Роганова М.В. Соціокультурне середовище вищого навчального закладу як один з чинників виховання духовної культури сучасного студента Педагогічний дискурс. ХГПА. 2012. Вип. 12. С. 261–267.

Бровендер О.О., Кісель С.О.

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ: ДОСЯГНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Через війну на Сході України і втрату контролю над частинами Донецької та Луганської областей з'явилась велика кількість внутрішньо переміщених осіб, які втратили своє майно, соціальні гарантії, статус, житло та робочі місця. Станом на липень 2021 року кількість ВПО становить 1 473 650 осіб. З такою проблемою Україні довелося зіштовхнутися вперше за часи незалежності. Ситуація ускладнюється пандемією коронавірусу. Економічною та воєнною кризою. З огляду на це зростає значення оцінки соціального та правового стану ВПО на теперішній момент.

Проаналізувати стан та перспективи розвитку соціального забезпечення внутрішньо переміщених осіб в Україні.

Внутрішнє переселення громадян України пов'язане з бойовими діями в Донецькій та Луганській областях, має свою специфіку в порівнянні зі звичайною міграцією, яка не є такою масовою і краще контролюється державними структурами. Через війну виникли ризики соціальної безпеки, які могли б призвести до загрози втрати життя і здоров'я людей. [5 с. 29]

За визначенням Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» ВПО – громадянин України, іноземець чи особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних

підставах і була змушена покинути місце проживання в результаті збройного конфлікту.

За переселенцями закріплені гарантії: належних умов проживання; можливість безоплатного проживання протягом 6 місяців; забезпечення ліками; медична допомога; влаштування дітей у дошкільні та загальноосвітні заходи; отримання соціальних послуг за місцем перебування; гуманітарні допомога та інші права передбачені Конституцією. [1]

Складнощі і черги пов'язані з централізацією надання послуг через «Державний ощадний банк України» та умовності погашення заборгованості соціальних виплат ускладнюють отримання адміністративних послуг ВПО. [3 с. 128] До проблем внутрішньо переміщених осіб також відносяться:

- відмова в нарахуванні соціальних виплат;
- необхідність відновлення документів;
- пошук житла та оплачуваної роботи;
- врегулювання трудових відносин з минулим місцем роботи;
- облік дітей ВПО без супроводу.

Складнощі з медичним забезпеченням виникають внаслідок відсутності медичної документації, відсутності інформації про медичні заклади, ціни ліків, дефіцит медичних препаратів. Для міжнародних донорів є обмеження у допомозі ВПО:

- складність адміністративної системи прийняття рішень;
- корупція та недотримання верховенства права;
- повільність проведення реформ економіки країни;
- відсутність якісного діалогу між ВПО і урядом;
- недовіра міжнародних організацій до ефективності витрати коштів.[4 с. 86-88]

Державна стратегія інтеграції ВПО до 2024 року передбачає вирішення наявних проблем в декількох напрямках:

1. Реалізація прав на житло через розширення кредитних програм і утворення житлових фондів;
2. Забезпечення права на освіту та працю для ВПО і надання їм додаткового фінансування для здобуття освіти, запровадження програм для збільшення кількості робочих місць;
3. Вдосконалення механізму соціального захисту через можливість спрощеної та дистанційної процедури реєстрації необхідної документації;
4. Покращення медичного забезпечення шляхом вдосконалення та розширення госпітальних округів та аптечних мереж;
5. Інтеграція ВПО в суспільне середовище через створення системи оцінки їх потреб та консультаційних структур. [2]

Соціальний захист внутрішньо переміщених осіб в Україні є пріоритетною задачею соціальної політики. В якості здобутків в цьому напрямі можна відзначити прийняття окремого закону, який закріплює статус

«внутрішньо переміщена особа» та окреслює конкретні шляхи підтримки цієї групи населення. Але за умов економічної кризи та недосконалості адміністративно-правової системи постали проблеми з браком вільного житла, реєстрацією трудових, освітніх та медичних документів, наданням послуг судочинства, з виплатами соціальних заборгованостей, залученням сторонніх коштів приватного характеру та коштів міжнародних організацій.

Нові перспективи відкриває стратегія уряду спрямована на подолання цих проблем через налагодження системи залучення додаткових коштів та кредитування, утворення житлових фондів, спрощення та інформатизація документообігу та реєстрації соціального стану, розширення медичної та освітньої інфраструктури, створення нових робочих місць у цих галузях тощо.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 1. – Ст. 1.

2. Розпорядження Кабінету міністрів України від 28 жовтня 2021 р. № 1364-р «Про схвалення Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження середньострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2024 року» [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1364-2021-%D1%80#Text>

3. Князькова Л. М. Деякі питання соціального захисту внутрішньо переміщених осіб.: Юридичний науковий електронний журнал, № 2, 2021

4. Лішик О. П. Проблеми соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні.: Публічне управління і адміністрування в Україні. Вип. №9.

5. Новікова О. Ф. та ін. Інтеграція ВПО у територіальні громади: діагностика стану та механізми забезпечення : монографія. Київ : ІЕПрНАН України, 2018. 244 с.

Бровендер О.О., Кострова Н.О.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ТА УЧНІВСЬКОЮ МОЛОДЦЮ У ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

На сьогоднішній день бурхливі соціально-економічні зміни, що відбулися в Україні в останнє десятиліття ХХ та на початку ХХІ століття, сприяли розвитку нових соціальних явищ та нових форм соціально-педагогічної діяльності з дітьми та учнівською молоддю.

За поняттям «соціально-педагогічна робота» та «соціально-педагогічна діяльність» є досить близьким. За ними скривається вираження

певного педагогічного буття в рамках якої здійснюється соціокультурне відтворення людини[1, с.13].

Соціально-педагогічна діяльність по відношенню дітей та молоді визначається, як надання допомоги в позитивній інтеграції дитини у суспільство, допомога в її розвитку, вихованні, освіті та професіональному самовизначенню. Ця діяльність сприяє адаптації дитини у навколишньому середовищі шляхом засвоєння соціальних норм та цінностей [2,53].

Наразі соціально-педагогічна робота в Україні як один із видів професійної діяльності який тільки зароджується на наших теренах. Організації, що займаються цією діяльністю з дітьми та молоддю, знаходяться в основному під місцевими органами виконавчої влади.

Під час побудови системи соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді використанні найбільш важливі характеристики цієї системи:

- Наявність мети функціонування системи;
- Багаторівневість побудови, коли кожний елемент системи, розглядається як сама система, а вона може бути компонентом системи більш високого рівня;
- Зміст кожної підсистеми повинен бути специфічним, оскільки будується на конкретних соціальних завдань[3, с.45].

Соціально-педагогічна робота з дітьми та учнівською молоддю у територіальній громаді повинні утворювати три підсистеми:

- Члени громади - це діти, молодь, батьки та інші дорослі члени громади.
 - Заклади соціальної інфраструктури для дітей та молоді – це заклади освітньої сфери (дошкільні заклади, загальноосвітні заклади, професійно-технічні училища, позашкільної освітньо-виховні заклади) та організації соціально-педагогічного спрямування (соціальні служби по справам сім'ї, дітей та молоді; притулки для неповнолітніх; тощо).
 - Органи місцевого самоврядування – це рада міста, сільські ради, виконавчі органи ради у справах неповнолітніх тощо [1, с.145].
- Досить часто базові потреби дітей та молоді не задовольняються і виникають проблеми, котрі потрібно негайно вирішити. Проблеми визначаються як соціальні:
- По-перше, проблема умов в громаді. Вона спричиняє матеріальне та моральне незадоволення певної частини осіб.
 - По-друге, відмінності між законодавчими актами та реальними умовами життя.
 - По-третє, погіршення середовища, через погану екологію, високий рівень безробіття та збільшення злочинності тощо.
 - По-четверте, проблема в адаптації дітей та молоді, які прибули з окупованих територій.

Молодому поколінню, які прибули до інших міст з окупованої території дуже важко адаптуватися у навколишньому середовищі. У школах чи дворах, вони можуть зазнавати булінг зі сторони своїх однолітків чи однокласників. Якість здоров'я також погіршується, бо вони отримують стрес, як від тих подій де вони жили раніше, так і через переїзд та погане ставлення до них.

Для вирішення даної проблеми я можу пропонувати наступні рішення:

- По-перше, для таких дітей, що переїхали з окупованих територій до інших міст відкрити групи, де вони можуть пограти з такими як і вони, отримати нових друзів та підтримку. Налаштувати гурт, у якому кожна дитина зможе отримати певну допомогу від фахівців.

- По-друге, надавати медичну допомогу молоді та дітям, які переїхали, хоча б декілька місяців поки вони повністю не адаптуються у новому навколишньому середовищу.

- По-третє, з такими сім'ями повинні проводитися консультації з психологом, соціальним працівником тощо. Сім'ї повинні отримувати професійну допомогу для скорішого адаптування на новому місці.

Якщо проаналізувати вище сказане можна зробити висновки, що для покращення становища осіб з окупованої території повинні більш кваліфіковано та професійно надаватися різна допомога працівників соціально-психологічного напрямку. Та проводити бесіди та консультації працівники навчальних закладів де навчаються ці діти чи молодь.

Список використаної літератури

1. Безпалько О.В. «Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методичні основи» / О.В. Безпалько «Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методичні основи» - К. - 2006р. – с.408

2. Гиль С.С., Осинцева С.А. «Теоретичні та прикладні основи створення системи соціально-педагогічної підтримки молодіжних ініціатив на муніципальному рівні» / С.С. Гиль, С.А. Осинцева «Теоретичні та прикладні основи створення системи соціально-педагогічної підтримки молодіжних ініціатив на муніципальному рівні» - М. – МГСУ – 2003р. – с.188

3. Осадчий І.Г. «Освіта сільського регіону: теорія і технологія управління розвитком» / І.Г. Осадчий «Освіта сільського регіону: теорія і технологія управління розвитком» - К. – Шкільний світ – 2005р. – с.260.

ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ЇЇ ДОСЯГНЕННЯ

Останніми роками відбулося багато змін у нашому суспільстві та в індивідуальній свідомості кожної людини. Зокрема, ми є свідками появи нової для нашої країни галузі професійної діяльності — практичної психології, яка дістає реальне втілення у створенні численних відомчих соціально-психологічних служб.

Нині, коли постала нагальна необхідність у великій кількості практикуючих психологів і соціальних працівників, з'ясувалося, що наша система підготовки спеціалістів також не готова до задоволення кадрових потреб національної системи соціально-психологічної служби. Відчувається великий брак спеціалістів, які могли б навчати не теорії, а практичним технікам і технологіям майбутніх шкільних, військових психологів, психотерапевтів, консультантів тощо. Спроба побудови цілісної взаємоузгодженої системи уявлень про зміст, форми й методи навчання та формування особистості практикуючого психолога була здійснена під час роботи над концепцією підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації практикуючих психологів [4, с. 2-3].

Перспективи розвитку прикладної і практичної психології. Дослідник феноменів патопсихології і філософ Ж. Дельоз так написав з цього приводу: «оскільки клінічне судження ґрунтується на забобонах, необхідно починати дослідження з точки зору, розташованої поза клінікою». Це спонукає нас у висновку звернути увагу читача на деякі питання і механізми формування думок про норму і аномалії у розвитку особистості.

Одним з основоположників дитячої психоневрології в нашій країні є Г. І. Россолімо (1860-1928). Він був талановитим клініцистом з неабиякими здібностями лікаря-педагога. Йому належать роботи з дитячої невропатології, психоневрології, медичної психології, в яких він привертав увагу передової російської інтелігенції, в першу чергу лікарів і педагогів, до питань охорони дитячої психіки, попередження захворювань нервової системи у дітей.

До таких робіт відносяться "Страх і виховання", "Погані звички і боротьба з ними", "До питання про душевні катастрофах в юнацькому віці", "Про ненормальних елементах в характері дитини", "Мистецтво і хворі нерви" та ін. Г. І. Россолімо брав активну участь у роботі спеціальних з'їзтів, на яких обговорювалися питання виховання і навчання сліпих, глухонімих і розумово відсталих дітей.

Г. І. Россолімо заклав основи дефектології. При цьому він вніс багато нового у вивчення клініки, психіки, мовного розвитку дітей з аномаліями нервової системи. Передові матеріалістичні погляди, величезна ерудиція, освіченість, інтелект залучили до Г. І. Россолімо численних учнів і

послідовників. Він створив школу радянських дитячих невропатологів і підготував фахівців у галузі дефектології (В. П.Хорошко, І. М. Прісман, С. Є. Рабинович та ін.) У 1911 р. Г. І. Россолімо спільно з групою своїх учнів організував Інститут дитячої психології та неврології, де вперше в нашій країні проводилися клініко-педагогічні конференції за участю лікарів і педагогів.

У 1923 р. під редакцією Г. І. Россолімо вийшов підручник нервових хвороб.

Відомий невролог В. А. Муратов (1865-1916) вніс багато нового у вчення про нервових і психічних захворюваннях у дітей. Він детально вивчив дитячі церебральні паралічі і виділив окремі клінічні форми цього захворювання. Крім того, він займався вивченням морфології мозку.

Отримані ним дані не втратили актуальності і в даний час. В. А. Муратов брав активну участь у діяльності наукового товариства дитячих лікарів, співпрацюючи з такими корифеями педіатрії, як Н. Ф. Філатов і Н. П. Гундобін [3].

У ХХ столітті з'явився і бурхливо розвивається специфічний вид діяльності, спрямований на утруднення сприйняття індивідом реальних властивостей об'єктів і процесів світу дійсності через формування ілюзій сприйняття. Найменш болючим і патогенним наслідком подібного впливу є усвідомлювана індивідом проблематика когнітивного дисонансу; в більш важких випадках порушуються процеси соціальної адаптації, виникають «розломи» у картині світу і Я-концепції людини.

Отже, ми виявили неминучість реально існуючих відмінностей між світом дійсності і численними індивідуальними картинами світу на рівні сприйняття, що є предметом дослідження не тільки у фізіології, а й в естетиці, яку її творець Баумгартен вважав «другий теорією пізнання», що оперує на «довербальному» рівні. Наступне відмінність пов'язана з осмисленням і вербалізацією картини світу, яку кожна людина здійснює з використанням мови і понятійного апарату, існуючого в рамках певної культурної середовища. Різні мови, кожен з яких заснований на деякому кінцевому безлічі знаків і правил їх застосування, по-різному диференціюють об'єкти і процеси світу дійсності при спробах їх позначення. Це легко побачити, наприклад, у словниках, де кожному слову англійської мови наводиться кілька слів-еквівалентів з російського і навпаки. В результаті один і той же об'єкт дійсності буде описаний двома спостерігачами російською та англійською мовами так, що при зіставленні зворотних перекладів практично неминуче виникнуть різночитання. Показово й наявність безлічі перекладів, наприклад, трагедії Шекспіра «Гамлет», зіставлення яких дозволяє відзначити не тільки стилістичні відмінності, а й фактографічні.

Практично та ж картина спостерігається і в межах однієї мови, наприклад, коли на уроці різні учні по-різному переказують одне і те ж прочитане твір, по-різному описують одну й ту ж побачену в музеї картину [1].

З всього сказаного мною раніше, я хочу сказати лиш те, що по світу багато талановитих психолгів, соціальних працівників. Це дуже добре, але звісно, є і такі, що зовсім не навчались у свій час, а зараз з них погані працівники і некваліфіковані люди. Які нічого не вміють чи роблять аби як. На жаль, від цього не втекти, але хочеться сподіватися, що люди одумуються і візьмуться за себе, щоб від них не страждали люди, яким потрібна допомога таких працівників.

Список використаної літератури

1. Бадалян Л. О. «Невропатология» / Л.О.Бадалян «Невропатология» - 1987р. – с. 116.
2. Вахромов Е. Е. «Психологічні концепції розвитку людини: теорія самоактуалізації». - Е.Е. Вархомов «Психологічні концепції розвитку людини: теорія самоактуалізації»- 2001р.р. – с. 128.
3. Карандашев В. Н. «Психологія: введення в професію» / В. Н. Карандашев «Психологія: введення в професію» - 2000р. – с. 68.
4. Панка В. Г. «Основи практичної психології» / В. Г. Панка «Основи практичної психології» –3-е вид. – К.: Либідь, 2006 р. – с. 270.

Бровендер О.О., Роменська А.С.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У сучасному світі дуже поширеною та затребуваною професією є соціальна робота. Саме в 1990-х роках уже в незалежній Україні починається активне створення різноманітних державних соціальних служб, територіальних центрів обслуговування для самотніх людей похилого віку та інвалідів, які виникли практично в кожному куточку країни. Пізніше почали поширюватися соціальні служби для молоді, які були орієнтовані на масову роботу з молоддю та соціальну педагогіку, яка в першу чергу сприяє адекватної соціалізації та адаптації людини в суспільстві, що є вкрай актуальною проблемою цієї категорії населення.

Отже, виходячи з цього, можна сказати, що в незалежній Україні виникла об'єктивна потреба у професійній підготовці соціальних працівників. Офіційне введення соціальної роботи як навчальної дисципліни почалося на весні 1991 року, і пов'язане з діяльністю Тимчасового науково-дослідницького колективу «Школа – мікрорайон», яке було створене в 1989 р. в Донецькому університеті. Уже у 1993 році була почата робота з відкриття

нової спеціальності в НУ «Києво-Могилянська академія». Керівники навчального закладу брали участь у міжнародних семінарах, де могли ознайомитися із принципами та концепціями соціальної роботи. [З с. 176-190.]

Таким чином, наприкінці ХХ століття в Україні уже певне завершення отримала перша модель професійної підготовки соціальних працівників за трьома освітньо-кваліфікаційними рівнями:

- Бакалавр
- Спеціаліст
- Магістр

Вже тоді вона мала необхідне програмно-освітнє забезпечення: навчальний план, відповідна література, навчальні програми з дисципліни, посібники та словники.

Значний внесок у розвиток соціальної роботи зробили професійні об'єднання. У 1992 році була створена Українська асоціація соціальних педагогів і спеціалістів із соціальної роботи, і відразу після них виникли Ліга соціальних працівників, низка громадських організацій та об'єднань, які більш зблизили фахівців соціальної роботи [1.с. 204].

На сьогоднішній день в Україні створені центри професіоналів у навчальних закладах та уже підготовлені немало працівників, соціальних педагогів, волонтерів, існує велика кількість курсів з підготовки кваліфікованих робітників соціальних служб. На мою думку підготовка фахівців потребує інноваційного підходу з принципом діяльності підходу до розуміння ті володіння професією та навичками, завдяки яким робота буде ефективною. Перед педагогами соціальної роботи стоїть непроста задача: сформувати у студентів правильне соціологічне мислення, забезпечити їх теорією з різних напрямів цієї діяльності, допомогти навчитися виконувати професійні функції на практиці. Професіоналів необхідно готувати таким чином, аби вони були здатні корегувати та усунути негативні соціальні прояви у суспільстві, який породжують соціальні конфлікти. Саме тому етапи підготовки повинні включати в себе такі компоненти: [3.с. 26.]

- Глибокий аналіз сучасного соціологічного розвитку суспільства, завдяки якому можливо дати об'єктивну оцінку соціальній політиці та знайти альтернативні варіанти їх вирішення;
- Педагогічний процес підготовки фахівців;
- Чітка класифікація сучасних форм, методів та моделей практики соціальної роботи;
- Розробка теорій, нових моделей та технік надання соціальної допомоги, а також реалізація програм, які підвищують компетентність соціального працівника.

Наприклад, у Національному педагогічному університеті ім. М. П. Драгоманова педагоги спираються на самостійну роботу студентів,

оскільки саме вона сприяє формуванню умінь та навичок професійної діяльності у майбутньому, а також працівники університету дійшли висновку, що саме запровадження власної системної моделі підготовки, сприяє більш ефективному навчанню. [2]

Таким чином, підсумовуючи все сказане, можна зробити висновок, що сучасний стан підготовки фахівців соціальної сфери не стоїть на місці. Йде розвиток та розробка нових моделей та теорій, які збагачують практику, а також удосконалення існуючих моделей так, аби вони відповідали сучасним реаліям та сучасним соціальним проблемам, які існують. Головна ціль – зробити людину в центрі уваги та допомогти адаптуватися та налагодити взаємодію із соціумом; знайти внутрішній баланс в самому собі; покращити життєвий рівень та благоустрій населення. Для вирішення усіх цих завдань потрібні знання та досвід, які наразі можна збільшити завдяки великій кількості інформації на цю тему.

Список використаної літератури

1. Коваль Л. Підготовка соціальних педагогів і соціальних працівників в Україні / Л. Коваль // Соціальна політика і соціальна робота. – 1999. С. 204.
2. Кривоконь Н. Підготовка соціальних працівників для системи соціального захисту населення / Н. Кривоконь // Соціальна політика і соціальна робота. – 2000. – № 3,4
3. Лукашевич М., Семигіна Т. Соціологія соціальної роботи // Психологія і суспільство. – 2014. – №1. С. 176-190.
4. Сидоров В. Ролі та функції соціальних працівників // Соціальна робота в Україні: перші кроки / за ред. В.І. Полтавця. – К.: Києво-Могилянська Академія, 2000. С. 26.

Бровендер О.О., Сікало М.В.

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

Підготовка фахівців соціальних спеціальностей та особливості професійного становлення завжди були предметом досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців. Складні політичні, соціально-економічні умови, що спостерігаються в Україні на сучасному етапі, зумовлюють підвищення вимог до підготовки фахівців соціальної сфери.

Соціальна сфера містить у собі багато професій. Незважаючи на те, що ці професії мають певні відмінності, спільним для них є те, що сферою професійної діяльності випускників означених спеціальностей є інформаційна діяльність, радіо, телебачення, громадські організації.

Фахівці даної сфери повинні володіти наступними вміннями:

- Вміння здобуття та опрацювання інформації;
- Вміння впливати на свідомість людей;
- Вміння працювати у команді задля вирішення професійних завдань;
- Швидко адаптуватися на вирішення чи зміну певних рішень[1, с.191].

Ситуація наразі така, що в умовах сучасного середовища молодому фахівцю в його професійній діяльності практично завжди приходится застосовувати знання не тільки за фахом, але і в інших галузях.

Серед професій соціальної сфери існують ті, які завжди актуальні – це ті, котрі спеціалізовані на напружені та складні умови праці тощо. Професії соціальної сфери виступають типу «людина-людина», саме вони відрізняють особливості умов, засобів, предмета й продукту праці.

Спеціалісти даної сфери передбачають постійну роботу з людьми та безпосереднє спілкування в процесі професійної діяльності. Вони характеризуються відсутністю єдиних і жорстоких вимог до процесу професійної діяльності і до продукту праці. [2, с.42].

Так, як діяльність соціальних професій направлена на особливості роботи з людьми або окремими групами, які володіють власною активністю та оцінкою, можуть сприяти діям суб'єкта праці. У процесі формування соціальної компетентності майбутніх фахівців соціальних спеціальностей соціально значуща діяльність студентів вищих навчальних закладів виконує наступні функції: соціалізуючу, розвиваючу, культурологічну, перетворюючу, гармонізуючу, мобілізуючу, ціннісно-орієнтуючу. Важливим аспектом оптимізації вузівської підготовки в даний час є посилення практичної спрямованості навчання, необхідність випуску, насамперед, широко профільних фахівців, які володіють у той же час ґрунтовними вузькоспеціальними знаннями і навичками. [3].

Слід виділити наступні ключові моменти, які складають основу для підготовки фахівців:

- Забезпечення якості підготовки - до неї можуть входити: необхідність підготовки з нових спеціальностей, оволодіння сучасними технологіями, інноваціями та додатковими знаннями.
- Обов'язково звернути увагу гуманістичну складову цієї підготовки: усебічний розвиток особистості, формування соціальних якостей тощо.
- Врахування перспектив розвитку країни: зміна стандартів, законодавства тощо.
- Спрямованість на адаптування.

На сьогодні проблема вузів і абітурієнтів, студентів і випускників полягає у том, що наразі не можливо чи дуже мало місць на ринку праці. Тобто проблема полягає у тому, що випускники дуже рідко можуть знайти роботу за фахом.

Для вирішення даної проблеми можна запропонувати наступні дії:

- Відкриття тимчасових заходів, де випускники могли б себе показати та знайти далі роботу;
- Підвищення місць зайнятості;
- Можливість знайти роботу у більш великих містах, де її значно більше.

Отже, майбутні фахівці професій соціального типу характеризуються спільними і різними індивідуально-психологічними особливостями та соціальними умовами професійного самовизначення, залежно від типу спеціальності. До спільних рис належать: орієнтація на процес професійної діяльності, перевага альтруїзму над егоїзмом; домінуючі цінності – здоров'я, впевненість у собі, свобода і матеріально забезпечене життя.

Список використаної літератури

1. Гвозд'їй С.П. «Підготовка майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей до безпеки життя і професійної діяльності як соціально-педагогічна проблема» / С.П. Гвозд'їй «Підготовка майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей до безпеки життя і професійної діяльності як соціально-педагогічна проблема» - 2016р. – с.40-47.

2. Панькевич О.О. «Підготовка майбутніх фахівців соціономічної сфери до професійної взаємодії» / О.О. Панькевич «Підготовка майбутніх фахівців соціономічної сфери до професійної взаємодії» - 2018р. – с.190-193.

3. Собчук-Ліва А. «Проблема підготовки фахівців» / А. Собчук-Ліва «Проблема підготовки фахівців» - Л. – 2014.

Бровендер О.О., Чернова Д.В.

СУЧАСНІ ТЕОРІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Надання допомоги людям, які опинилися у скрутній ситуації, на сьогодні дуже поширена ідея. На цьому підґрунті розроблені теорії соціальної роботи, за допомогою яких надається допомога та проходить аналіз ситуації клієнта.

У сучасній науковій літературі існує декілька теорій соціальної роботи. Розрізняють наступні види:

- Психолого - орієнтована – вона об'єднує сукупність різноманітних теорій, в центрі яких лежить ідея допомоги клієнту шляхом оптимізації його власних зусиль щодо використання його особистісних і соціальних ресурсів для впливу на ситуацію.
- Соціолого – орієнтовані теорії – зосереджують увагу на соціальному контексті допомоги: соціальній підтримки під час виникнення

складних ситуацій, соціальних нормах та контролю за поведінки індивіда.

- Комплексно-орієнтована теорія - до неї входять концептуальні підходи кількох гуманітарних наук, а саме: соціології, психології та педагогіки[1,с.71-73].

До кожної з цих теорій входять декілька під теорій. Розглянемо більш уважніше – соціолого-орієнтовані теорії. До неї належить:

- По-перше, системна теорія, вона розглядає суспільство, як складну соціальну систему, утворену із сукупності взаємопов'язаних елементів у вигляді соціальних організацій та інститутів.
- По-друге, системно-екологічна теорія, розглядається на стику соціальної системи та живого організму.
- По-третє, соціально-радикальна теорія, концентрує увагу на ідеї допомоги клієнтові в розвитку його соціальної свідомості.
- По-четверте, марксистська теорія, побудована на ідеї допомоги клієнту шляхом спільних колективних дій, спрямованих на підвищення самосвідомості.

Проблема соціально-радикальної теорії заключається в тому, що існує індивідуальна проблема – це відсутність житла, наслідком недосконалості соціальних та політичних інститутів суспільства. Тому, щоб допомогти клієнтам, які потребують житла, соціальні працівники повинні боротися за вдосконалення законодавства, створення відповідних структур та організаційних систем[2, с.56].

Для вирішення даної проблеми, можна використовувати наступні методи:

- По – перше, для того, щоб покращити становище роботи соціальних працівників певної організації в межах цієї теорії, можна використовувати більш узагальнену систему соціальних обслуговувань клієнтів. Наприклад, удосконалення роботи, як індивідуально, так і груповою технікою роботи.
- По-друге, можна запровадити тренінги та курси, які спрямовані на розвиток соціальних здібностей клієнта, щоб допомогти йому знайти шляхи для вирішення своїх проблем, які його пригнічують.
- По-третє, так як існує проблема у сучасному світі, що не хватає житла населенню, то можна відкрити більше тимчасових будинків, а також збільшити будівництво нових будинків, у яких буде можливість отримати квартиру.

Таким чином, можна зробити висновок, що для вдосконалення роботи соціальних працівників та надання соціальних послуг, потрібно заснувати тренінгів та курси для саме робітників. Потім можна запровадити курси для допомоги клієнтам знайти шляхи вирішення своїх проблем чи покращити психологічний стан.

Список використаної літератури

1. Лукашевич М.П., Мигович І.І. «Теорія і методи соціальної роботи» / М.П. Лукашевич, І.І. Мигович «Теорія і методи соціальної роботи» -К.-2003р. –с.166
2. Семигіна Т.В. «Соціальна робота(теорія і практика)» / Т.В. Семигіна «Соціальна робота(теорія і практика)» - К. – 2007р. – с.342.

Бровендер О. О., Ширяєва К.О.

МЕТОДИ НАДАННЯ ДОПОМОГИ КЛІЄНТУ У ГУМАНІСТИЧНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Гуманістична психологія, що зародилася як рух проти психоаналізу та біхевіоризму в 1950-х і 1960-х роках, залишається життєздатною «третьою силою» в психології, оскільки вона *забезпечує унікальний погляд на психічне здоров'я та психопатологію.*

Це ставить під сумнів медичну модель і корисність маркування психічних розладів, що постійно збільшується. Натомість він підкреслює вивчення всієї людини, особливо потенціалу кожної людини. Він припускає, що люди мають свободу і сміливість долати біологічний вплив і вплив навколишнього середовища і створювати власне майбутнє.

Приймаючи цілісний підхід, гуманістична психологія підкреслює *феноменологічну реальність людини*, що переживає, в контексті.[1]

Гуманістична психологія спрямована на те, щоб допомогти людям реалізувати свій потенціал. Тому логічно, що *мета гуманістичної терапії* – допомогти людям стати більш самосвідомими та прийняти себе. [3]

Терапевти-гуманісти зосереджуються на свідомих думках. Вони також підкреслюють сьогодення та майбутнє пацієнта, а не досліджують минуле пацієнта.

Гуманістична психологія ставить на чільне місце людини та її самовдосконалення. Її основні предмети розгляду:

- вищі цінності,
- самоактуалізація,
- творчість,
- свобода,
- кохання,
- відповідальність,
- автономія,
- психічне здоров'я,
- міжособистісні стосунки.

Ця терапія однією з ключових переваг людино-орієнтованої терапії є те, що вона є дуже прийнятною для пацієнтів. Іншими словами, люди схильні знаходити сприятливе та гнучке середовище такого підходу дуже корисним. Наприклад, більшість терапевтів будь-якої орієнтації виявляють, що клієнти добре реагують на поводження з об'єктивною емпатією.

Психологи-гуманісти зазвичай утримуються від використання методів, що сприяють об'єктивному вивченню, таких як спостереження без участі та наукові експерименти.

Оскільки терапевти-гуманісти схильні вважати, що зведення людської природи до простих чисел позбавляє її багатства, вони з більшою ймовірністю використовуватимуть якісні методи дослідження, такі як неструктуровані інтерв'ю та включене спостереження. [2]

Гуманізм надихнув багато сучасних методів терапії, і більшість терапевтів цінують роджеріанські принципи, такі як безумовне позитивне ставлення, навіть якщо вони не вважають себе прихильниками гуманістичного підходу.

Цей ціннісно-орієнтований підхід розглядає людей як невід'ємну частину їхнього прагнення максимізувати свій творчий вибір та взаємодію, щоб набути підвищеного почуття свободи, усвідомленості та життєствердних емоцій, а терапевт і людина, яка проходить терапію, співпрацюють для встановлення терапевтичних цілей. та працювати над досягненням встановлених ідей, які можуть сприяти позитивним змінам.

Переформульовану *гуманістичну теорію* можна резюмувати так:

- Він орієнтований на людину і, отже, цілісний та інтегрований
- Він зосереджений на значенні і тому включає екзистенційну психологію, трансперсональну психологію та позитивну психологію значення.
- Він підтверджує, цінність та гідність кожного людського життя, унікальності та творчості, через особисту відповідальність за самореалізацію через самопереважання.
- Він стверджує, що людина є істотою у світі і не може бути зрозуміла поза її чи її соціальним і культурним світом та особистими обставинами.

Гуманістичний підхід зробив кілька значних вкладів у психологію. Він представив новий підхід до розуміння людської природи, нові методи збору даних у дослідженнях людської поведінки та широкий спектр психотерапевтичних технік, які показали свою ефективність. [4]

Список використаної літератури

1. Горностай П., Титаренко Т. (ред.) словник-довідник. К.: "Рута", 2001. «Психологія особистості»

2. Горностай П., Титаренко Т. (ред.) словник-довідник. К.: "Рута", 2001. «Гуманістична психологія (К.Р.Роджерс)»

3. Ждан А. Н., Гальперін П. Ю. Підручник з історії психології. М.: Видавництво МГУ, 1980.

4. Учеб. посібник для студентів пед. ін-тов / Упоряд. В.В. Мироненко; під ред. А. В. Петровського.- 2-е вид. перероб. і доп. - м.: просвітництво, Хрестоматія з психології 1987.- 235с.

Волченко Л. П.

ДО ПРОБЛЕМИ ВИРІШЕННЯ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ

Під соціальним конфліктом ми розуміємо загострення соціальних суперечностей, зіткнення, за яке опонуючі сторони, що представлені соціальними спільнотами (етнічними або релігійними групами, класами, державними утвореннями тощо), мають протилежні інтереси, цінності або рольові позиції [2]. При цьому, соціальні конфлікти володіють різною амплітудою прояву та модальностями.

Загальновідомо, що будь-яка ескалація та деескалація соціальних конфліктів має різну силу інсталяції, а злітати по шаблям ескалації виявляється на багато легше, ніж по ним спускатися. Це зумовлено кількома соціально-психологічними причинами:

- люди зазвичай на багато тяжче переживають втрати, ніж радіють від отримання нагород;
- збитки, які ми отримуємо від несправедливості, викликають більші переживання, ніж несправедливість на нашу користь;
- страх є значно більшою дієвою рухомою силою, ніж відчуття безпеки.

Тому люди, переважно, проявляють схильність відповідати жорстоко, коли їм кидають виклик, ніж відповідати взаємністю, коли з ними поведатися добре [1].

Отже, все це загострює проблеми продуктивного поведіння опонуючих сторін у конфлікті та його конструктивного вирішення.

При всьому різноманітті стратегій поведіння у конфліктах, найбільш продуктивно виявляється стратегія опанування конфлікту, метою якої є прийняття договору, що є загальноприйнятним для всіх конфлікуючих сторін. Досягається це шляхом або перемовин, або за допомогою третьої сторони – посередника, медіатора. Як відомо, медіатор – це індивід або група, що знаходяться по за межами конфлікту, між двома та більшим числом сторін, які прагнуть допомогти опонентам досягти згоди [2].

Існують контрактні та спонтанні класи посередників-медіаторів [3]. Контрактне втручання здійснюється фахівцем із залагодження конфліктів (наприклад, професійним юристом, конфліктологом або психологом), який

має фахову підготовку та досвід в питаннях, що стали предметом спору. Такий посередник не ставить завдання покращити стосунки між суб'єктами конфлікту, а переслідує мету залагодження конфлікту як такого.

Спонтанне втручання здійснюється не фахівцем, а тим, хто має зацікавленість у вирішенні конфлікту. Такий посередник знаходиться у певних відносинах із суб'єктами конфлікту та зацікавлений у його вирішенні. Наприклад, такими посередниками можуть бути батьки у конфліктах між їхніми дітьми, керівники у конфліктах між підлеглими, держави у міждержавних конфліктах сусідніх держав тощо. При такому посередництві третя сторона зацікавлена як у вирішенні конфлікту, так й у покращенні відносин між опонентами. При цьому проста присутність третьої сторони може стримувати агресивні наміри суб'єктів конфлікту, перешкоджати крокам щодо ескалації конфліктного процесу.

Коли третя сторона втручається у конфлікт на прохання однієї з сторін або двох одразу, її діяльність стає дуже ефективною за двома причинами. По-перше, запрошення уже є наслідком мотивації хоча б однієї з сторін на подолання та вирішення конфлікту. По-друге, факт запрошення медіатора посилює його легітимність та вірогідність того, що діяльність третьої сторони буде визнана правильною. Особливо релевантним таке втручання стає тоді, коли суб'єкти конфлікту вважають посередника неупередженим і щиро бажаючим їм допомогти.

Коли сторони конфлікту вважають медіатора упередженим, налаштованим проти них, вони з меншою вірогідністю погоджуються на його посередницькі послуги. Проте, безпристрасних посередників складно знайти. Третя сторона, за визначення Р. Фішера, не може бути якимось «свухом з Марса» [4]. Неупереджені та безпристрасні посередники рідкісна річ, як й індиферентність у відносинах між людьми.

Але посередник може стати на одну зі сторін конфлікту, щоб встановити баланс сил між ними. Для того, щоб суб'єкти конфлікту були мотивовані на досягнення згоди у перемовинах, вони повинні відчувати певну рівність власних сил. Посередник може наблизити ситуацію до ідеальної з метою спільного вирішення проблеми, запропонувати, щоб її обговорення йшло на території більш слабкої сторони або навіть засвідчити свою прихильність до інтересів слабкого.

Прямі контакти між суб'єктами конфлікту допомагають тільки у тих випадках, коли напруга конфлікту невелика, коли відсутня наявна ворожість, а сфера усвідомлених загальних інтересів достатньо широка [1; 4]. Коли прямі перемовини є не доречними, у посередника існує дві лінії поведінки, що можуть допомогти учасникам конфлікту отримати з прямого контакту більше користі. Одна – це закрита нарада з кожним із суб'єктів конфлікту окремо, що надає можливість контролювати спілкування між ними. Такі перемовини є ефективними, коли наявна велика амплітуда ворожості та

агресії між сторонами конфлікту, й вони не спроможні домовитися. Інша лінія – це коли медіатор пробує навчити конфліктуючі сторони ефективним і конструктивним навичкам спілкування.

Конфлікт значно слабшає коли третя сторона активно навчає сторони конфлікту ефективному використанню спілкування між ними. Суперництво послабляється тоді, коли сторони конфлікту спмагаються поставити себе на місце іншого, пробують зрозуміти ситуацію так, як її розуміє опонент. У напруженому конфлікті більш дієвим є розведення сторін, і посередник має бути проміжним ланцюгом їхньої взаємодії та спробувати покращити уявлення один про іншого, навчити їх навичкам конструктивного спілкування.

Відкритість опонентів має сенс на більш пізніх етапах перемовин, коли часткова або повна згода досягненні. При цьому, зовнішній спостерігач з більшою вірогідністю примушує сторони притримуватися домовленостей та не відмовлятися від них.

Список використаної літератури

1. Гарькавець С. О., Полужкова К. О. Проблема соціальних конфліктів, психологічні наслідки та шляхи подолання // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Сєверодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2018. №3(47). С. 110-117.
2. Гарькавець С. О. Соціальні конфлікти: словник довідник. Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. 120 с.
3. Практика медіації : словник-довідник / уклад. С. О. Гарькавець, Л. П. Волченко. Лисичанськ: ТОВ «ФОКСПРИНТ», 2019. 128 с.
4. Рубин Дж., Пруйт Д., Хе Сунг Ким Социальный конфликт: эскалация, тупик, разрешение. СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. 352 с.

Гарькавець С.О., Васюков Я.Р.

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Розгляд проблеми формування конфліктологічної компетентності особистості в умовах проблемогенного соціуму є достатньо складним, оскільки кожна епоха має, як власних суб'єктів конфліктної взаємодії, так й соціальні координати конфліктних екстраполяцій. Зазначимо, що конфліктологічну компетентність особистості ми розглядаємо, як «частину її професійної компетентності, та, як її здатність конструктивно усвідомлювати всі основні цінності, що взаємодіють у конфлікті, а також елементи конфлікту як цілісного об'єкта, знати умови й закономірності переходу однієї

стадії конфліктної ситуації в іншу, прогнозувати майбутню конфліктну ситуацію, конструктивно змінювати ситуацію конфлікту й користуватися конфліктом для досягнення своєї мети з урахуванням, як власних інтересів, так й інтересів іншої сторони» [2, с. 47].

Серед науковців, які приділили увагу формуванню та розвитку спроможності індивідів вирішувати та долати конфліктні ситуації, слід виділити І. Ващенко (конфлікти у великих і малих соціальних групах»), Р. Дарендорфа (діалектична теорія конфлікту), М. Дойча (когнітивна парадигма конфлікту), Р. Коллінза (конфлікт як феноменом соціального життя), М. Пірен (соціальні конфлікти в управлінських системах), Л. Томпсон (практика вирішення конфліктів) та ін.

Також фахівці, які досліджують конфлікти, зосереджуються на внутрішніх і зовнішніх детермінантах конфліктних проявів індивідів, класифікують їх за джерелами виникнення, за соціальними наслідками, за масштабністю та формами боротьби, за ставленням суб'єктів до конфлікту, за стратегіями поведінки у конфліктах тощо.

Проте, якщо розглядати конфліктологічну компетентність особистості як інтегративну якість, яка релевантно впливає на її спроможність ефективно адаптуватися у координатах суспільних відносин, то варто виокремити таку її психологічну компоненту, як толерантність. Толерантність розглядається, як здатність індивіда проявляти терпимість і жити разом, у мирі з іншими, уміти жити в гармонії з собою та з тими, хто на тебе не схожий. Це й повага, прийняття та правильне розуміння різноманіття культур нашого світу, інших форм самовираження та способів проявів людської індивідуальності [2].

Толерантність як система установок, особистісних і групових цінностей, що визначають позитивне ставлення до різноманітності світу та існуючих у ньому відмінностей, виступає значущою компонентою конфліктологічної компетентності особистості. Особливо актуальним формування толерантності особистості стає на фоні збільшення амплітуди невротичних конфліктів, тобто непродуктивного вирішення протиріч між особистістю та значущими для неї сторонами дійсності, що супроводжується виникненням хворобливих переживань невдоволення, розчарувань, невдач, недосягнення життєвих цілей, непоправності втрат тощо [1].

Стрімкі суспільні зміни, тотальне проникнення інформаційного різноманіття, збільшення амплітуди складності та суперечливості інформаційних потоків тощо, визначають високу екстремальність теперішнього та збільшують вимоги до психологічної стійкості людини. Але діапазон такої стійкості особистості дуже великий. Дослідники виокремлюють як нервово-психічну стійкість індивіда, так й соціально-психологічну стійкість особистості. У першому випадку мова йде про витривалість або супротив людини різним впливам, які вона може оцінювати

для себе як шкідливі. Зниження чутливості до впливу таких чинників може бути пов'язано з відсутністю або послабленням реагування на них. У другому – передбачається стійкість до різноманіття світу, до естетичних, культурних, соціальних і світоглядних відмінностей. Така стійкість виступає як прояв людської інтенції, що відбиває її якість, яку дехто з дослідників визначає як толерантність [3]. При цьому, інсталяціями толерантності можуть бути емпатія, альтруїзм, довіра, кооперація, співробітництво, прагнення до діалогу тощо. Від так, толерантність може розглядатися як соціально значуща характеристика, як особливий позитивний спосіб прийняття відмінностей, що виключають конфронтації та ксенофобію.

Отже, врегулювання конфліктів різної амплітуди складності не може бути продуктивним, якщо суб'єкти конфліктної взаємодії не матимуть сформованої толерантності, як провідного компоненту їхньої конфліктологічної компетентності. Без толерантності будь-який досягнутий компроміс є неміцним і недовговічним, оскільки вихідна причина суперництва залишиться не усуненою, оскільки суб'єкти позбавлені прийняття та продуктивного розуміння різноманіття культурних форм самовираження та способів проявів людської індивідуальності.

Список використаної літератури

1. Гарькавець С. О., Волченко Л. П. Конфлікти в освітньому середовищі: діагностика та практика вирішення: навчально-методичний посібник. Харків: Друкарня Мадрид, 2020. 91 с.
2. Гарькавець С. О. Соціальні конфлікти: словник довідник. Северодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. 120 с.
3. Психодіагностика толерантності личности / Под ред. Г. У. Солдатовой, Л. А. Шайкеровой. М.: Смысл, 2008. 172 с.

Горобець А.І., Захарченко Г.К.

ЧИННИКИ ЗАЛЕЖНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ

Сучасний стан науки дозволяє говорити про наступні умови і причини (фактори) адиктивної поведінки.

До зовні соціальних факторів, що сприяє формуванню залежної поведінки, можна віднести технічний прогрес в галузі харчової промисловості або фармацевтичної індустрії, що викидають на ринок все нові і нові товари - потенційні об'єкти залежності. До цієї ж групи факторів відноситься діяльність наркоторговців, активно залучають молодь в споживання хімічних речовин.

Крім того, у міру урбанізації ми спостерігаємо, як слабшають міжособистісні зв'язки між людьми. Прагнучи незалежності, людина втрачає

необхідні йому підтримку і відчуття безпеки. Замість того щоб шукати задоволення в людських взаєминах, ми все більше звертаємося до бездушним продуктам цивілізації [4, с 590].

Для деяких соціальних груп залежна поведінка є проявом групової динаміки. Наприклад, на тлі вираженої тенденції групування підлітків психоактивні речовини виступають в ролі «пропуску» в підліткову субкультуру. В даному випадку наркотики (в широкому сенсі) виконують такі життєво важливі для підлітка функції:

- підтримують відчуття дорослості і звільнення від батьків;
- формують почуття приналежності до групи, а також середовище неформального спілкування;
- дають можливість відігравати сексуальні і агресивні спонукання, що не направляючи їх на людей;
- допомагають регулювати емоційний стан;
- реалізують креативний потенціал підлітків через експериментування з різними речовинами.

Субкультура може виступати в найрізноманітніших формах: підліткова група, неформальне об'єднання, сексуальне меншість або просто чоловіча компанія. У будь-якому випадку її вплив готівку, що ідентифікує себе «зі своїми», надзвичайно велике. Очевидно, що в підлітковому і юнацькому віці вплив субкультури максимально. На наш погляд, це один з найбільш значущих соціальних факторів залежної поведінки особистості [1].

Провідна роль у формуванні залежності, на думку ряду авторів, належить дитячій травми (у формі болісних переживань в перші два роки життя). Травма може бути пов'язана з фізичним хворобою, з втратою матері або її нездатністю задовольняти потреби дитини, з несумісністю темпераментів матері і дитини, надмірної вродженої збудливості малюка, нарешті, з якимись діями батьків.

Батьки, як правило, не знають про свої психотравмуючі дії на немовляти, коли, наприклад, з кращих спонукань або за рекомендаціями лікарів намагаються привчити його до жорсткого режиму харчування, забороняють собі «балувати» дитини або навіть наполегливо намагаються зламати його впертий характер. Переживаючи дистрес, в якому малюк не в змозі допомогти собі, він просто засинає. Однак, як зазначає Г. Кристал, повторення важкої ситуації, що травмує призводить до порушення розвитку і переходу в стан апатії і відстороненості.

Пізніше травму можна виявити через страх перед будь-якими афектами, нездатності їх переносити, відчуття «небезпеки» і очікуванню неприємностей. Ця особливість залежних людей позначається як низька афективна толерантність.

Такі люди не вміють дбати про себе і потребують когось (чимось), хто допоміг би їм впоратися зі своїми переживаннями. Разом з тим вони

відчувають глибоку недовіру до людей. В цьому випадку неживий об'єкт цілком може замінити людські відносини. Таким чином, люди, які пережили психічні травми в ранньому дитинстві, мають істотно більший ризик стати залежними.

В цілому сім'я може не дати дитині необхідної любові і не навчити його любити себе, що в свою чергу призведе до відчуття нікчемності, непотрібності, відсутності віри в себе. Відповідно до сучасних уявлень, люди з залежною поведінкою зазнають серйозних труднощів у підтримці самоповаги. Добре відомо, наприклад, що в стані сп'яніння людина відчуває себе набагато розкутіше і впевненіше, ніж зазвичай. З іншого боку, для компаній алкоголіків дуже характерні бесіди на актуальну тему: «Ти мене поважаш?». Залежність, таким чином, виступає своєрідним засобом регуляції самооцінки особистості [6].

Серйозною проблемою сімей залежних особистостей можуть бути емоційні розлади у самих батьків, які, як правило, супроводжуються алекситимією - нездатністю батьків висловлювати в словах свої почуття (розуміти їх, позначати і проговорювати). Дитина не тільки «заражається» в родині негативними почуттями, він навчається у батьків замовчувати свої переживання, пригнічувати їх і навіть заперечувати саме їхнє існування.

Відсутність кордонів між поколіннями, надзвичайна психологічна залежність членів сім'ї один від одного, гіперстимуляція - ще один негативний фактор. М.Маллер акцентувала увагу на важливості для нормального розвитку дитини процесу сепарації - поступового відділення його від матері за допомогою її доглядів і повернень, а також процесів індивідуалізації дитини. У сім'ях з порушеними межами адиктивна поведінка може виступати одним із способів впливу на поведінку інших членів, при цьому сама залежність може давати відчуття незалежності від сім'ї. Одним із доказів цього є посилення залежної поведінки при посиленні сімейних проблем.

Сім'я відіграє істотну роль не тільки в походженні, але і в підтримці залежної поведінки. Родичі самі можуть мати різні психологічні проблеми, в силу чого вони нерідко провокують «зрив» аддикта, хоча і реально страждають від нього. У разі ж тривалого збереження адиктивної поведінки у кого-небудь з членів сім'ї у родичів аддикта, в свою чергу, можуть з'являтися серйозні проблеми і розвиватися стан со-залежності. Маються на увазі негативні зміни в особистості і поведінці родичів внаслідок залежної поведінки кого-небудь з членів сім'ї [3, с.223-255].

В рамках індивідуальних відмінностей перш за все слід зазначити статево вибірковість залежної поведінки. Наприклад, харчова аддикція більш характерна для жінок, в той час як гемблінг частіше зустрічається у представників чоловічої статі. У ряді випадків можна говорити також про дії вікового фактора. Так, якщо на наркоманію страждають переважно особи від

14 до 25 років, то алкоголізм в цілому характерний для більш старшого віку [8, с.25].

Психофізіологічні особливості людини, очевидно, виступають в ролі фактора, що визначає індивідуальне своєрідність адиктивної поведінки. Вони можуть істотно впливати на вибір об'єкта залежності, на темпи її формування, ступінь вираженості і можливість подолання.

Предметом численних дискусій є питання про існування спадкової схильності до деяких форм залежності. Найбільш поширена точка зору, що діти алкоголіків з великою ймовірністю успадковують цю проблему. Однак гіпотеза спадкової схильності до залежного поведінки не пояснює ряд фактів. Наприклад, сучасні підлітки вживають наркотики незалежно від схильності їх батьків вживати алкоголь. Залежна поведінка може формуватися в будь-якій сім'ї. На його формування впливає безліч сімейних факторів. У зв'язку з цим доцільно говорити не про спадкову, а про сімейної схильності до залежного поведінки [5].

Побічно схильність до залежної поведінки може визначатися типологічними особливостями нервової системи. Можна припустити, що такі вроджені властивості, як пристосованість до нових ситуацій, якість настрою, чутливість, контактність, при інших несприятливих умовах впливають на формування адиктивної поведінки.

Існує певна залежність між типами характеру і деякими видами залежної поведінки. Так, пияцтво і вживання наркотиків частіше зустрічаються при експлозивній і нестійкою акцентуації характеру, досить часто - при епілептоїдній і гіпертимній [2, с.13-15].

Залежна поведінка також може розглядатися як наслідок obsесивного або компульсивного характерів. Базовий конфлікт obsесивно-компульсивних особистостей, на думку Н. Мак-Вільямса, - це гнів, що бореться зі страхом бути засудженим. Особистість прагне звільнитися від несвідомого почуття провини і усвідомлюваного сорому внаслідок невідповідності власним стандартам. Замість того щоб визнавати і виражати дані афекти, людина або вибудовує захисні розумові конструкції (obsесивність), або намагається звільнитися від тривоги в дії (компульсивність). Obsесивність цілком може брати участь в суїцидальній поведінки. Комппульсивність ж, як стереотипне повторення будь-якої дії (навіть всупереч бажанню особи), безпосередньо пов'язана з різними формами адиктивної поведінки. Н.Мак-Вільямс називає пияцтво, переїдання, вживання наркотиків, пристрасть до азартних ігор, покупкам або сексуальних пригод «різновидами суто шкідливого компульсивного поведінки». Відмінною особливістю компульсивного характеру буде не деструктивність, а схильність до надмірної залученості.

Ряд досліджень присвячений вивченню зв'язку між невротичним розвитком особистості і її адиктивної поведінки. Наприклад, харчові і сексуальні адикції настільки часто поєднуються з невротичними

симптомами, що деякі автори розглядають їх як психосоматичні або невротичні розлади [7, с.15-19].

Іншим важливим індивідуальним фактором, що впливає на поведінку особистості, може виступати стресостійкість. В останні роки за кордоном і в Росії розвивається погляд на адиктивна поведінка, як на наслідок зниженої здатності особистості справлятися зі стресом. Передбачається, що адикативна поведінка виникає при порушенні копінг-функції - механізмів співволодіння зі стресом. Дослідження свідчать про відмінності в копінг-поведінку здорових і залежних людей. Наприклад, наркозалежні підлітки демонструють такі характерні реакції на стрес, як відхід від вирішення проблем, заперечення, ізоляція.

Бездуховність, відсутність сенсу життя, нездатність прийняти відповідальність за своє життя на себе - ці та інші сутнісні характеристики людини, вірніше їх деформації, безсумнівно, також сприяють формуванню залежної поведінки і його збереженню [9, с.150-154].

Список використаної літератури

1. Богучарова О.І. Здоров'я в структурі життєвих перспектив сучасної молоді.// Психологія. Збірник наукових праць. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, Випуск 17, 2002.
2. Бондарчук О. І. Психологія девіантної поведінки: Курс лекцій. – К.: МФУП, 2006.
3. Бондурка О.М. Тюріна В.О. Федоренко. О.І. Основи психології і педагогіки: Підручник. – Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. 336 с.
4. Варій М. Й. Психологія особистості: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008.592 с.
5. Железнякова Ю.В. Основні характеристики адиктивної поведінки. Теорія і практика сучасної психології. 2016. № 2. С. 4–8.
6. Золотова Г.Д. Сучасні соціально-педагогічні погляди на проблему адиктивної поведінки дітей // Соціальна педагогіка: теорія та практика. 2013. №1
7. Психологія і лікування залежної поведінки / Під ред. С. Даулін- га. - М., 2000
8. Пушкар В.А. П Психологія адиктивної поведінки: Методичні рекомендації до курсу «Психологія адиктивної поведінки» для студентів IV курсу спеціальності «Психологія». – Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка, 2010.
9. Сорокіна О.А. Психологія залежності : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О.А., 2014. 180 с

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ГУМАНІТАРНОЇ НАУКИ І ПРАКТИКИ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ВИМІРИ

Проблеми студентського лідерства, як і лідерства взагалі, досить активно досліджуються в сучасній українській психології, соціології. Напрямок цих досліджень, в основному, психолого-педагогічний і не завжди враховує сучасні реалії буття студентської молоді.

Ще небагато досліджень, які б практично допомагали ефективно використовувати лідерські якості студентів, успішно поєднувати навчання із суспільною діяльністю.

Українське суспільство не відноситься до категорії стабільно функціонуючої системи, а характеризується досить великою кількістю відхилень і наявністю людей, які потребують допомоги. Перша і головна категорія – діти, виховання і розвиток яких завжди вимагає професійної корекції. Однак існує і багато інших – самотні пенсіонери, ветерани, інваліди люди з важкими формами залежності або просто люди, що потрапили в кризову ситуацію. [1, с.168]

В Україні представник професії «соціальна робота» в основному працює в дитячих дошкільних навчальних закладах (соціальний педагог) або в соціальних службах (допомога малозабезпеченим або неблагополучним сім'ям, проблемним дітям, ветеранам і т.д.)

Завдання фахівця – щоб всі супровідні документи, що стосуються тієї чи іншої категорії населення, стали доступні людині, яка звернулася за допомогою до соціальних служб. Коли йде звернення до фахівця, то в першу чергу потрібно отримати розуміння, що тобі належить згідно із законом і наскільки можна розраховувати на отримання допомоги від держави. Також соціальні працівники займаються консультаціями з приводу пільг і соціальної підтримки, проводять тренінги або працюють в рамках різних проєктів (наприклад «Стоп насильству в сім'ї!») в якості консультантів або творців соціальної реклами. Також на їхні плечі лягає реалізація різних соціальних програм щодо протидії деструктивним явищам в молодіжному середовищі та взагалі в державі. [2, с.108]

Відповідаючи на питання: «Де може працювати соціальний працівник?», можна коротко резюмувати наступне – в різних соціальних центрах та організаціях, що займаються в першу чергу психологічними і соціальними потребами населення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить, що в науковій літературі існують різні підходи до аналізу психологічної готовності та адаптації особистості. Зокрема, Р.І.Лучечко акцентує свою увагу на чотирьох компонентах готовності до трудової діяльності - мотиваційному,

психологічному та професійному. Л.Сохань, І.Єрмакова, Г.Несен акцентують увагу на таких компонентах готовності, як: мотиваційному; орієнтаційному; операційному; вольовому; оцінному. С.Гриншпун визначає три складові готовності: моральну, психологічну та професійну. При аналізі чинників та умов адаптації молодого працівника дослідники Ю.Ф. Пачковський та І.В. Городняк вважають доцільним тривірневий підхід, що передбачає їх задіяність на особистісному, поведінковому та соціальному рівнях.

Загалом, готовність – це активно-дійовий стан особистості та її певна поведінка, що мобілізує сили з метою виконання будь-якого завдання для досягнення необхідного результату, в якому і визначається успішність активності особистості. Будь-яка готовність особи до виконання завдань, в тому числі і готовність соціальних працівників до професійної діяльності складається із: - психологічної готовності (сюди належать такі компоненти як: вміння комунікувати, професійно спілкуватися, здатність вольовими зусиллями мобілізувати внутрішні психологічні ресурси, зосередженість та концентрація уваги, здатність успішно долати стрес, впевненість у собі, здатність ефективно діяти в ситуаціях які вимагають частой зміни ролей при роботі з різними групами клієнтів, раптовості, невизначеності, дефіциту часу, конфлікту тощо); - фізичної готовності (включає в себе наступні компоненти: стан здоров'я, спритність, швидкість реакції, гострота зору, слуху тощо).

Психологічна готовність - це виявлення суті властивостей і стану особистості. Готовність - це не тільки властивість чи ознака окремої особистості, це концентрований показник діяльності особистості, міра її професійних здібностей. Психологічна готовність є включає в себе з однієї сторони запас професійних знань, умінь і навичок; з іншої - риси особистості: переконання, педагогічні здібності, інтереси, професійна пам'ять, мислення, увага, педагогічна спрямованість думки, працездатність, емоційність, моральний потенціал особистості, що забезпечать успішне виконання професійних функцій. [3, с.2-4]

Цілями науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти є оволодіння методами отримання нових знань, надбання навичок самостійного аналізу соціально-правових явищ з використанням наукових методик на основі раніше набутих знань.

Соціальна політика в зазначеному аспекті має за мету створення умов для задоволення людьми своїх соціальних цінностей, найважливішою серед яких в українському суспільстві, поряд з державністю, національною безпекою є добробут населення. Важливо, щоб практична соціальна політика виходила з того, що найвищою цінністю сучасного цивілізаційного прогресу є людина, її права та свободи, зокрема ті, які вона має реалізувати в процесі включення її в соціальні відносини. В свою чергу, соціальні цінності, процес їх задоволення людьми є регулятором соціальних відносин, і в цьому аспекті вони є цінностями-регуляторами, цінностями-нормами. Важливе завдання

активної соціальної політики щодо регулювання соціальних відносин між людьми з приводу обміну цінностями полягає в стимулюванні, мотивації їх до досягнення, задоволення як суспільно значущих соціальних цінностей - соціальної справедливості, добробуту, соціального миру тощо, так і індивідуальних цінностей кожної особистості. [4, с.8]

Соціальна робота як вид професійної діяльності вимагає від фахівця особливих знань, умінь і навичок, а також особистісних якостей, без яких здійснення соціальної допомоги практично неможливе. Серед значущих якостей можна виділити такі, як: гуманістична спрямованість особистості, особиста й соціальна відповідальності, загострене почуття добра й справедливості, почуття власної гідності та поваги до гідності іншої людини, терпимість, ввічливість, порядність, емпатійність, готовність зрозуміти інших та прийти до них на допомогу, емоційна стійкість, адекватна самооцінка, рівня домагань і соціальної адаптованості.

Професійна діяльність соціального працівника, незалежно від різновиду виконуваної роботи, належить до групи професій з підвищеною моральною відповідальністю за здоров'я й життя окремих людей, груп населення й суспільства загалом. Постійні стресові ситуації, у які потрапляє соціальний працівник під час складної соціальної взаємодії з клієнтом, постійне проникнення у зміст соціальних проблем клієнта, особиста незахищеність та інші морально-психологічні чинники негативно впливають на здоров'я соціального працівника. [5, с.43]

Список використаної літератури

1. Лозинська Н. Адаптація студентів до умов навчання у вищому закладі освіти. Львів: 2002. – 168 с.
2. Глушкова Н.М. Психологія і педагогіка вищої школи. Конспект лекцій. Дніпропетровськ: «Економіка». 2006. – 108 с.
3. Слісаренко В., Лукашевич М. Соціальна адаптація людини: сутність, функції, процес // Соціальна педагогіка і адаптивність особистості. – Суми: ВВП „Мрія” ЛТД, 1994. – С.7-16.
4. Управління соціальним і гуманітарним розвитком Навчальний посібник В. А. Скуратівський, В. П. Трощинський, П. К. Ситник, М. В. Кравченко, О. М. Петрое, Н. П. Ярош, А. В. Скуратівський, Л. М. Мельничук, С. Є. Горбатюк, С. О. Москаленко. - С. 8.
5. Гвоздїй С. П. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей до безпеки життя і професійної діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Світлана Петрівна Гвоздїй; наук. консультант Е. Е. Карпова; ДЗ "Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського". – Одеса, 2017. – 525 с.

АКТУАЛІЗАЦІЯ АДАПТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ В ЗОНІ ПРОВЕДЕННЯ ООС

Психологічна травматизація військовослужбовців під час виконання завдань за призначенням у зоні проведення Операції об'єднаних сил - є неминучим явищем, адже уникнути стресорів як суб'єктивного, так і об'єктивного характеру у зоні бойових дій неможливо. Тому, ключову роль відіграє те, як особовий склад ставиться до можливих складних життєвих обставин, необхідності різко змінювати власні плани, тривалий час перебувати у стані невизначеності, діяти в умовах ризику для життя та здоров'я, і як при цьому він оцінює власні можливості [4, с.32].

Стресорів об'єктивного характеру, що впливають на особу, яка перебуває у нетипових умовах - безліч, їх важко перелічити, від побутових умов життя до надзвичайних обставин і ризикованих ситуацій зумовлених виконанням службових обов'язків. Суб'єктивні чинники стресу у військових теж ніхто не скасовував, хоч на жаль, цьому питанню приділяється мало уваги, але, те, що викликає сильний стрес в одного, для іншого стає лише пробою сил.

Справжнім індивідуально значущим стресором прийнято вважати той подразник, з яким особа не може справитись самотужки, гнучко оволодіти своїм станом, адаптуватись до умов, що перевищують її власні можливості [5, с.10].

Під впливом стресора в організмі людини (як на психоемоційному, так і фізіологічному рівнях) послідовно розгортаються три стадії стресу, відомі як «тріада Сельє» (Г. Сальє - відомий дослідник явища стресу). Перша стадія – «реакція тривоги» або реакція загальної мобілізації захисних сил організму, за якої клітини кори наднирників викидають у кров велику кількість адреналіну, відбувається згущення крові, підвищується температура, тиск. Наступна стадія резистентності. На цьому етапі організм намагається протидіяти фізіологічним змінам, що сталися під час стадії тривоги. Під час стадії опору організм захищається, включаючи «резервний» запас сил, з максимальним навантаженням на всі системи організму. І поки відбувається пристосування до складної ситуації, підготовлений організм максимально реалізує свої можливості. Більшість стресових завершуються на цій фазі. При тривалому або інтенсивному навантаженні, чи коли один стресор змінює інший, настає стадія виснаження. На цьому етапі захисні механізми організму вже не дають результату, тому що адаптивний ресурс вичерпано. [1, с.14].

Така динаміка перебігу стресу є закономірною, і пов'язана з особливостями людського організму, адже здатність до адаптації ні для кого не є безмежною, навіть для підготовлених людей. Проте, існують механізми підвищення стресостійкості за рахунок збільшення адаптаційного потенціалу. Здатність адаптуватися до стресу є важливим фактором забезпечення ефективності та успішності виконання поставлених завдань військовослужбовцями. Тому дослідження та застосування на практиці різноманітних адаптаційних методик – є вкрай важливим процесом.

Щоб розібратися в численних прийомах та існуючих методах зменшення впливу стресорів, необхідно систематизувати їх відповідно за певними ознаками. В залежності від обраної системи координат класифікації будуть різними. В основу однієї з класифікацій методів адаптації до стресів покладено механізм антистресорного впливу, і відповідно поділяють їх на психологічні, фізичні та хімічні. В основу другої класифікації закладено способи впровадження в свідомість антистресорної установки – самостійно, за допомогою технічних засобів (аудіо-, відео- записи, книги, певний інвентар, тощо), або іншої людини (друзів, або кваліфікованого психолога, психотерапевта) [3, с.204].

Розглянемо детальніше кожен із методів, його переваги та слабкі сторони. До психологічних методів запобігання стресам та мінімізації негативних явищ постстресових станів відносять: медитацію, афірмацію, використання позитивних образів (візуалізація), нейролінгвістичне програмування (НЛП), різні види психологічної підтримки і терапії, та ін. Всі вони на правлені на стабілізацію та покращення в першу чергу емоційного стану людини, що переживає стрес.

Особливістю фізичних методів адаптації є те, що вони діють через тіло людини, змінюючи певні фізіологічні процеси, і таким чином позитивно впливають на емоційний стан. Найбільш поширеними з них є м'язова релаксація, техніки усвідомленого дихання, тілесні практики, фізичні вправи, як то танці, біг, тощо. Говорячи про них також варто згадати про значення сну, адже хронічне недосипання (розповсюджене серед військових) саме по собі може бути причиною стресу.

Щодо хімічних методів оптимізації рівня стресу, традиційно до них відносять різні фармакологічні препарати (які призначає лікар), фіто-терпію (заспокійливі лікарські рослини), алкоголь та наркотичні речовини (відносяться до деструктивних засобів виходу зі стресу) [3, с. 206]. Це ті засоби, які потрапляючи у людський організм діють на біохімічному рівні, і провокують гальмівні (заспокійливі), або навпаки збуджуючі реакції.

Як показує практика, найбільш ефективним є поєднання різних методів мінімізації стресів та їх наслідків. Добре, коли ті, чи інші методи (з перерахованих стають здоровою звичкою і невід'ємною частиною життя

людини. Це дозволяє поетапно нарощувати адаптивний потенціал, і вразі несподіваних стресів швидше і легше справлятися з ними.

Список використаної літератури

1. Макаренко, О. Психологічні аспекти подолання стресу [Текст] / Олександр Макаренко, Марія Голубева // Соціальна психологія. – 2010
2. Назаренко, К. Стрес і стресостійка поведінка [Текст] / К. Назаренко // Психолог. – 2012
3. Наугольник, Л. Б. Психологія стресу: підручник [Текст] / Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. – 324 с.
4. Паркінсон, Ф. Посттравматичний стрес: рятувальні команди і добровольці [Текст] / Ф. Паркінсон // Практична психологія та соціальна робота. – 2014
5. Титаренко Т. М., Лепіхова Л. А. Психологічна профілактика стресових перевантажень серед шкільної молоді: Науково-методичний посібник. – К. : Міленіум, 2006. – 204 с.

Горобець А.І., Нагорянська С.С.

ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ ТА СОЦІАЛЬНА РОБОТА: ДОСЯГНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Практична психологія та психологічна практика – сфера людської діяльності, система психологічних знань та область досліджень, зміст якої надзвичайно близький до змісту поняття прикладна психологія.

В обох випадках йде мова про діяльне застосування здобутків психологічної теорії. Але практична психологія розвиває самостійну сферу діяльності, на відміну від прикладної, яка лише видозмінює існуючі практики відповідно до рекомендацій психологічної теорії. Так, можна, наприклад, одночасно говорити про практичну психологію в соціальній роботі та психологію соціальної роботи (прикладний стосовно соціальної роботи аспект психологічної науки) [1, с.135-136].

Сфера діяльності людини – практична психологія може розгортатись як незалежною, так і організаційно пов'язаною з суміжними практиками. Наприклад психолог-практик може, консультувати щодо тайм-менеджменту в рамках особистої практики або як працівник служби HR (навчання та розвитку персоналу) на підприємстві.

Соціальна робота – галузь наукових знань, академічна дисципліна та професійна діяльність, спрямована на підтримання і надання кваліфікованої допомоги будь-якій людині, групі людей, громаді, що розширює або відновлює їхню здатність до соціального функціонування, сприяє реалізації громадянських прав, запобігає соціальному виключенню.

Соціальна робота як фахова діяльність є взаємопов'язаною системою цінностей, теорії і практики, її місія полягає в наданні людям можливості якомога повніше розвивати власний потенціал, збагачувати своє життя та попереджувати виникнення дисфункцій [2, с.88-90].

Це система теоретичних знань і заснована на ній практика й політика, яка має на меті забезпечення соціальної справедливості шляхом наснаження і підтримки найменш захищених верств суспільства та протидії факторам соціального виключення.

Соціальна робота – це практична діяльність, що відбувається у складному, змінному середовищі. Використовуючи теорії людської поведінки та соціальних систем, соціальна робота виникає там, де має місце взаємодія людей з їхнім оточенням. [3, с.15-17]

Сучасні класифікації теорій взаємодії та моделей соціальної роботи

Група теорій	Характеристика групи	Основний наголос	Конкретні теорії, що належать до групи
Психологічно орієнтовані теорії (моделі) соціальної роботи	Сукупність теоретичних концепцій соціальної роботи, спільною основою яких є пізнання закономірностей психологічного розвитку і статусу людини в суспільстві	На психологічних та емоційних, а не соціальних чинниках	Психодинамічна модель Гуманістична модель
Соціологічно орієнтовані теорії (моделі) соціальної роботи	Сукупність теоретичних концепцій соціальної роботи, в основі яких — пізнання закономірностей соціального розвитку, структурування суспільства, взаємодії його соціальних інститутів	На навколишньому середовищі (фізичному і соціальному) на противагу індивідуалізації психологічно орієнтованих підходів	Системна теорія Екологічна теорія Соціально-радикальні теорії (марксизм, фемінізм) Теорія стигматизації
Комплексно орієнтовані теорії (моделі) соціальної роботи	Сукупність теоретичних концепцій соціальної роботи, які орієнтуються на цілісне бачення проблем захисту життєвих сил людини як біопсихосоціальної істоти	Враховування як психологічних, так і соціальних чинників	Біхевіористський і когнітивний підходи Теорія кризового втручання Зосереджена на завданні модель Теорія ролей

Список використаної літератури

1. Семигіна Т. Брижовата О. Міжнародне визначення соціальної роботи // Соціальна політика і соціальна робота. -2002.-№ 3, 4. -С.144-145.
2. Робота практичного психолога з батьками : [навч.-метод. посіб.] / Д. І. Бородій, В. С. Корняк; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. - Львів : Растр-7, 2015. - 229 с. - Бібліогр.: с. 127-134.
3. Біла О. Г. Соціально-психологічні детермінанти особистішого становлення психолога-практика // Проблеми загальної та педагогічної психології: Збірник наук. пр. Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН

Горобець А.І., Рукавишникова С.В.

НЛП - ТЕХНОЛОГІЇ. ПРИНЦИПИ ЕФЕКТИВНОГО СПІЛКУВАННЯ

«Уміння спілкуватися з людьми - це товар, і я заплачу за таке вміння більше, ніж за що-небудь інше на світі», - казав американський підприємець та благодійник. Чоловік, якого неофіційно вважають найзаможнішою людиною новітньої епохи, перший в світі доларовий мільярдер Джон Рокфеллер.

Щодня ми спілкуємось з оточуючими, ця взаємодія задовольняє наші потреби, таким чином ми досягаємо цілей. Людина істота соціальна, її життя завжди супроводжується спілкуванням контактним, опосередкованим, чи то уявним. А це не лише передача інформації, але і психологічний вплив, що супроводжується взаємсприйняттям, взаємпорозумінням. Ми намагаємось «читати» людей, але це є не так просто, адже якісь підсвідомі дії у поведінці можуть приховувати свій автоматичний зміст. Тож для ефективного спілкування використовують принципи НЛП.

Нейро-лінгвістичне програмування було розроблене тільки в середині минулого сторіччя, але набуває актуальності й до сьогодні. В Україні та закордоном проводиться безліч тренінгів та семінарів, видається багато книжок присвячених темі НЛП. Воно є однією з найефективніших методик психотерапії через неабиякий психологічний вплив на особистість. До цієї теми звертаються люди, що прагнуть кар'єрного росту або ті хто просто бажає повернути до себе оточуючих. Навіть до основ пікап майстерності покладено методи НЛП.

Історія виникнення НЛП. Аббревіатура НЛП розшифровується, як нейро-лінгвістичне програмування, що є областю практичної психології, котра займається вивченням структури суб'єктивного досвіду людей, а потім розробкою мови цього опису, розкриває механізми і способи моделювання досвіду задля вдосконалення і передачі іншим людям виявлених моделей. Першою назвою НЛП є «метазнання», що означає наука про те, як влаштовані людські знання і досвід.

НЛП вперше з'явилося на самому початку 70-х років двадцятого століття. Його «батьками-засновниками» вважаються Джон Гріндер, Річард Бендлер і Френк Пьюселік, які разом з групою однодумців почали активно досліджувати секрети успіху і геніальності таких великих психотерапевтів, як Фріц Перлз, Вірджинія Сатир і Мілтон Еріксон. Завдяки цим дослідженням в НЛП з'явилися такі поняття як раппорт, калібрування, якоря. За кілька років НЛП стало застосовуватися не тільки в психотерапії, але і в сфері бізнесу, медицини, освіти, одержало визнання як загальна модель

ефективної комунікації. У тисяча дев'ятсот сімдесят п'ятому році вийшла "Структура магії", основоположна книга з нейрон-лінгвістичного програмування. Там було описано лінгвістичні патерни Перлза, та інших психотерапевтів відомих на той час: Мілтона Еріксона і Вірджинії Сатир. Крім лінгвістики – мистецтво ставити питання і змінювати ставлення до подій, був розписаний ряд моделей, котрі надавали можливість терапевтам "читати" клієнтів, немов відкрити книгу, вони допомагали їм при вирішенні складних ситуацій. Так було сформовано класичне НЛП, найголовнішою ціллю якого є ефективна комунікація та допомога іншим.

2.Застосування НЛП. Сфери використання НЛП дуже різноманітні, адже знання психологічних і фізіологічних аспектів спілкування допомагають вийти переможцем з будь-якої ситуації і досягти успіхів у найскладніших справах. Так, багато прикладів НЛП використовуються в повсякденному спілкуванні. Прийоми нейролінгвістичного програмування можна практикувати для кращого спілкування в робочому колективі або з друзями, для побудови стосунків в сім'ї. Ефективне використання НЛП і для ведення ділових переговорів, коли необхідно схилити опонента до компромісного рішення, до потрібного вам вибору або налагодити тривалі ділові відносини. Також моделювання можна застосовувати в абсолютно різних життєвих ситуаціях: у спілкуванні студента та викладача, матері і дитини, підлеглого і керівника, продавця магазину і покупця. .

Нерідко використання НЛП зустрічається і в діяльності професійних політиків та інших державних діячів. Адже можливість повернути до себе людей, вселити їм правильність своєї думки і своїх дій - запорука успіху публічної людини. Спортивні тренери використовують принципи НЛП для підвищення духу спортсменів. Багато психіатрів і психотерапевтів у наш час також користуються знаннями НЛП для зіцлення своїх хворих, повернення їм психічного і фізичного здоров'я. Нейролінгвістичне програмування займається дослідженням структури саме суб'єктивного досвіду - нашого власного способу побудови свого унікального внутрішнього світу, тому воно цілком підходить для того, щоб дослідити здоров'я.[4]

У НЛП три основних елементи. Частина "нейро" має відношення до неврології - до того, як нервова система підтримує зв'язок між нашим розумом і тілом. "Лінгвістичне" відноситься до мови - до того, як ми впливаємо один на одного і на самих себе за допомогою мови. "Програмування" вказує на ті повторювані послідовності наших думок і дій, за допомогою яких ми досягаємо своїх цілей і отримуємо ті наслідки, до яких призводить наша поведінка.

Найбільший ефект технологій НЛП виявляє при впливі на несвідому складову психіки людини. Треба пам'ятати, що більшість рішень про покупку людина робить під силою несвідомих механізмів психіки, тому спрямовані на це технології НЛП вважаються потужними та дієвими. Серед

цих технологій вирізняють маркерівку тексту, коли з головного тексту якимось чином виокремлюються слова, котрі окремо мають свій зміст. При читанні основного тексту другий змістовний залишається на несвідомому рівні. Також досить часто використовується метод підлаштування за цінностями, коли базові цінності цільової аудиторії безпосередньо пов'язані з рекламованим товаром, це робить його більш популярним, прикладом є бренд «Моя сім'я».[2]

Це одні з найпростіших прикладів використання НЛП технологій у рекламній практиці про котрі можна розказати стисло. Треба пам'ятати, що технології НЛП більш ефективні, якщо застосовувати їх не в окремих рекламних зверненнях, а у всій системі маркетингу.

3. Техніки та методи в НЛП. Раппорт. Один з методів НЛП – раппорт, полягає в тому, що необхідно підлаштуватися до людини, але не повторювати її дії, а віддзеркалювати їх. Яскравим засобом є налаштування до однакового дихання та моргання. Також люди можуть підлаштуватися до темпу, тембру та ритму голосу, що схоже на те, як приєднуються до співу. Цікаво те, що у телефонній розмові це єдиний спосіб підлаштування, потім, коли людина «виходить з розмови в унісон», змінює тональність, що може бути сигналом для завершення розмови. Підстроювання і раппорт дають прямий канал впливу на невербальному рівні на підсвідомість у вигляді наслідувальної поведінки. Наслідком на підсвідомому рівні буде приховане управління. Раппорту сприяє все, що об'єднує співрозмовників – це спільна культура, хобі, робота і т. п.

Раппорт дозволяє зробити уявний міст, що веде до людини. Після цього можна змінити поведінку і як правило співрозмовник буде повторювати тепер вже за вами. В НЛП це називають приєднання та ведення. Треба зауважити, що без раппорта ведення неможливе. Наприклад, коли людина засмучена буде доречно спочатку тихим, спокійним голосом поспівчувати, віддзеркалюючи позу, а не бадьоро кричати «Не сумуй». У першому випадку людина скоріше вийде з свого стану, а потім ще й унаслідок ваш приклад.

Таким чином скрите керування людиною за допомогою НЛП включає такі етапи:

- Приєднання, пристосування до дихання, темпу мови, віддзеркалення (раппорт);
- Закріплення, підтримка зручної для співрозмовника поведінки;
- Ведення, зміна жестів, пози, мови на необхідну.

Рефреймінг.

Зміст рефреймінгу полягає в тому, щоб змінити рамки по відношенню до твердження, задля надання йому іншого змісту. Рефреймінг – один з найпотужніших інструментів комунікації. Рефреймінг може привести до зміни переживання досвіду. Цей метод дозволяє нам по-різному

інтерпретувати ситуацію, а отже, і змінити своє ставлення до неї. В НЛП під рефреймінгом найчастіше розуміють розмовний рефреймінг. Пов'язано це з тим, що люди найчастіше звертають увагу саме на зміст, наданий ситуації, а не на дійсність. Тож дуже важливим є те, як ми будемо речення.[3]

Спілкування – це невідемна частина нашого життя. Тому ми завжди повинні вдосконалювати це вміння. Нейро-лінгвістичне програмування – це методи та технології, що допоможуть зробити нашу комунікацію ефективною. Прийоми НЛП використовуються у найрізноманітніших сферах: від побутових стосунків до кар'єрного росту та досягнення не аби яких висот. Якщо правильно розуміти та знати якими засобами ми можемо досягти своєї цілі за допомогою НЛП, цей проце стане легким і для нас і для опонента. Ця зовсім молода наука допомогла у вирішенні мільйонів питань. Людина, що не вміє спілкуватись, схожа на людину, позбавлену зовсім мови, адже вміння говорити, ще зовсім не надає вміння домовлятись. Саме цьому навчає НЛП – вмінню тактовно, але впевнено досягати потрібного вам результату від іншої людини.

Список використаної літератури

1. Читать далее: <https://ukrreferat.com/chapters/rizne/neyrolingvistichne-programuvannya.html> Дэвид Молден, Менеджмент И могущество НЛП Как опередить конкурентов с помощью нейро-лингвистического программирования, Киев 1997.
2. Нейролингвистичне програмування (НЛП) Кальниш В. В., Кальниш Ю. Г. Формування громадсько-політичної поведінки великих груп населення : наукова монографія. – К., 2009.
3. О'Коннор Д., Мак-Дермотт Я. Принципы NLP. — К.: София, 2000.
4. Ян Мак-Дермотт и Джозеф О'Коннор. НЛП и здоровье. Использование НЛП для улучшения здоровья и благополучия - <http://bookz.ru/authors/okonnor-djozef/nlpizdorovie/1-nlpizdorovie.html>

Горобець А. І., Суконний Д. О.

ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ПОВЕДІНКА ПІДЛІТКІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Життя більшості сучасних підлітків протікає як реальному, і у віртуальному світі. Соціальні мережі стали місцем їхньої самопрезентації, самореалізації, формування ідентичності.

Інтернет дає підлітку можливість проживання інших ролей у порівнянні з реальністю формування нового образу «Я». У той же час Інтернет-середовище надає простір для ризикованої поведінки, а надмірне занурення в неї загрожує Інтернет-залежністю.

Психологічні аспекти діяльності підлітків у мережі Інтернет, у соціальних мережах стали останнім часом предметом багатьох досліджень. Так, вивчалися феномен віртуальної ідентичності [6, с.105], девіантна поведінка та Інтернет, схильність до аутоагресивної поведінки у підлітків [5, с. 22]. Розпочато дослідження взаємозв'язку особистісних особливостей підлітків зі своєю поведінкою у віртуальному просторі [3, с.138]. Разом з тим мало уваги приділялося зв'язкам індивідуально-психологічних особливостей підлітків з поведінковими ризиками та уявленням себе в соціальних мережах, що зумовило проведення нашого дослідження.

Метою дослідження було визначення індивідуально-психологічних особливостей, пов'язаних з ризикованою поведінкою та характером самопрезентації в соціальних мережах. Гіпотеза полягала в тому, що певні індивідуально-психологічні особливості пов'язані як із ризикованою поведінкою, так і з характером самопрезентації в соціальних мережах.

Матеріалом дослідження стали дані опитування 40 юнаків та дівчат віком 16-17 років, учнів старших класів середньої школи.

Стійкі психологічні риси у підлітків визначалися за допомогою індивідуально-типологічного опитувальника (ІТО) [4, с. 96]. Для виявлення специфічних характеристик агресії використовувався опитувальник А. Басса – М. Перрі [1, с. 115].

Конкретні прояви ризикованої поведінки підлітків у соціальних мережах виявлялися з допомогою спеціально створеної анкети [2, с. 32]. Ступінь залучення до активності в соціальних мережах та мережі Інтернет загалом встановлювалась шляхом використання шкали інтенсивності користування соціальними мережами (The Facebook intensity scale, FIS) [9, с. 1143] та шкали інтернет-залежності Чена (CIAS) [8, с. 279].

Характеристики самопрезентації в соціальних мережах оцінювалися за допомогою опитувальника «Уявлення себе в Інтернеті» [10, с. 716] та шкали ясності концепції «Я» (Self-Concept Clarity Scale (SCCS) [7, с. 141].

Статистична обробка даних проводилася з допомогою непараметричних методів (коефіцієнт кореляції Спірмена, статистична значимість встановлювалась лише на рівні $p < 0,001$).

Аналіз одержаних кореляційних зв'язків між показниками методик показав таке. Максимальна кількість зв'язків з характеристиками поведінки та самопрезентації підлітків у мережі виявилася в такій індивідуально-психологічній особливості, як тривожність (ІПО).

При цьому серед конкретних проявів ризикованої поведінки в мережі Інтернет (дані анкети) з нею виявилися позитивно пов'язаними лише показники такої поведінки, як ведення розмов на теми, які викликали б у підлітків збентеження в реальному житті. Тривожність корелює також із позитивним знаком із труднощами прояви себе у світі, нестійкістю уявлення себе і прагненням побудувати ідеальне «Я» у соціальних мережах (POSS,

SCCS). Значні кореляції пов'язують тривожність і з параметрами інтернет-залежності (CIAS). Слід зазначити також позитивний зв'язок із інтернет-залежністю такої індивідуально-психологічної особливості, як ворожість (BPAQ-24). Навпаки, негативні зв'язки із надмірною зануреністю в активність у мережі Інтернет мають спонтанність та екстраверсія.

Таким чином, отримані дані свідчать, що діяльність у соціальних мережах може мати для підлітків з тривожними рисами, труднощами у світі, нестійкістю уявлення себе компенсаторне значення, розкріпаючи їх і дозволяючи проявляти себе інакше, ніж у реальності. У тому випадку, коли ця діяльність стає надмірною та формується інтернет-залежність, тривожність поєднується з ворожими почуттями стосовно інших, що створює складний психологічний комплекс. Ці обставини слід мати на увазі під час роботи з підлітками з інтернет-залежністю.

Список використаної літератури

1. Ениколопов С. Н., Цибульский Н. П. Психометрический анализ русскоязычной версии Опросника диагностики агрессии А. Басса и М. Перри // Психологический журнал. – 2007. – № 1. – С. 115—124.
2. Мальгин В.Л., Феклисов К.А., Искандирова А.С., Антоненко А.А., Смирнова Е.А., Хомерики Н.С., Интернет-зависимое поведение. Критерии и методы диагностики. Учебное пособие. — М.: МГМСУ. — 2011. – 32 с.
3. Рубцова О.В., Панфилова А.С., Артеменков, С.Л. Исследование взаимосвязи личностных особенностей игроков подросткового и юношеского возраста с их поведением в виртуальном пространстве (на примере групповой компьютерной игры «DOTA 2») // Психологическая наука и образование. – 2018. – Том 23. – № 1. – С. 137–148.
4. Собчик Л. Н. Диагностика индивидуально типологических свойств и межличностных отношений. – СПб: Речь, 2003. – 96 с.
5. Соколова М.В., Дозорцева Е.Г. Склонность к аутоагрессивному поведению у подростков и информация, потребляемая ими в интернете (Соколова М.В., Дозорцева Е.Г. Психология и право. 2019. т. 9. № 1. С. 22-35.) [Электронный ресурс], <https://elibrary.ru/item.asp?id=37133044> (дата обращения: 07.04.2020).
6. Солдатова Е.Л., Погорелов Д. Н. Феномен виртуальной идентичности: современное состояние проблемы // Образование и наука. – 279 2018. – Т. 20. – № 5. – С. 105-124.
7. Campbell JD, Trapnell PD, Heine SJ, Katz IM, Lavallee LF, Lehman DR. Self-concept clarity: Measurement, personality correlates, and cultural boundaries. *Journal of Personality and Social Psychology* 1996, 70(1):141-156.
8. Chen, S.-H., Weng, L.-J., Su, Y.-J., Wu, H.-M., & Yang, P.-F. (2003). Development of a Chinese Internet Addiction Scale and Its Psychometric Study. *Chinese Journal of Psychology*, 45(3), 279–294.

9. Ellison NB, Steinfield C, Lampe C. The benefits of Facebook “friends:” Social capital and college students’ use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication* 2007, 12(4):1143-1168.

10. Fullwood C, James BM, Chen-Wilson CJ. Self-concept clarity and online self-presentation in adolescents. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking* 2016; 19(12):716-20. Epub 2016/11/11.

Горобець А.І., Тарханова Є.С.

ФІГУРА БАТЬКА В ПСИХОЛОГІЧНОМУ КОНСУЛЬТУВАННІ І ТЕРАПІЇ

Існують лише дві відправні точки з яких починається життя кожної людини – це батько і мати. Батько – чоловік, мати – жінка, але їхня значущість для дитини рівноцінна. У кожного є своє місце в нашому житті, своя важлива роль і функції. Звідси виникає поняття «фігура».

У кожному з нас живуть образи наших батьків, наділені чудовими та жахливими рисами. Через ці образи у нас виявляються їхні життєві цінності, установки та сценарії, втілюються їхні надії та побоювання.

У дорослих людей існує цілий ряд тем, які безпосередньо пов'язані з фігурою батька. Ці теми можуть стати чи НЕ стати психологічними проблемами, залежно від того, наскільки гармонійними були стосунки тата зі своєю дитиною.

Батько дуже впливає на наше сприйняття світу і впливає на:

- Впевненість у своїх силах, почуття безпеки та захищеності.
- Особисті межі – що мені можна, а що не можна, що стосовно мене добре, а що неприпустимо, на що я здатний, а чого не досягти.
- Самоідентифікацію, самооцінку (Хто я? Який Я?), тобто на прийняття чи неприйняття себе.
- Сценарій особистих стосунків – чоловічо-жіночих та дитячо-батьківських.
- Самореалізацію – здатність діяти, пред'являти себе, ризикувати, творити нове, жити своє життя та йти своїм шляхом, у тому числі на дорослішання та проходження життєвих криз.

• Відносини із соціумом, особиста відповідальність. [5, с. 14-35]

Стати батьком і бути батьком – не те саме. Луїджі Зойї писав, що «Батьківство – факт психологічний і культурний, фізичного породження, на відміну ситуації з материнством, недостатньо, щоб його забезпечити. Батьківство висловлюватиметься, створюватиметься і відкриватиметься не в момент народження, а крок за кроком протягом часу, у відносинах між батьком і дитиною». [1, с. 66-67]

Так склалося, що у 19 столітті чоловіки почали активно з сіл виїжджати на заробітки до міста. У 20 столітті на тлі кількох революцій та воєн феномен відсутнього батька перетворився на типовий сценарій, у якому жінки заради виживання сім'ї були змушені взяти на себе обидві батьківські ролі.

І зараз у сучасному, спокійному світі батьки тут, поряд. Але виключені з життя сім'ї та виховання, вони дистанційовані чи емоційно відключені для дітей, їхня роль неясна, применшена та знецінена, а контакт із чоловічою, батьківською частиною енергії найчастіше втрачено, заблоковано. З травматичними наслідками масового знищення чоловіків на тлі відсутності більш менш значущої батьківської постаті ми маємо справу досі. Діти війни, що подорослішали, не отримали достатнього досвіду повної сім'ї і спілкування з батьками не могли передати його далі, своїм дітям. У результаті багато хто відчував труднощі у створенні власної сім'ї або навіть створивши сім'ю, несвідомо відтворювали «безбатьківський» сценарій: жінки виключали партнера з процесу виховання, чоловіки самоусувалися або занурювалися в роботу. Зростала кількість розлучень і одиноких матерів. [3, с. 101-107]

Також не можна виключати алкогольну та наркотичну залежності та інші, за допомогою яких чоловіки намагаються впоратися з фізичними та психологічними навантаженнями. Сюди можна віднести соціально схвалювану форму уникнення контакту – трудоголізм.

Особисто я так само ставила питання в дитинстві «а навіщо тато і дідусь?» і я знайшла для себе відповіді «для того, щоб працювати і ходити на дачу».

Зараз люди майже звикли, що жінки створюють «жіночі» клани із поколінь в покоління та виховують дітей, а чоловіки потрібні тільки щоб працювати.

Я вважаю, що сучасні та майбутні фахівці-психологи мають поділяти більш уваги до відносин з татом у консультуванні та освітніх програмах не тільки заради того, щоб допомогти вирішити внутрішні конфлікти клієнта, але щоб:

- Чоловіки та жінки знали як складаються екологічні та психічно-здорові відносини всередині сім'ї;
- Чоловіки та жінки мали досвід у психічно-здоровому вихованні дітей.

І тоді ми побачимо як наші сім'ї стануть більш міцними та усвідомленими, зменшиться кількість розлучень, зменшиться кількість покинутих та травмованих дітей. І я впевнена, що загалом у нашому суспільстві це зазнає позитивних змін і це великий внесок у майбутнє нашої країни.

Тому наша освіта повинна приділити цій темі комплексну увагу навчання майбутніх фахівців.

Список використаної літератури

1. Зойя Л. Батько. Історичний та культурний аналіз. 2014. Видавництво «Клас». Серія книг «Бібліотека психології та психотерапії».- 352 с.
2. Калина О.Г., Холмогорова А.Б. Роль батька у психічному розвитку дитини. 2019. Видавництво «ІНФРА-М». Серія книг «Наукова думка». 112 с.
3. Кон І.С. Чоловік у мінливому світі. 2009. Видавництво «Час» 496 с.
4. Борисенко Ю.В. Психологія батьківства. 2007. Видавництво «ІГ-СОЦІН». 220 с.
5. Зотова Ю., Летучева М. Вся справа в татку. Робота с фігурою батька у психологічному консультуванні. 2019. Видавництво «Незалежна фірма «Клас». 344 с.

Горобець А.І., Усенко В.В.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВETERANІВ, УЧАСНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ (АТО) ТА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ В УКРАЇНІ

Психотравма – це життєва подія або ситуація яка впливає на значущі сторони існування людини і приводить до глибокого психологічного переживання. Виникнення психічної травми розглядається як наслідок незавершеності інстинктивної реакції організму на травматичну подію. Внутрішню травму можна порівняти з фізичною раною, до якої людина вже давно звикла і не звертає на неї ніякої уваги, і не піклується про неї.

АТО (антитерористична операція) — комплекс заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичних дій.

Операція Об'єднаних сил (ООС, англ. Joint Forces Operation) — комплекс військових і спеціальних організаційно-правових заходів українських силових структур, спрямований на протидію діяльності незаконних російських та проросійських збройних формувань у війні на сході України.[1,с.188]

Гібридна війна триває вже четвертий рік і, на жаль, спираючись на всі факти та прогнози, 2021 рік не стане завершенням даного політичного протистояння. Збройний конфлікт, який відбувається сьогодні на сході країни, став справжнім випробуванням здатності Збройних Сил України (ЗСУ) виконувати свої завдання щодо захисту держави та психологічної

стійкості нашого війська. За представленими матеріалами керівника офісу Уповноваженого Президента України з питань реабілітації учасників АТО за 2014–2020 рр., приблизно 8% ветеранів страждають на посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), а його ознаки спостерігають у кожного четвертого учасника збройного конфлікту на Донбасі. Участь у бойових діях завжди має свою «ціну»: в Світі по статистиці в перші дні проведення бойових дій бойову психічну травму (БПТ) отримують 60–65% військовослужбовців. Тільки 25% із загальної кількості бійців адекватно реагують на бойову обстановку, у інших фіксують дезорганізацію психічної діяльності, а саме: 10–25% військових мають реактивні психологічні порушення, а у 35% спостерігаються стійкі порушення психіки, які залишаються на все життя. Через деякий час у 50–80% особистостей, які перенесли тяжкий стрес.[3]

В Україні безліч бійців з надломленою психікою, які можуть стати новим «втраченим поколінням». Повертаючись додому після виконання своїх обов'язків в зоні АТО, майже 93% українських військових «можуть потребувати висококваліфікованої» психологічної допомоги продовж тривалого періоду часу. За офіційною статистикою, близько 500 ветеранів війни на Донбасі покінчили життя самогубством. З початку 2018 р. 33 українських військових покінчили з собою, більше за все – в зоні АТО. Вони також переживають усі або окремі симптоми (болісні спогади про травматичні події, тривожні сни, повторне переживання болю і страху, підвищення агресивності, загострення почуття провини, значну збудливість та порушення когнітивних функцій), а отже, належать до групи ризику щодо ПТСР, що ґрунтується на неможливості подолання своїх особистих криз, які виникають тоді, коли сила психотравматичної події перевищує здатність людини справлятися з нею відомими їй досі способами. [2, с.35]

Лікарі не даремно б'ють на сполох: пережите в зоні АТО може боляче вдарити по всьому суспільству держави. Сьогодні вимагає проведення у загальнодержавному масштабі своєчасної і кваліфікованої психологічної реабілітації воїнів ООС. Ефективні реабілітаційні заходи повинні спрямовуватися не тільки на виведення людини з кризового стану, а й на розвиток нових життєво важливих умінь. Проте, наголосимо, що в результаті теоретичного вивчення зазначеної проблеми в нашій державі за висновками експертів визначено, що єдиної концепції реабілітації та адаптації військових з БПТ після повернення із зони конфлікту досі не існує.[4]

З метою комплексного вирішення питання реабілітації ветеранів, учасників бойових дій, учасників антитерористичної операції та людей з інвалідністю 8 квітня 2015 р. депутати ухвалили рішення про створення Координаційної ради з питань реабілітації учасників АТО. До складу Координаційної ради увійшли члени Комітету Верховної Ради з питань охорони здоров'я, представники всіх зацікавлених міністерств та відомств, а також громадськості. Ініційована першим заступником голови комітету з

питань охорони здоров'я Іриною Сисоенко Координаційна рада покликана розробляти закони, які будуть регулювати, зокрема, питання психологічної реабілітації військових. Водночас за останні два роки в Україні з'явилося чимало місцевих громадських ініціатив, які займаються соціальною та психологічною реабілітацією бійців. Проте, зазначимо, що єдиної концепції реабілітації та адаптації військових після повернення із зони конфлікту, за висновками експертів, в державі досі не існує.

Окремою проблемою виявилась нестача професійно підготовлених кадрів – військових психологів та той факт, що й самим військовим після повернення з Донбасу в принципі буває складно звернутися до психолога. «Нині в суспільстві побутують міфи, пов'язані із психологічною допомогою», – каже психолог, одна із засновниць громадської організації «Психологічна підтримка та реабілітація «Вільний вибір», Тетяна Руденко. За її словами, насамперед, це пов'язане зі страхом бути осудженим в суспільстві, так ніби в цьому є якийсь сором. Отже, суттєвою вважається руйнація усталеного у свідомості багатьох бійців стереотипу про те, що «сильним допомога не потрібна», тим паче, психологічна Дійсно, за статистикою, абсолютна більшість з тих, хто звертається по допомогу потребують консультацій саме в юридичній площині. В існуючій бюрократичній тяганині ветеранам збройного конфлікту на Донбасі доводиться відстоювати свої права як учасників бойових дій, нерідко вони фактично опиняються в статусі прохачів пільг і фінансової допомоги. У колах українських військовослужбовців вже став розповсюдженим жарт про те, що легше взяти Донецьк, ніж зібрати потрібні документи про те, що ти був на війні. На думку експертів, така громіздкість і заплутаність процедури та законодавства грає на руку так званим військовим туристам, які, оформляючи собі короткострокові відпустки в зону АТО, отримують потім статус учасника бойових дій. Це дає право претендувати на широкий перелік різних пільг, таких як 75% знижка квартирної плати та вартості комунальних послуг, безплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту, автомобільним транспортом загального користування в сільській місцевості; безплатний проїзд один раз на два роки (туди і назад) залізничним, водним, повітряним або міжміським автомобільним транспортом Крім того, розраховано суми, що будуть виділятися пораненим та сім'ям загиблих.[5,с.82-84]

Список використаної літератури

1. Авдиенко Г.Ю. Психологическая коррекция и реабилитация участников боевых действий / Г.Ю. Авдиенко – М.: Издательство Юрайт, 2018. – 299 с.
2. Державна служба України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції. Довідник громадських об'єднань учасників антитерористичної операції (за інформацією з Реєстру громадських

об'єднань), Київ, 2015. – С. 40. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://narodowladdy.in.ua/news.php?id=62>.

3. <http://markivska.rayrada.org.ua/stattya-na-temu-psihologichna-travma-i-shlyahi-ii-podolannya-10-35-44-09-11-2016/>

4. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%A2%D0%9E>

5. Система реабілітації військовослужбовців з бойовою нейротравмою в Збройних Силах України / Стеблюк В.В., Проноза-Стеблюк К.В. Med&Psy Rehab: Матеріали міжнародного конгресу з медичної і психологічної реабілітації (м. Київ, 30-31 жовтня 2017 р.). Київ, 2017. С. 84– 86.

Горобець А.І., Філенко А.Р.

РЕКЛАМА ЯК ЧИННИК НЕГАТИВНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

Реклама виступає особливим предметом дослідження у різних науках. Як фактор психологічного впливу реклама досліджується у межах психології, як інструмент маркетингової політики фірми у маркетингу, як «двигун прогресу» в економіці. У соціологічній науці важливим аспектом вивчення реклами стає аналіз її впливу на процес формування особистості, тобто на соціалізацію [1, с.43].

Під соціалізацією традиційно розуміють засвоєння індивідом ціннісних установок та норм поведінки соціальної групи, до якої він належить, та суспільства в цілому. Результатом соціалізації, у певному сенсі, стає соціально адаптована людина, що вибудовує власну поведінку відповідно до загально визнаних та суспільно схвалених норм. Шляхом інтеріоризації основних правил поведінки у соціальному середовищі формується стійке уявлення про існуючу модель ієрархії, власне місце у системі соціальної взаємодії та певні рольові набори, якими необхідно оволодіти. Таким способом відбувається, так би мовити, позитивна соціалізація індивіда.

Негативною соціалізацією ми пропонуємо називати такий процес, у результаті якого індивід засвоює взірці поведінки та ідеї, що суперечать моральним, естетичним й соціальним нормативам (наприклад, агресивність, аморальна поведінка, неконтрольовані сексуальні стосунки, насильство тощо). Отже, наслідком такої соціалізації може стати формування особистості, яка схильна до здійснення девіантних вчинків[1, с.43].

Головні інститути, що спричиняють вплив на становлення особистості людини, є сім'я, освіта, трудовий колектив і, звичайно, ЗМІ, які виступають основним каналом розповсюдження різноманітної інформації. Провідне місце серед цих каналів займає реклама, якою перенасичені сучасні медіаносії. Мова йде в першу чергу про споживчу рекламу, яка націлена на

людей, що придбають товар в особисте користування або купують його для інших, тобто на споживачів [2, с.33].

Молодь є однією з найбільш привабливих цільових аудиторій для багатьох світових й національних брендів. Перебуваючи на етапі найактивнішої соціалізації, молода людина немов губка всмоктує в себе усі стереотиповані моделі, що з'являються перед нею в рекламних роликах. Головна якість, що змушує рекламистів робити ставку саме на молодь – це те, що вона не тільки здатна на випробування чогось нового, оскільки поки-що не має певних стійких пріоритетів, але й готова до експериментів (не тільки із власною зовнішністю, але й часто з життям). Під масованим натиском спрощених інформаційних образів формується відповідне світосприйняття й стиль життя молоді [1, с. 44].

Рекламні образи визначають стиль життя, формують моду, музичні та гастрономічні переваги, спричиняють серйозний вплив на мову підлітків й молоді. Занурення у цю реальність, створену ЗМІ, дозволяє молодій людині бути так би мовити «на одній хвилі» з однолітками, розмовляти на своїй мові, отже бути визнаною. Уявлення про престижні та непрестижні речі надходить саме з реклами. Таким чином образ «крутого хлопця/дівчини» складається, як пазл, з тих речей якими він/вона володіє: мобільний телефон, одяг, аксесуари тощо. Саме ці зовнішні ознаки часто й стають своєрідними маркерами, що диференціюють молодь, створюючи значні бар'єри у спілкуванні. Прагнення до визнання провокує підлітків на дії, які здатні, на їх думку, підвищити їх статус в очах оточуючих (починають вживати алкоголь чи наркотики, курити, приєднуються до агресивних молодіжних субкультур чи, навіть, пробують звести рахунки з життям). Така «маркуюча» функція реклами особливо чітко простежується у середовищі школярів [3, 164].

Інший бік рекламного впливу на поведінку молоді виявляється у формуванні підґрунтя для відчуження від оточення чи замиканні на власних проблемах, пов'язаних із зовнішнім виглядом. Чисельні сюжети, що рекламують засоби по догляду за шкірою, волоссям, тілом, закріплюють у свідомості молоді ідеальні образи краси. При чому більшість з таких роликів побудовані на принципі: якщо у тебе шовковисте, об'ємне волосся, струнка фігура, чиста шкіра, то ти завжди у центрі уваги, користуєшся шаленою популярністю у представників іншої статі, у протилежному випадку – на тебе або не звертають увагу, або відкрито ігнорують. Звичайно, пропускаючи крізь призму цих стереотипних еталонів краси власне відображення, юнаки й дівчата знаходять певні недоліки й заздалегідь передбачаючи відповідну реакцію однолітків, намагаються якось їх уникнути. У поведінці це має різні прояви: від агресії та зухвалих вчинків до максимальної ізоляції від оточуючих. Таким чином, можна говорити про функцію відчуження.

Нестійка свідомість підлітків та молоді здатна неадекватно відреагувати на велику кількість престижних й дорогих речей, що

з'являються на екранах телевізорів і комп'ютерів та сторінках глянцевого журналі (дорогі авто та одяг, закордонні подорожі, прикраси тощо). Відсутність механізму розумного контролю бажань формує орієнтацію на надмірне споживання. Хочеться багато й зараз, адже у рекламі саме так і відбувається. У реальності – невідповідність бажань й можливостей. Неможливість одержати бажану річ, престижну серед однолітків, часто приводить до остраху бути незрозумілим, відчуженим, тривожності або викликає різні види агресії й навіть штовхає на кримінальні вчинки. Тому що бажання й можливості не збігаються, виникає почуття розчарування, а нерідко й злості на батьків, які не можуть купити дорогу «іграшку» [1, с.45].

Отже, реклама не пропагує у відкритій формі асоціальні форми поведінки, проте циркулювання у ній заданих спрощених образів у значній мірі знижує можливості критичного оцінювання реальності молоддю й опосередковано впливає на формування особистісних установок та адекватних поведінкових моделей [2, с. 276].

Список використаної літератури

1. Девіантна поведінка: соціологічний, психологічний та юридичний аспекти : матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 6 квіт. 2011 р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ, Навч.-наук. ін-т права та масових комунікацій ; Соціологічна асоціація України. – Х. : ХНУВС, 2011. – 232 с.
2. Телетов О. С. Рекламний менеджмент : підручник / О. С. Телетов. – Суми : Університетська книга, 2009. – 365 с.
3. Соціологія і психологія : навч. посіб. / за ред. Ю. Ф. Пачковського. – К. : Каравела, 2009. – 760с.
4. Какою рекламу нужно делать для молодежи? Исследование воздействия рекламы на ценностные ориентации молодежи [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.advlab.ru/articles/article602.htm>.

Жигаренко І.Є.

СКЛАДОВІ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ СОЦІОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Головною ознакою сьогодення є соціальні процеси, які стрімко протікають в Україні. Зміни, що відбуваються у суспільстві, торкаються глибинних інтересів кожного фахівця, впливають на його розвиток, встановлюють високі вимоги до його внутрішніх ресурсів та адаптаційних можливостей. Актуальним вбачається необхідність підвищення структурних складових особистісно-професійної адаптації, які є невід'ємною характеристикою і відображають гнучкість й відносну стійкість біопсихосоціальної системи особистості. При цьому цілісний погляд на

проблему визначення соціально-психологічних засад особистісно-професійної адаптації, зокрема в умовах діяльності соціономічного типу, залишався, нажаль, поза увагою дослідників.

Соціально-психологічний аналіз професійної діяльності фахівців соціономічного профілю на пізнавально-інтеріоризаційній та продуктивно-діяльнісній стадіях їх професіоналізації показав, що готовність до здійснення такої діяльності та успішність процесу особистісно-професійної адаптації потребують проектно-квалітативного управління, на основі полідисциплінарного підходу, процесами безперервної багаторівневої професійної освіти цих фахівців, зокрема в системі їх фахової підготовки та перепідготовки (Вірна, 2013; Завацька, Савчук, 2017).

Розкрито парадигму проектно-квалітативного управління як структурної цілісності організаційної, функціональної та параметричної складових, з єдиною методологічною основою управління і оцінки якості, що включає сукупність компонентів цілепокладання, методологічних підстав, сфери застосування, змістовно-функціонального, оціночно-критеріального і результативного компонентів. Показано, що проектно-квалітативне управління може бути успішно реалізоване за умови наявності цілісної концепції, яка має розроблятися і застосовуватися з урахуванням узгодження та взаємодоповнення теоретичних й методологічних положень, встановлення загальних і приватних закономірностей, виявлення сутнісних й системоутворюючих зв'язків, провідних чинників і умов адаптаційного процесу і його оптимізації, нормативних вимог та обмежень, вимог соціальної відповідності і випередження (Гуляс, 2010; Гура, 2012).

Інтегративним результатом особистісно-професійної адаптації фахівця соціономічного профілю, при сучасній можливості постійного відновлення освіти, виступає усвідомлення необхідності у проектуванні і реалізації персоналізованих програм саморозвитку на основі розуміння особливостей власного професійного буття, рефлексивного досвіду, а також готовності і здатності до самоперетворювальної діяльності, що дозволяє вирішити протиріччя між актуальним і бажаним рівнями професійного та особистісного розвитку (Пілецька, 2015; Попович, 2018).

З'ясовано, що у соціономічних професіях професійна норма забезпечує професійну придатність і надійність фахівця у прагненні до ефективного виконання діяльності, завдяки професійній компетентності, моральності і відповідальності, стресостійкості, рефлексії і самоконтролю. Проведений аналіз девіацій серед фахівців соціономічного профілю дозволив виділити у просторі професійно-етичних норм особистісні (деформаційно-деструктивні тенденції і аномалії характеру фахівця), функціональні (деадаптивний стиль саморегуляції і діяльності, порушення її етапів і функцій) і поведінково-комунікативні (дисгармонійний стиль поведінки і спілкування з суб'єктами професійної діяльності) девіації.

Найбільш адекватною і продуктивною концептуальною позицією дослідження особистісно-професійної адаптації фахівців соціономічного профілю став розгляд розвитку фахівця у різноманітті аспектів його життєдіяльності та професійного досвіду.

Вибір методичних та процедурних засад дослідження особистісно-професійної адаптації фахівців соціономічного профілю визначили положення щодо важливості розгляду індивідуального буття особистості, яке проходить через подолання певних етапів вікового розвитку, переживання різних подій в контексті взаємодії з соціумом і в процесі освоєння і реалізації певних видів діяльності, найважливішою з яких є професійна. Цим, зокрема, продиктовано і прагнення до застосування, поряд із традиційними емпіричними методами дослідження, ідіографічного методу.

На основі аналізу отриманих даних була побудована структурно-функціональна модель, що відображає механізми процесу особистісно-професійної адаптації і адаптаційні ресурси фахівців соціономічного профілю і складається з мотиваційно-ціннісної, компетентнісно-функціональної та конативно-стильової складових, взаємопов'язаних між собою. Ядром цієї системи є особистість фахівця соціономічного профілю як суб'єкта адаптації, який прагне до пошуку адекватної стратегії взаємодії з мікро- і макросередовищем. Базові компоненти моделі – ціннісні орієнтації і спрямованість особистості – як показник ступеня сформованості її потреб, інтересів і переконань; Я-концепція – як інтегративний фактор, що забезпечує внутрішньоособистісну адаптацію з базовою потребою – соціальним схваленням, самоприйняттям і прагненням до самоактуалізації; комунікативно-діалогічні властивості особистості – головний засіб адаптаційного процесу, спрямований на взаємодію суб'єктів спілкування в процесі професійної взаємодії; індивідуально-особистісні та емоційно-вольові особливості – ресурси особистості, що забезпечують результативність пошуку і вибору власного адаптаційного стилю, стресостійкість, задоволеність умовами діяльності, спілкування і відносин; адаптаційна властивість інтелекту – компонент, який регулює і коригує всю систему адаптаційного процесу у змінюваних соціальних умовах при виборі доцільних варіантів адаптивної поведінки, характеру прийнятих рішень тощо.

Дана модель може слугувати основою для створення не тільки варіативних психодіагностичних, але й психокорекційних адаптаційних програм.

Розкрито специфіку особистісно-професійної адаптації, як системно-інтегрованого поняття, та визначено її змістовні і динамічні характеристики у фахівців соціономічного профілю. Особистісно-професійна адаптація розглядається як інтегральний багаторівневий процес і результат взаємодії особистості фахівця з професійним середовищем на основі механізмів

збалансованого врівноваження, які передбачають збереження особистісної цілісності і стійкості (ідентичність, тотожність), інтеграцію і одночасну мінливість (розвиток, вдосконалення і набуття нових професійних і соціально-психологічних якостей і властивостей), які стосуються як характеристик особистості фахівця, так і способів його взаємодії з професійним середовищем, тобто як процес, що включає в якості своїх компонентів професійну, соціально-психологічну та організаційну адаптацію. Показано, що змістовні та динамічні характеристики особистісно-професійної адаптації фахівців соціономічного профілю (в єдності її професійних, соціально-психологічних та організаційних аспектів) у значному ступені визначаються особливостями організаційно-культурного контексту. При цьому культурно-контекстний вплив лише в незначній мірі зачіпає область формально-статистичних показників адаптаційних процесів і переважно зосереджується у сфері соціально-психологічної регуляції адаптаційної поведінки фахівця. Концептуальні соціально-психологічні основи дослідження особистісно-професійної адаптації фахівців соціономічного профілю на пізнавально-інтеріоризаційному та продуктивно-діяльнісному етапах їх професіоналізації склали позиції детермінізму, системності, інтегративності та розвитку з урахуванням норми і девіації в соціономічних професіях. Розкрито концепцію проектно-квалітативної парадигми управління інноваційними розвитком системи підготовки і перепідготовки фахівців соціономічного профілю на основі полідисциплінарного підходу до процесу безперервної багаторівневої професійної освіти, зокрема її рекурентного характеру, і соціально-психологічного супроводу цього процесу. Основу парадигми становили ідеї і принципи квалітології, міждисциплінарності, гуманізації, безперервності, прогностичності, операціональності. Концептуальна парадигма проектно-квалітативного управління представлена як структурна цілісність організаційної, функціональної та параметричної складових, об'єднаних єдиною методологічною основою управління і оцінки якості, що включає сукупність компонентів цілепокладання, методологічних підстав, сфери застосування, змістовного, оціночного, критеріального і результативного компонентів. З урахування теоретико-методологічних та концептуальних основ дослідження побудована структурно-функціональна модель, що відображає механізми процесу особистісно-професійної адаптації і адаптаційні ресурси фахівців соціономічного профілю і складається з мотиваційно-ціннісної, компетентісно-функціональної та конативно-стильової складових.

Список використаної літератури

1. Вірна Ж.П. Сучасні напрями психологізації професійної підготовки фахівців: монографія. Запоріжжя, 2013. Т. 3. 287 с.
2. Гуляє І.А. Психологія перфекціонізму. Чернівці: Прут, 2010. 272 с.

3. Гура Т.Є. Розвиток професійного мислення майбутніх психологів: теоретико-методологічний аспект: монографія. Запоріжжя: КПУ, 2012. 303 с.

4. Завацька Н.Є., Савчук О.А. Професійний розвиток та індивідуальні стилі управління в соціономічній галузі. *Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Роль вищої освіти в соціально-економічному розвитку країни: світовий та національний досвід», 3-4 лист. 2017 р. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2017. С. 126–128.*

5. Пілецька Л.С. Мобільність як необхідна умова професійного становлення особистості. *Психологія і особистість: наук. журнал Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України; Полтавського нац. пед. ун-ту імені В.Г. Короленка. № 2 (8). Ч. 1. Полтава, 2015. С. 243–257.*

6. Попович І.С. Вплив соціально-психологічних очікувань на професійне зростання та професійне здоров'я фахівців. *Теоретичні і прикладні проблеми психології: зб. наук. праць Східноукраїнського національного ун-ту імені В. Даля. Северодонецьк: Вид-во СНУ імені В. Даля, 2018. № 2 (46). С. 129 – 139.*

Завацький В.Ю.

ПРОБЛЕМА АНТИЦИПАЦІЇ В ПСИХОЛОГІЇ

У зв'язку з прискоренням темпу життя, швидкості соціально-економічних та політичних змін, а також зростанням емоційних, інформаційних навантажень і вимог до адаптаційних ресурсів особистості гостро постає проблема розвитку її здатності до антиципації. Антиципаційні здібності є невід'ємною характеристикою і відображають гнучкість й відносну стійкість біопсихосоціальної системи людини. Проте, дія стресогенних чинників, зокрема в умовах життєвих змін, може привести до спотворення антиципаційної спроможності особистості і, як наслідок, до порушень у складній багаторівневій системі організації її життєдіяльності та до розвитку психосоматичних декомпенсацій різного ступеня вираженості.

Констатовано, що недостатньо сформовану здатність особистості передбачати хід подій і власну поведінку в різних життєвих ситуаціях вважають антиципаційною неспроможністю. При цьому з можливістю ймовірнісного прогнозування нерозривно пов'язують процес успішної соціальної адаптації особистості. Наголошується, що при низькому рівні антиципаційної спроможності людина виключає з антиципаційної діяльності небажані події і вчинки, орієнтуючись лише на бажані, демонструє моноваріантний тип прогнозування та стає невідповідною до складних життєвих ситуацій. У зв'язку з цим актуальним вбачається визначення основних діагностичних маркерів і результативно-змістовних характеристик

антиципації особистості в умовах життєвих змін та розкриття соціально-психологічних засад оптимізації її розвитку.

Аналіз розвитку підходів до феномену антиципації у соціально-історичному вимірі показав, що перший, історично найдавніший з них, полягає у тлумаченні антиципації як апіорної ідеї та знання про певні об'єкти, події й явища, що передують процесу їх пізнання. На наступному етапі (В. Вундт, З. Фрейд та ін.) антиципація розглядається як очікування певних об'єктів, подій, явищ, власних дій та їх результатів, а також превентивні, підготовчі і, частково антиципуючі мету, дії. Третій підхід (Б. Ломов, Є. Сурков та ін.) надає визначення антиципації як психічної форми випереджаючого відображення, просторово-часового упередження подій в контексті всіх психічних процесів, станів, психофізіологічних функцій, настанов, переднастройок, рухів, дій, діяльності та спілкування. У наступному підході антиципація починає розумітися як двоєдиний процес випереджального відображення, а саме прогнозування й упередження та творення майбутнього, як-то: проєктування (цілепокладання й планування) і опрідметнення, в єдності з темпорально-альтернативними феноменами (психічного моделювання минулого, теперішнього, екстратемпоральною формою психічного), та визначається її історико-культурна гетерогенність з елементами неологічного антиципування (І. Батраченко).

Визначено основні підходи до вивчення змістовного наповнення феномену антиципації особистості: структурно-рівневий (Б. Ломов, Є. Сурков та ін.), психофізіологічний (П. Анохін, Т. Базилович, М. Бернштейн, Л. Переслені, В. Русалов, Н. Рябчикова, Д. Ширяєв та ін.), когнітивно-поведінковий (Дж. Брунер, Ю. Галантер, Г. Журавльов, Д. Міллер, У. Найссер, К. Прібрам, І. Фейгенберг та ін.), генетичний (С. Максименко, З. Ковальчук та ін.), клінічний (О. Ахметязанова, Л. Бурлачук, О. Гончарова, О. Демакіна, О. Кочарян, К. Максименко, В. Менделевич, В. Павленко, Т. Скиданенко, О. Тихомиров, Г. Узелєвська, І. Фейгенберг та ін.), діяльнісний (О. Асмолов, А. Брушлинський, Б. Ломов, О. Осницький, Л. Регуш, Є. Сурков та ін.), ситуаційний (Р. Нісбетт, Л. Росс та ін.), акмеологічний (К. Абульханова-Славська, Л. Анциферова та ін.).

Аналіз еволюції наукової думки в галузі вивчення феномену антиципації дозволив визначити ряд загальних положень: антиципація є системним психофізіологічним утворенням, здатністю на різних рівнях передбачити майбутні події; завдяки передбаченню вся поведінка стає активною, мотивованою, цілеспрямованою; в антиципації завжди присутня раніше засвоєна і нова інформація, зіставлення якої й стає однією зі значущих умов вибору стратегії і тактики протікання майбутньої діяльності; антиципація на вербально-логічному рівні дозволяє у схематичній формі вирішити проблемну ситуацію задовго до її настання і безпосереднього вирішення (І. Батраченко, А. Брушлинський,

Д. Гібсон, Б. Ломов, В. Менделевич, У. Найссер, Л. Регуш, О. Сергієнко, Є. Сурков, І. Фейгенберг та ін.).

Наголошується, що логіка розвитку психологічної науки, потреба у систематизації й концептуалізації даних, накопичених у психології щодо феномену антиципації надали можливість стати терміну «антиципація» системно-інтегративним поняттям (І. Батраченко).

Показано, що під антиципацією розуміється здатність особистості передбачати хід подій, власних дій і вчинків оточуючих, будувати діяльність на підставі адекватного імовірнісного прогнозу (А. Петровський, М. Ярошевський), що збігається з розумінням антиципації Б. Ломовим як здатності суб'єкта діяти і приймати рішення з певним часово-просторовим випередженням щодо очікуваних, майбутніх подій. При цьому наголошується, що антиципаційна діяльність проявляється в реалізації когнітивної, регулятивної і комунікативної функцій психіки (Б. Ломов, Є. Сурков). І. Батраченко розглядає антиципацію як темпорально зорієнтовану форму організації психічного, що призначена для відображення, проектування, упередження та опредметнення майбутнього. Саме таке тлумачення поняття антиципації є засадничим в контексті запропонованого дослідження.

Дослідниками виокремлено різні рівні антиципації у міру її ускладнення: субсенсорний, сенсомоторний, перцептивний, уявний, вербально-логічний (Б. Ломов, Є. Сурков). Встановлено, що критеріями класифікації видів антиципації є усвідомленість (свідома/несвідома), форма існування (реакції, які випереджають дії, образи, умовиводи, плани, гіпотези, висновки), рівень психічного відображення.

Констатовано, що антиципація, яка існує як випереджаюче відображення на всіх рівнях психіки, забезпечує адаптацію до змін середовища. Підкреслюється інтегруюча роль ймовірно-прогностичної діяльності у поведінці (Б. Ананьєв, Т. Базилевич та ін.). Явище антиципації розуміється як здатність планування, переднастроюк перцептивної діяльності в рамках когнітивної психології (Д. Гібсон, У. Найссер, Ж. Піаже, К. Прібрам); розглядається як інтелектуальна (пізнавальна) здатність людини (А. Брушлинський, Л. Регуш).

Доведено, що крім генетичних передумов на формування антиципаційних здібностей впливає діяльність, в яку включений індивід (І. Батраченко, Л. Регуш та ін.), а також особливості суспільства, культури і характер сімейного виховання (В. Менделевич та ін.).

Аналіз теоретичних та методологічних проблем дослідження антиципації особистості в психології показав, що складність її вивчення обумовлена низкою детермінант. Показано, що концептуалізація зазначеного феномену ускладнюється наявною полісемантичністю та міждисциплінарністю досліджень, як-то: шлях екстраполяції в майбутнє

(К. Абульханова-Славська, В. Менделевич, Л. Рєгуш та ін.), побудова ймовірного результату дій (Б. Ананьев, Р. Берк, К. Купер, Д. Міллер, К. Прібрам, С. Рубінштейн та ін.), здатність підготуватися до реакції на події через активацію механізму акцептора дій (П. Анохін), образ очікуваного майбутнього (М. Бернштейн, О. Вілсон, Р. Ніколас, О. Ухтомський та ін.), образ майбутнього крізь призму часової орієнтації (Дж. Бойд, Дж. Голдберг, Ф. Зімбардо, К. Левін, Ж. Нюттен, Р. Орнстейн, Дж. Хорнік та ін.), генеза здійснення майбутнього (С. Максименко та ін.), усвідомлення перспективної спрямованості структурування життєвого шляху та здійснення життєвих завдань (Р. Ахмеров, О. Вессман, Д. Закай, Є. Головаха, Б. Горман, О. Кронік, І. Мартинюк, Л. Сохань, Т. Титаренко та ін.).

Визначено, що антиципація підлягає розвивальному впливу на основі експлікації футурогностичних потреб, формування, корегування і вдосконалення суб'єктних та соціетальних моделей майбутнього розширення, переструктурування й уточнення арсеналу антиципаційних конструктів, системи антиципаційних схем і процедур (І. Батраченко, К. Шестопалова). Підґрунтям цих феноменів є психічна реальність, що пов'язана з відображенням у часовому аспекті умов життєвих змін людини з її життєвими стратегіями та їх реалізацією.

Список використаної літератури

1. Карпенко Є.В. Самоактуалізація і адаптація: від конфронтації до кооперації: монографія. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2013. 271 с.
2. Zavatskyi V.Yu. Research gender features of formation of student life scenarios // V.Yu. Zavatskyi, I.Ye. Zhigarenko // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. – Vol. 4, No. 1. – Ivano-Frankivsk : Precarpathian National University of Vasyl Stefanyk, 2017. – P. 53 – 58.
3. Zavatskyi V.Yu. Analysis of modern approaches to the formation of the organizational culture of applicants for higher education / V.Yu. Zavatskyi, U.B. Mukhaylyshyn // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Северодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. – № 1 (42). – С. 198 – 206.

Завацька Н.Є., Тютюннікова І.М.

ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНА РЕАДАПТАЦІЯ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОЇ СФЕРИ

В умовах соціально-економічних і політичних змін, значного прискоренням темпу життя, зростання емоційних та інформаційних

навантажень й професійних вимог гостро постає проблема адаптації особистості до умов професійної діяльності (Карпенко, 2013).

Особливої уваги у цьому аспекті потребує професійна діяльність фахівців соціономічного профілю, що відрізняється від інших видів праці умовами і кінцевим результатом, який може бути непередбачуваним і призводити до таких явищ як емоційне вигорання, стан постійної тривоги і невротизації тощо (Каширіна, 2017).

У зв'язку з цим адаптаційний потенціал представників цих професій має бути високим, дозволяючи їм ефективно виконувати свої професійні обов'язки.

Як показав проведений теоретико-методологічний аналіз, у професійній діяльності фахівців соціономічного профілю визначилося протиріччя між наявністю та операційно-змістовними структурами професійного досвіду і новими соціокультурними вимогами до професій соціономічного типу. Суперечливість позиції обумовила концептуальні засади дослідження особистісно-професійної адаптації фахівців соціономічного профілю на різних стадіях їх професіоналізації (Ковальчук, 2014).

Концептуальну основу дослідження особистісно-професійної адаптації фахівців соціономічного профілю склали позиції детермінізму, системності, інтегративності та розвитку. Показано, що детермінація особистісно-професійної адаптації фахівців соціономічного профілю ґрунтується на положеннях діяльнісного підходу про те, що, змінюючи реальний, незалежний від свідомості світ своєю професійною діяльністю, особистість змінюється й сама. Детерміністський характер професійних дій не виключає проактивної самоактуалізації особистості фахівця, його прагнення підтримати своє феноменологічне «Я» на максимально високому рівні (Луньов, 2016). Загальна система детермінант розвитку особистості фахівця соціономічного профілю стає складнішою: збільшується число її рівнів і вимірювань, зростає різноманіття зв'язків між причинами, умовами, факторами, передумовами (Комар, 2017). На різних стадіях професіоналізації специфічним чином складається певна міра співвідношення соціальної детермінації і самодетермінації фахівця соціономічного профілю (Г. Горелова).

Фундаментальні положення системності у контексті дослідження особистісно-професійної адаптації також стосуються концептуальної стратегії дослідження: фокусувати увагу на адаптаційних процесах, а не продуктивних; вивчати процес особистісно-професійної адаптації фахівців соціономічного профілю в природних умовах з урахуванням причин, чинників та умов особистісно-професійної адаптації, а також виявлених на цій основі зовнішніх і внутрішніх детермінант, що забезпечують стійкість функціонування фахівців соціономічного профілю (Попович, 2018).

Показано, що творче переживання і самореалізація в професії позначається на особистості фахівця, допомагає йому виразити себе, свій досвід, репрезентувати власний метод і стиль діяльності, певною мірою реалізувати свою генеративну функцію. Важливе й те, що, включаючись в творчу діяльність, фахівець відчуває переживання, пов'язані з процесом творчості і досягненням результату (йдеться про специфічну пошуково-пізнавальну мотивацію, як показник внутрішнього стимулу до прояву творчого пошуку, джерело розвитку активності, ініціативи, самостійності і логіки пізнання). Ці процеси супроводжуються яскраво вираженим індивідуальним стилем розумової діяльності. Відбувається процес заміщення і витіснення деструктивних переживань, пов'язаних, зокрема, з віковими, професійними і соціокультурними кризами, тому в даній ситуації розвитку особистості творча діяльність набуває характеру не просто провідного виду діяльності, вона стає для особистості адаптаційною діяльністю, виконуючи психотерапевтичні для суб'єкта функції.

З'ясовано, що значним ресурсом особистісно-професійної адаптації фахівців соціономічного профілю виступає прагнення до самостійного особистісного та професійного розвитку. Наголошується, що прагнення до саморозвитку можна розглядати як особистісну і професійну цінність, що надає фахівцям можливість відчувати осмисленість життя, задоволеність його процесом і результатами, а також досягати поставлених особистих і професійних цілей.

Рефлексивний блок в структурі особистісно-професійного саморозвитку фахівців соціономічного профілю представлений готовністю до самопізнання і самоставлення, яке визначає рівень саморозвитку і впливає на прагнення до особистісного зростання і професійного самовдосконалення (при $p \leq 0,01$). Фахівець, який здійснює саморозвиток, більш позитивно ставиться до себе, володіє більш високим рівнем самоповаги і відчуває більшу осмисленість свого життя, а отже більш успішно відбувається процес його особистісно-професійної адаптації.

Дієво-практичний блок особистісно-професійного саморозвитку представлений комунікативною компетентністю, яка займає в його структурі одне з центральних місць, оскільки забезпечує гностичні і поведінкові основи для особистісно-професійної адаптації фахівців соціономічного профілю. Респонденти з високим рівнем комунікативної компетентності більш активно розвиваються, оскільки володіють як рефлексивними, так і дієво-практичними способами особистісно-професійного саморозвитку, а отже є більш адаптованими у особистісно-професійному контексті.

Визначено діагностичні маркери *мотиваційно-ціннісної* (мотиваційні диспозиції особистості (потреби, мотиви, установки, ціннісні переживання), генеративність, просоціальна мотивація (орієнтація на альтруїзм), як основа професійної спрямованості особистості фахівця, та її взаємозв'язок з

ціннісними орієнтаціями і рівнем емоційного інтелекту); компетентнісно-функціональної (професійна компетентність (соціально-перцептивна, соціально-психологічна, аутопсихологічна, комунікативна складові); специфіка особистісно-професійного саморозвитку та його зв'язок з самоефективністю, психологічною і комунікативною компетентністю, а також з рефлексією, саморегуляцією і самоставленням; параметри самоактуалізації; рефлексивні і регулятивні особливості фахівця; рівень і структура професійного вигорання (емоційне виснаження, напруженість у роботі, професійний перфекціонізм, професійний розвиток та самовдосконалення, інтегративний індекс вигорання тощо)); конативно-стильової (специфіка індивідуального стилю професійної діяльності за стильовими (відмінності складу компонентів, умов і параметрів діяльності, ієрархія механізмів адаптації) і рівневими (діапазон параметрів, кількісний склад компонентів і характер їх взаємозв'язків) характеристиками; процесуальні показники діяльності за блоками професійної діяльності, професійного спілкування, особистості фахівця; рівні професійної культури; самооцінка індивідуального стилю діяльності за параметрами оригінальності і надситуативності, взаєморозуміння та можливостей корекції стилю діяльності) складових особистісно-професійної адаптації фахівців соціономічного профілю.

Проведено аналіз результативно-змістовних параметрів особистісно-професійної адаптації та виокремлено стадії (емпірично-репродуктивну, адаптивно-евристичну, результативно-продуктивну) цього процесу на різних етапах професіоналізації фахівців соціономічного профілю.

Список використаної літератури

1. Карпенко Є.В. Самоактуалізація і адаптація: від конфронтації до кооперації: монографія. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2013. 271 с.
2. Каширіна Є.В. Застосування адаптивних стратегій поведінки у професійній діяльності фахівців соціономічного профілю. *Теоретичні і прикладні проблеми психології* : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. № 3(44). Северодонецьк: Вид-во СХУ ім. В. Даля, 2017. С. 95 – 104.
3. Ковальчук З.Я. Вплив формувального експерименту на комунікативну толерантність та рефлексійність особистості у професійній взаємодії. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. Вип. 121. Т. І. Чернігів: ЧНПУ, 2014. С. 164 – 169.
4. Комар Т.В. Інтегративно-цілісний підхід до формування професійної зрілості спеціаліста в системі «людина – людина». *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки: зб. наук. праць*. Вип. 5 (50). К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. С. 198 – 204.

5.Луньов В.С. Психологія когнітивного становлення професіонала (на прикладі фахівців системи «людина-людина»): монографія. К.: Інтерсервіс, 2016. 250 с.

6.Попович І.С. Психолого-педагогічний аспект професійної підготовки фахівців соціономічного профілю. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Психологічні науки. Вип. 5. Херсон: ВД «Гельветика», 2018. С. 124 – 129.

Каминіна О.І.

МОВНИЙ ЗАКОН. КОМУНІКАЦІЇ У СУСПІЛЬСТВІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Державна мова – інструмент для спілкування та зв'язку, обов'язкове вживання в органах державного управління, громадських організаціях, у державних закладах науки та культури, у сферах зв'язку та інформації.

Будь-яка держава має державну мову, а іноді і не одну. В багатонаціональних країнах конституцією(законодавством) статус державної закріплюється, як правило, за мовою більшості населення.

Єдиною державною мовою в Україні є українська. З 16 січня 2021 року набув чинності новий закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Українська мова як державна має юридичний статус обов'язкового засобу спілкування в публічних сферах всередині країни та при здійсненні публічних представницьких функцій у міжнародному спілкуванні.

Володіння державною мовою та її використання посадовими і службовими особами органів державної влади та органів місцевого самоврядування є однією з обов'язкових умов для зайняття відповідних посад. Громадяни України повинні володіти українською мовою як мовою свого громадянства та використовувати її у сферах публічного спілкування. Знання української мови є неодмінною умовою набуття громадянства України.

Але чи буде закон працювати? За даними соціологічного опитування у 2017 році «Якою мовою ви розмовляєте вдома?» , було чотири варіанти відповідей: українською, російською, українською та російською у рівній мірі або іншою мовою. Так у західних регіонах відповіли : 92% - українською мовою, 1%- російською мовою, 4% в рівній мірі використовують українську та російську.

У центральних регіонах спілкуються: 67% - українською ,9% - російською, 24%- обома мовами.

У південних регіонах це - 28%- українська мова, 33%- російська мова, 38%- і та і інша мова.

На сході України розмовляють:13%- українською мовою, 53%- російською мовою, 32%- обома мовами. Тож маємо диференційні дані , але не можна сказати однозначно , що, наприклад, на сході України зовсім не використовую українську мову. Останнім часом , особливо після прийняття мовного закону, все частіше можна почути цю мелодійну мову навіть на вулицях міста.

Але чи готове насправді суспільство до кардинальних змін? Закон України "Про забезпечення функціонування української мови як державної" діє, але окремі його норми набувають чинності поетапно. Окремі індустрії переживають за свої інтереси, але закону три роки і ці норми були відомі давно, тому українізація проходить крок за кроком. Здебільшого в Україні немає проблем з дією мовного закону, а більшість установ завчасно почали обслуговуватися українською.

У яких сферах ще потрібні зміни? Звичайно це театри, кіно та розважальні заклади. Мовна ситуація в Україні позначена домінуванням російської мови у ключових сферах суспільного життя. Російська мова переважає в телесфері, друкованих виданнях, сфері послуг та українському сегменті Інтернету. Наприклад, у Херсонській області у 2020 році 43 вистави у театрах були субтитровані або перекладені державною мовою. Переклад вистав пропонують і в низці столичних театрів. Однак є і такі, що поки не змінюють своєї політики.

Стосовно кінематографу,у червні 2021 року на п'яти найрейтинговіших телеканалах країни зі 43 серіалів російською демонструвалися 29. У представників кіноіндустрії виникло чи не найбільше претензій щодо мовного закону. Останнім часом у пресі спекулювали на темі можливих поправок до мовного закону. Однак нардепи відкликали їх і до голосування у парламенті не дійшло. Сподіваємося, що мовний закон стимулюватиме створення більше стрічок українською.

Згідно з даними міністерства культури та інформаційної політики України, у 2020 році понад 95 відсотків екскурсій у країні уже проводилися українською. А за даними Книжкової палати України, торік українською видано 87 відсотків загального накладу. Українські видавці зобов'язані видавати державною мовою не менше 50 відсотків назв видань упродовж року. Не менше 50 відсотків книжок українською зобов'язані відтепер мати у своєму асортименті і кожна книгарня. Державна мова також має бути у всіх в музеях, галереях, а також на квитках, афішах і буклетах.

Таким чином, розвиток комунікативних змін потребує зусиль, як зі сторони влади, так і зі сторони суспільства, і це повинна бути взаємодія.

Список використаної літератури

1. www.dw.com. Культура та стиль життя.
2. [Платформа LIGA:ZAKON](#) Законодавство України.

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ: ФІЛОСОФСЬКІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Питання, що пов'язані з інтеграцією, сьогодні є дуже актуальними для наукового дискурсу. Стратегічна орієнтація внутрішньої та зовнішньої політики України на європейську інтеграцію дає можливість вказати чіткі довгострокові цілі, що визначають перспективи розвитку країни. Складні та комплексні завдання глобальної та європейської інтеграції української держави важко вирішити без відповідних суспільних трансформацій, які стануть гарантією динамічного розвитку суспільства. Але при цьому необхідно забезпечити його цілісність, збереження ідентичності, відтворення та розвиток культури, відновлення та піднесення ціннісних орієнтацій, визначення конкретних ідеологічних настанов, істотну зміну політичної моделі управління державою та керування суспільними процесами. Цей шлях є безальтернативним, позаяк реальність вказує на те, що сьогодні Україна неповною мірою використовує свій геополітичний та економічний потенціал задля забезпечення гідного місця в системі міжнародних відносин.

Інтеграційні процеси повинні характеризуватися двома головними рисами: стабільністю і передбачуваністю зовнішньої і внутрішньої політики, яка має виходити виключно з національних інтересів.

Актуальність дослідних знань про державне управління наукове співтовариство визнає беззаперечно. В розробках з цієї проблематики мають теоретичну і практичну потребу державні інстанції, органи влади та управління, регіональні і самоврядні установи. Тому культурологія, політологія, соціологія і філософія пов'язують дієвість форм держави з ефективністю різновидів державного управління [1].

Владне керівництво та наука про державне управління міцно стикаються на політичних засадах, якщо мовиться про компромісне єднання інтересів та потреб держави з громадянськими цінностями суспільства. За таких обставин світоглядні раритети держави і громадянського суспільства збігаються чи розходяться. Внаслідок такого стану речей як об'єкт дослідження виокремлюється державне управління. У якості предмета аналізу беруться процеси, стани та явища, світоглядний порядок у мотиваційній поведінці владних, виконавчих і самоврядних органів. Водночас опозиційні до влади підходи досить успішно висувають альтернативні проекти, через що з'являються два напрями і течії в наукових дослідженнях про державне управління: провладний та просуспільний.

Соціальна культурологія, моралістична політологія чи управлінська філософія наголошують, що про наявність дійової та ефективної науки в структурі державного управління достовірно можна стверджувати тоді, коли вона має розгалужену мережу відповідних інтелектуальних ресурсів. Вузловими осередками такого роду співзалежних асоціацій, корпорацій, об'єднань чи організацій за колективними або приватними інтересами можна визнати наукові школи [2].

Експериментальна, прикладна і теоретична наука змушена балансувати між інтересами, потребами та цінностями держави і громадянського суспільства. Корпус управлінців репрезентує представників інтелектуальної власності, за допомогою котрого державний чи приватний сектори накопичують доходи, збільшують прибутки, залучають інвестиції, створюють монополії на товарних ринках. В сучасних ринкових відносинах основними регуляторами виробництва, обміну та розподілу матеріальних благ виступає економічний принцип товарного попиту і масового споживання. Тому аналітики та науковці починають сумніватися в необхідності державного керівництва та соціального регулювання. Ця проблема є актуальною для теорії економіки, культурології управління та соціальної політології. Тому слід констатувати, що державне управління керує не лише економічними процесами та явищами, але й регулює владні повноваження і функції, а також упорядковує міжнародні відносини, які здійснюють визначальний вплив на політику господарювання, інвестиційний клімат або фінансову сферу.

В умовах глобалізації соціально-економічних процесів і переходу в майбутньому до інформаційного суспільства режим управління набуває особливої значущості для досягнення стійкого розвитку і подолання катастрофи. Проблеми стійкого соціально-економічного розвитку пов'язані з управлінням станом трьох взаємопов'язаних систем – людини, біосфери і соціально-економічної системи. Ключовим компонентом їхнього функціонування і розвитку є людський фактор, який виступає в якості провідного суб'єкта і об'єкта змін, що відбуваються в суспільстві.

Таким чином, основою ефективного управління соціально-економічними і соціально-культурними процесами в умовах ринку повинна бути оптимізація як процес вибору найкращого варіанту із можливих, що розвивається в певних кордонах.

Список використаної літератури

1. Андрушків В.Н. Основи менеджменту: підручник / Андрушків В. Н., Кузьмін О.Є. – Львів:Світ, 2005. – 294с.
2. Балабанова Л. В. Управління персоналом : підручник / Балабанова Л. В., Сардак О. В. – К. : Центр навч. л-ри, 2011. – 468 с.

3. Богоявленська Ю. В. Економіка та менеджмент праці : навч. посіб. / Ю. В. Богоявленська, Є. І. Ходаківська. – К. : Кондор, 2006. – 366 с.
4. Виноградський, М. Д. Організація праці менеджера : навч. посіб. / М. Д. Виноградський, А. М. Виноградська, О. М. Шканова. – К. : Кондор, 2003. – 414 с.
5. Гріфін Р. Основи менеджменту: [підручник] / Р. Гріфін, В. Яцура; наук.ред. В. Яцура, Д. Олесевич. – Львів: БаК. – 2001. – 624 с.
6. Державне управління і менеджмент: Навчальний посібник у таблицях та схемах / Г. С. Одінцова, Г. І. Мостовий, О. Ю. Амосов та ін.; За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Г. С. Одінцової. — Х.: ХарРІ УАДУ, 2002. — 492 с.

Каширіна Є.В., Каминіна О. І.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УКРАЇНІ

Державна мова – це інструмент для спілкування та зв'язку, обов'язкове вживання в органах державного управління, громадських організаціях, у державних закладах науки та культури, у сферах зв'язку та інформації.

Будь-яка держава має державну мову, а іноді і не одну. В багатонаціональних країнах конституцією (законодавством) статус державної закріплюється, як правило, за мовою більшості населення.

Єдиною державною мовою в Україні є українська. З 16 січня 2021 року набув чинності новий закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Українська мова як державна має юридичний статус обов'язкового засобу спілкування в публічних сферах всередині країни та при здійсненні публічних представницьких функцій у міжнародному спілкуванні [2].

Володіння державною мовою та її використання посадовими і службовими особами органів державної влади та органів місцевого самоврядування є однією з обов'язкових умов для зайняття відповідних посад. Громадяни України повинні володіти українською мовою як мовою свого громадянства та використовувати її у сферах публічного спілкування. Знання української мови є неодмінною умовою набуття громадянства України.

Але чи буде закон працювати? За даними соціологічного опитування у 2017 році «Якою мовою ви розмовляєте вдома?», було чотири варіанти відповідей: українською, російською, українською та російською у рівній мірі або іншою мовою. Так у західних регіонах відповіли : 92% - українською мовою, 1%- російською мовою, 4% в рівній мірі використовують українську та російську. У центральних регіонах спілкуються: 67% - українською ,9% - російською, 24%- обома мовами. У

південних регіонах це - 28%- українська мова, 33%- російська мова, 38%- і та і інша мова. На сході України розмовляють:13%- українською мовою, 53%- російською мовою, 32%- обома мовами. Тож маємо диференційні дані , але не можна сказати однозначно , що, наприклад, на сході України зовсім не використовую українську мову. Останнім часом , особливо після прийняття мовного закону, все частіше можна почути цю мелодійну мову навіть на вулицях міста [4].

Але чи готове насправді суспільство до кардинальних змін? Закон України "Про забезпечення функціонування української мови як державної" діє, але окремі його норми набувають чинності поетапно. Окремі індустрії переживають за свої інтереси, але закону три роки і ці норми були відомі давно, тому українізація проходить крок за кроком. Здебільшого в Україні немає проблем з дією мовного закону, а більшість установ завчасно почали обслуговуватися українською.

У яких сферах ще потрібні зміни? Звичайно це театри, кіно та розважальні заклади. Мовна ситуація в Україні позначена домінуванням російської мови у ключових сферах суспільного життя. Російська мова переважає в телеєфірі, друкованих виданнях, сфері послуг та українському сегменті Інтернету. Наприклад, у Херсонській області у 2020 році 43 вистави у театрах були субтитровані або перекладені державною мовою. Переклад вистав пропонують і в низці столичних театрів. Однак є і такі, що поки не змінюють своєї політики [1].

Стосовно кінематографу, у червні 2021 року на п'яти найрейтинговіших телеканалах країни зі 43 серіалів російською демонструвалися 29. У представників кіноіндустрії виникло чи не найбільше претензій щодо мовного закону. Останнім часом у пресі спекулювали на темі можливих поправок до мовного закону. Однак нардепи відкликали їх і до голосування у парламенті не дійшло. Сподіваємося, що мовний закон стимулюватиме створення більше стрічок українською.

Згідно з даними міністерства культури та інформаційної політики України, у 2020 році понад 95 відсотків екскурсій у країні уже проводилися українською. А за даними Книжкової палати України, торік українською видано 87 відсотків загального накладу. Українські видавці зобов'язані видавати державною мовою не менше 50 відсотків назв видань упродовж року. Не менше 50 відсотків книжок українською зобов'язані відтепер мати у своєму асортименті і кожна книгарня. Державна мова також має бути у всіх в музеях, галереях, а також на квитках, афішах і буклетах.

Таким чином, розвиток комунікативних змін потребує зусиль як зі сторони влади так і зі сторони суспільства, і це повинна бути взаємодія.

Список використаної літератури

1. Вашека Т. В. Психологія спілкування: навчально-методичний комплекс / Т. В. Вашека, І. С. Гічан. – К. : Книжкове видавництво НАУ, 2006. – 184с.
2. Винославська О. В. Функції та структура спілкування. Психологія: навч. посібник / О. В. Винославська. – К. : ІНКОС, 2005. – 352 с.
3. Волкова Н. П. Педагогіка / Н. П. Волкова. – К. : Академія, 2002 – 575 с.
4. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посібник / Н. П. Волкова. – К. : Вид. центр «Академія», 2006. – 255 с.
5. Гнатенко П. І. Український національний характер / П. І. Гнатенко. – К. : Док-к, 1997. – 116 с.
6. Головаха Є. І. Психологія людського взаєморозуміння / Є. І. Головаха, Н. В. Паніна. – К. : 1989. – 189 с.
7. Гузій Н. В. Педагогічна творчість і майстерність: хрестоматія / Н. В. Гузій. – К. : ІЗМН, 2000. – 168 с.

Каширіна Є. В., Кравченко М.Ю.

ДІТИ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ У СОЦІАЛЬНІЙ СИСТЕМІ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН

У зв'язку зі станом дитини змінюється поведінка дорослих, у родині виникають проблеми, з якими батьки не можуть упоратися самостійно: порушується взаємодія із соціальним оточенням; коло спілкування становлять близькі родичі, спеціалісти; виражена тривога і неспокій батьків, викликані відставанням дитини в розвитку від однолітків; відсутність необхідних знань з психології і педагогіки аномальної дитини; відсутність досвіду роботи з психологом на ранніх етапах розвитку дитини; пасивність позиції матері у відносинах «фахівець – мати – дитина».

Порушуються відносини усередині родини: між батьками й дітьми, між подружжям. Виникає страх народження іншої хворої дитини. Часто мати покладає на себе відповідальність за порушення в розвитку дитини або переносити провину на інших членів родини, намагаючись послабити почуття провини перед дитиною, надмірно опікує її, обмежуючи контакти зі здоровими дітьми. Інтереси сім'ї зосереджені на дитині з обмеженими можливостями. Дитина володіє значно меншою свободою і соціальною значущістю, чим здорові діти, всі рішення щодо її проблем ухвалює мати, часто вона стає формальним лідером, часто говорить про дитину від її імені в її присутності, позбавляючи її можливості висловити власну думку. Діти з вадами в розвитку частіше за інших випробовують неприйняття і емоційне відчуження з боку сім'ї. Більшість сімей з проблемними дітьми характеризуються різними типами негармонійного виховання і низьким

рівнем спілкування. Такий сімейний стереотип може призвести до своєрідних рис особистості дитини з особливими потребами, а саме високого ступеня залежності від сім'ї, слабких навичок зовнішніх соціальних взаємодій, елементам аутичної поведінки, гіперкомпенсації в підлітковому віці через неадекватні реакції – невмотивовані відмови, негативізм, істеричні емоційні реакції, перебільшення своїх недоліків, занурення в надцінні захоплення, розвитку різних страхів [1]. Серед багатьох проблем сімейних взаємин можна виділити наступні: неправильне виховання, сильний пресинг матері або батька, загибель одного або двох батьків, близького, значущого для дитини родича, розлучення батьків. Структура й функції кожної родини видозмінюються з часом, впливаючи на способи сімейних відносин. Життєвий цикл родини звичайно складається із семи стадій розвитку, у кожній з яких стиль її життєдіяльності відносно стійкий і кожний член родини виконує певні завдання згідно свого віку: шлюб, народження дітей, їхній шкільний вік, підлітковий вік, «випуск пташенят із гнізда», старіння. Родини дітей-інвалідів повинні бути готові до того, що їх стадії розвитку можуть бути не властиві звичайним родинам. Діти з обмеженими можливостями повільніше досягають певних етапів життєвого циклу, а іноді зовсім не досягають[2].

Психологічний рівень пов'язан з процесом усвідомлення батьками факту народження дитини з функціональними обмеженнями. Поступові фази розгубленості, страху, шоку, депресії, і нарешті, прийняття діагнозу про народження дитини з функціональними обмеженнями складають певне психологічне поле, яке впливає на сприйняття та прийняття власної дитини сім'єю. Саме в цей період батьки приймають внутрішнє рішення про відношення до дитини, яке може бути негативно-пасивним чи конструктивно-активним[3].

Народження хворої дитини може бути деструктивним фактором, який порушує звичне функціонування сім'ї і в кінцевому підсумку призводить до трансформації її структури. Найчастіше ця трансформація виражається в розпаді подружньої підсистеми. Однак хвороба дитини може виступати в ролі фактору, стабілізуючого сімейну систему. Сім'я з хворою дитиною перетворюється в проблемну в тому випадку, коли хвороба стає єдиним стабілізатором, який зберігає шлюб. Внутрішні реальні проблеми членів сім'ї будуть маскуватися перебільшеною турботою про дитину, підтримуючи в ній бажання залишитися назавжди хворою.

Сім'я – це соціум, в якому формуються моральні якості дитини, її відношення до людей, уявлення про характер міжособистісних взаємин. І цей факт не можна упускати як в діагностичній, так і в подальшій корекційній роботі із дитиною з проблемами в розвитку. Сім'ї, в яких виховуються діти з відхиленнями в розвитку живуть під вантажем багаточисельних проблем, не кожен батько чи мати виявляються здатними прийняти недугу дитини,

адекватно реагувати на постійно виникаючі проблеми. Відомо, що пролонгована психотравмуюча ситуація здійснює негативний вплив на психіку батьків та ускладнює їхнє відношення до дитини. Декого з батьків трагічність ситуації надламує. А власне особистісні якості батьків визначають можливості соціалізації дітей та адаптації до життя, тобто їхнє майбутнє. Важливою є наявність у батьків такої важливої якості як стресостійкість, саме вона необхідна для підтримки дитини. Відсутність же цієї якості вказує на нездатність батьків здійснювати виховання та соціальний супровід власної дитини протягом всього життя, взаємодіяти з фахівцями різного рівня чи навпаки, свідчить про схильність до аутизації по відношенню до дитини чи соціуму. Спеціалісти також мають ознайомити батьків із цілями і завданнями різних занять методами роботи з дітьми, проінформувати про особливості поведінки дитини, які можуть супроводжувати корекційну роботу. Спеціалісти мають намагатися зруйнувати ілюзію, досить поширену серед батьків, про можливість магічного, «чарівного» розв'язання всіх проблем розвитку і навчання дитини лише внаслідок відвідування нею корекційних занять. Необхідно сформувати адекватні очікування батьків відносно результатів навчання, наголосити, що які б значні позитивні зміни у розвитку не відбувалися на заняттях зі спеціалістами, вони стануть значимими для дитини лише за умови їх перенесення у реальну життєву ситуацію. Жодна позитивна динаміка у процесі корекційного впливу не досягне запланованого ефекту, якщо зміни у психічному розвитку не знаходять розуміння, відгуку, оцінки батьків, якщо значущі, авторитетні, улюблені близькі дорослі не бачитимуть дійсного сенсу цих змін. Висвітлення актуальних питань психолого-педагогічного супроводу сімей, які виховують дитину з обмеженими можливостями здоров'я, дозволяє зробити висновки про те, що дослідниками виділені різні фактори сімейного виховання, які впливають на становлення особистісних якостей дитини: індивідуальні особливості батьків, характер дитячо-батьківських відносин, позиції батьків щодо виховання дитини. Виявлено пряму залежність впливу сімейного фактора на особливості розвитку дитини: чим сильніше виявляється сімейне неблагополуччя, тим більш виражені порушення розвитку у дитини.

Список використаної літератури

1. Барабаш В.В. Соціальні технології: світовий досвід та тенденції розвитку в Україні: Монографія. – К.: ПП Вишемирський, 2008. – 340с.
2. Безпалько О.В. Соціальна робота в громаді: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 172с.
3. Браун А., Боурн А. Супервізор у соціальній роботі: супервізія догляду в громаді, денних та стаціонарних установах. – К.: Пульсари, 2003. – 240с.

4. Васьківська С.В. Соціально-психологічний супровід клієнтів: технологія ведення консультативного діалогу: Навч. посібник. – К.: В. Главник, 2006. – 128с.

5. Інноваційні моделі соціальних послуг: Проекти Українського фонду соціальних інвестицій / [Т.В. Брижуватий, В.С. Довбня, Л.П. Дума та ін.]. – К.: Віпол, 2006. – 320с.

6. Історія, теорія і практика соціальної роботи в Україні / [Упоряд.: С.Я. Марченко, М.С. Кратінов, Л.Ц. Ваховський, О.П. Песоцька, В.О. Кратінова]. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 408с.

Каширіна Є.В., Луньов О.В.

РОЛЬ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Як відомо, економічні і соціальні реформи, які здійснюються в Україні, значною мірою змінюють характер праці спеціалістів у сфері обслуговування. Згідно з цим змінюються відповідно і вимоги до підготовки кадрів. Серед найголовніших - вимоги розвитку спеціаліста творчого, ініціативного, який має організаторські навички і вміння спрямовувати діяльність свого підрозділу на вдосконалення технологічного процесу шляхом запровадження у практику нових досягнень наукової і технічної думки.

Неодмінною умовою виконання цієї вимоги є широке залучення студентів вищих навчальних закладів до науково-дослідної роботи, безпосереднє включення їх до сфери наукового життя [1].

Досвід свідчить, що розвиток наукових досліджень безпосередньо впливає на якість навчального процесу, оскільки вони змінюють не лише вимоги до рівня знань студентів, а й сам процес навчання і його структуру у вищій школі, підвищуючи ступінь підготовленості майбутніх спеціалістів, їхній творчий практичний кругозір.

Важливу формою науково-дослідної роботи студентів, що включена до навчального процесу, є впровадження елементів творчості в практичні заняття. Перед студентами на таких заняттях ставляться проблемні ситуації, які вимагають пошуку оптимального рішення. Студенти самостійно розробляють варіанти таких рішень та обґрунтовують вибір найкращого з них. Формуванню навичок науково-дослідної сприятимуть: діалогова форма занять (формування навичок колективної творчості), проблемні лекції, «круглі столи», ділові ігри, індивідуальні домашні завдання з елементами наукового пошуку.

Поєднати навчальну та дослідну роботу студентів можна у формі науково-практичних семінарів. Підготовка семінару організуються так, щоб

протягом семестру кожен студент міг виступити на ньому з доповіддю чи повідомленням, присвяченим підсумкам виконаного дослідження. Проведення наукового семінару передбачає поглиблене вивчення проблем, що цікавлять студентів. Одним з найбільш масових заходів в рамках науково-дослідної роботи студентів у вузах є наукові студентські конференції, які в деяких вищих навчальних закладах країни проходять як Дні науки. Як показує досвід ряду вузів країни, цікавими, науково значимими виявляються ті конференції, де приймають участь, виступають з доповідями та повідомленнями не лише студенти, але й аспіранти, молоді вчені, викладачі. Спільна робота, наукове співробітництво сприяють посиленню почуття відповідальності в науковому пошуці [3].

Отже, розвиток науки у вищій школі не лише змінює зміст і значення навчальних дисциплін, а й підказує нові форми та методи проведення навчального процесу. Результати науково-дослідної роботи відбиваються в нових курсах, лекціях і практичних (семінарських) заняттях. Як свідчить практика, залучення до наукової роботи робить для студентів дисципліни, які вивчаються, предметними, стимулюючи їх засвоєння. Причому науково-дослідна діяльність є органічною частиною і обов'язковою умовою успішної роботи вищих навчальних закладів [2]. Студенти не лише отримують найновішу наукову практичну інформацію від викладачів на лекційних і семінарських заняттях, лабораторних роботах і виробничих практиках (особливо старшокурсники), а й беруть участь у наукових дослідженнях. Отже, підвищення ефективності вузівських науково-дослідних робіт, залучення до їх виконання студентів підвищують і якість підготовки спеціалістів вищої кваліфікації. За рахунок цього вузівська наука має можливість омолоджувати наукові кадри, оскільки приплив молодих учених здійснюється постійно. Ця особливість дає великі переваги вищій школі як з точки зору розвитку самих досліджень, так і з точки зору підготовки наукових кадрів.

Список використаної літератури

1. Барабаш Ю.Г. Педагогічна майстерність: теоретичні й навчально-методичні основи: Навчальний посібник для студентів вищого навч. закладу /Ю.Г. Барабаш, Р.О. Познікевич – Луцьк: РВВ «Вецха» Волин. держ. ун-ту ім. Л. Українки, 2006. – 472с.

2. Богдан Ж. Б. Теоретико-методологічний аналіз стилю педагогічної діяльності / Ж. Б. Богдан // Теорія і практика управління соціальними системами : філософія, психологія, педагогіка, соціологія. — 2009. — № 1. — С. 62–68.

3. Вайновська М.К. Засоби розвитку педагогічної майстерності та творчості вчителя в післядипломний період: методичні рекомендації для вчителів ЗНЗ / Запорізький обл. інститут післядипломної пед. освіти. – Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ». – 2007. – 42 с.

4. Вишневський О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. / О. І. Вишневський. – К. : Знання, 2008. – 566 с.
5. Волкова Н. П. Педагогіка : посіб. для студ. вищих навч. закладів / Н. П. Волкова. – К. : Академія, 2001. – 576 с.
6. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: методичні поради молодим науковцям.– Київ- Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008.– 278 с.

Каширіна Є.В., Оперчук П.О.

ЗАСТОСУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕТОДІВ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

Соціальна робота в сучасному психологічному розумінні являє собою нерозривний зв'язок з психологією, а також широке використання психологічних процедур. Вивчення клієнта соціальної роботи починається в кінці XIX століття. Класові підходи до особистості поступово поступаються природничих підходам. Серйозний вплив на розвиток методів, а також на наукову рефлексію соціальної роботи надали дослідження в галузі психіатрії, психотерапії і психології особистості [1].

Соціальний працівник, по-перше, повинен постійно співпрацювати з професійними психологами, психотерапевтами та знаходити з ними порозуміння; по-друге, розрізняти ті випадки, коли під «маскою» соціальної проблеми ховається проблема психологічна чи навіть психіатрична і направляти клієнта до відповідного фахівця; по-третє, вміти надати первинну соціальну підтримку нужденним в ній людям; по-четверте, постійно спілкуючись з людьми, обтяженими психологічними проблемами, він повинен володіти принципами психологічно правильного спілкування з ними.

Нерідко допомоги соціального працівника потребують люди, які не можуть вирішити свої проблеми через фізичний стан (особи похилого віку, самотні, хворі, з інвалідністю). У них, як правило, спостерігаються і своєрідні тенденції в сфері психіки: агресія, депресія та інше [3]. Соціальному працівнику необхідний певний рівень психологічної грамотності для результативного виконання своїх професійних обов'язків, пов'язаних з організацією та функціонуванням соціальних служб.

Соціальна допомога населенню надається по тих же напрямках практичної психології: - повідомлення клієнту об'єктивної інформації про його розлад на основі психодіагностики. Клієнт виробляє власне ставлення до отримання інформації та приймає рішення про її використання; - психологічна корекція - для клієнта розробляється індивідуальна програма певного виду діяльності відповідно до загальних вимог; - психологічне консультування, мета якого - допомогти індивіду знайти якомога більше

варіантів поведінки, думок, почуттів, вчинків для активної взаємодії з людьми і соціальними групами всередині соціуму; - психопрофілактична робота, спрямована на те, щоб завчасно попереджати можливі порушення в розвитку індивіда, створюючи умови для повноцінного психічного розвитку на кожному віковому етапі.

Психосоціальна робота в екстрених умовах розрізняється за ступенем нервово-психічної напруженості. Але рівень нервово-психічної напруги не може розглядатися як єдиний і незалежний критерій так як кожна людина індивідуальна [4]. Виявлення індивідуально-психологічних особливостей і якостей людини - одне з основних завдань соціальної роботи в екстремальних умовах. Постраждалим для надання допомоги необхідний не тільки лікар, а й фахівець із соціальної роботи або психолог.

Важливим напрямком є й психотерапія - організований вплив на психіку клієнта з метою її відновлення або трансформації. Як правило, вона здійснюється соціальними працівниками за сприяння медиків.

Фахівці соціальної сфери мають взяти до уваги особливості психіки людини, так як це може виступати в якості прогностичних критеріїв розвитку психогенних порушень в екстремальних умовах діяльності, що особливо актуально при вирішенні задач надання їм спеціалізованої соціально-психологічної допомоги в процесі супроводу діяльності та реабілітації.

Отже, на підставі проведеного аналізу актуальності застосування психологічних методів в соціальній роботі можна підвести основні підсумки. Основною метою соціальної роботи є поліпшення життя клієнтів шляхом зміни їх внутрішнього світу і зовнішніх обставин, які впливають на цей світ, тому психологічні основи соціальної роботи включають як загальнотеоретичні психологічні концепції, так і методи практичної психології. Мета психологічної практики соціальної роботи також полягає в розвитку оптимальної соціалізації і разом з тим реабілітації клієнта. Удосконалення соціалізації, соціально - психологічної адаптації та реабілітації складають серцевину всієї соціальної роботи.

Соціальна робота полягає в наданні допомоги людині для виходу з будь-якого скрутного становища. Для того, щоб грамотно здійснювати свою роботу, соціальний працівник повинен володіти певним набором знань і умінь, мати в своєму арсеналі великий набір методів, застосування яких допоможе у вирішенні проблеми.

Психологія становить істотну частину змісту теорії і практики соціальної роботи, бо об'єкт діяльності соціального працівника - звичайна здорова людина, тому йому важливіше знати особистісні особливості людини, які обумовлюють можливість успішної адаптації в найрізноманітніших умовах. Знання цих особливостей дозволяє фахівцеві прогнозувати успішність діяльності і ймовірні наслідки для здоров'я.

Список використаної літератури

1. Барабаш В.В. Соціальні технології: світовий досвід та тенденції розвитку в Україні: Монографія. – К.: ПП Вишемирський, 2008. – 340с.
2. Безпалько О.В. Соціальна робота в громаді: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 172с.
3. Браун А., Боурн А. Супервізор у соціальній роботі: супервізія догляду в громаді, денних та стаціонарних установах. – К.: Пульсари, 2003. – 240с.
4. Васьківська С.В. Соціально-психологічний супровід клієнтів: технологія ведення консультативного діалогу: Навч. посібник. – К.: В. Главник, 2006. – 128с.
5. Інноваційні моделі соціальних послуг: Проекти Українського фонду соціальних інвестицій / [Т.В. Брижуватий, В.С. Довбня, Л.П. Дума та ін.]. – К.: Віпол, 2006. – 320с.

Каширіна Є.В., Руденко Д.І.

СИРІТСТВО ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА В УКРАЇНІ

Якщо взяти до уваги тлумачні словники, то в них зазначені два основних визначення слова «сирота» [3]:

1. Це дитина, підліток, що втратила батька й матір або одного з них. Людина, що залишилася без рідних, близьких; одинока, самотня людина.
2. Це феодално-залежне сільське населення, представники якого за Стародавньої Русі називалися сиротами; «селяни та інші тяглові люди» (XVI– XVIII ст.).

Розкриваючи історичний аспект сирітства, можна зазначити, що «сирітство» – це соціальне явище, невід’ємний елемент людської цивілізації. В усі часи війни, епідемії, стихійні лиха й інші причини призводили до загибелі батьків, внаслідок чого діти становилися сиротами. У Біблії та стародавніх літературних джерелах є згадки про відмову батьків від власних дітей, про підкидьків, які виховуються у чужих родина [2].

Сирота — таке значення вживається для позначення дитини, що не досягла повноліття і росте без одного чи обох батьків.

У науці виділяють два основних види сирітства:

- повне сирітство – діти стали сиротами у зв'язку із смертю або загибеллю батьків;
- соціальне сирітство – діти батьків, які не виконують своїх обов'язків з різних причин, саме такі діти складають одну з основних категорій серед неблагополучних дітей.

Категорії дітей-сиріт представляє такі групи:

- діти, які залишилися без піклування батьків, внаслідок їх загибелі (смерті) і що знаходяться в медичному закладі, притулку чи вулиці;
- діти, кинуті в перші місяці життя і пройшли через виховання в умовах будинку дитини;
- діти, що надійшли в дитячий будинок, в результаті позбавлення їх батьків батьківських прав або інших причин;
- безпритульні діти – це діти які мають досвід життя “на вулиці”.

Л. В. Вейланде вважає, що соціальне сирітство – це аномальне явище, результат соціальних потрясінь у житті суспільств, яке характеризується дефіцитом громадських та державних інститутів, які забезпечують дотримання основних прав та свобод дитини; явище, яке свідчить про кризу інституту сім’ї, негативний вплив соціуму на формування особистості у соціальному, моральному, інтелектуальному та фізичному плані [4].

Напрями і підходи соціального супроводу дітей-сиріт запозичені із зарубіжних систем опікування і допомоги вразливим верствам населення. Цей досвід свідчить про те, що системи соціального супроводу створюються не тільки для біологічних і соціальних сиріт, але і для дітей, які проживають у неблагополучній сім’ї. Найбільш поширеними заходами в таких випадках є фостеринг і "mainstay" – догляд за чужою дитиною, особливий вид опікунства. Фостеринг передбачає перебування в чужій сім’ї протягом тривалого часу, як правило, до повноліття, однак контакти з біологічними батьками зберігаються, і як тільки умови в сім’ї стають більш сприятливими для виховання дитини, вона знову повертається до своїх батьків.

Специфічні особливості, які притаманні дітям-сиротам, обумовлені у першу чергу відсутністю сім’ї, нормальних сімейних відносин. Це і є визначальними чинниками які впливають на розвиток даної категорії дітей та сутність технологій соціальної роботи з ними. Загалом, діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, є однією з категорій клієнтів, технології роботи з якими потребують мультидисциплінарного й мультипрофесійного підходу. Організація соціальної роботи з цими категоріями дітей здійснюється на основі певних принципів: соціально-політичних, психолого-педагогічних, організаційних, специфічних і т.д.

Список використаної літератури

1. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) / А. Й. Капська, О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола; заг.редакція А. Й. Капської. К.: ДЦССМ, 2002. 164с.

2. Апопій В. В. Організація і технологія надання послуг: навч. посіб. / Апопій В. В., Олесин І.І., Шутовська Н.О., Футало Т.В.; за ред. В. В. Апопія. К.: Академія, 2006. 312 с.

3. Бех В. П. Цілісність соціальної роботи: методологічні, теоретичні та праксеологічні аспекти. Соціальна робота на початку XXI століття: проблеми теорії та практики: матеріали доповідей на Міжнародній науково-практичній конференції 29-31 жовтня 2002 року. К., 2002. С. 29-47.

4. Кривоконь Н. І. Поняття наснаження в аспекті психології соціальної роботи. Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. К., 2011. Т. XIII, ч. 3. С. 190–198.

5. Кривоконь Н. І. Проблеми «професійного вигорання» соціальних працівників. Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. К., 2011. Т. XIII, ч. 7. С. 95–103.

6. Кривоконь Н. І. Соціалізація та досвід особистості в контексті психології соціальної роботи. Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. К., 2011. Т. XIII, ч. 1. С. 223–231.

Каширіна Є.В., Семянистий Д.В.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СОЦІУМУ

Необхідною складовою ходу реформування порядку надання соціальних послуг в Україні є обґрунтування та впровадження відповідної моделі управління соціальними закладами в умовах сучасного соціуму, а також враховуючи ринкові умови. Оскільки перспективи дослідження управління соціальними закладами у світі взагалі та в Україні зокрема показують, що сутності управління належить вирішити ще багато завдань, випробувань і перетворень, утворюється перелік актуальних питань, серед яких наявні як професіоналізм управлінців, зв'язок з соціальним середовищем, так і оцінювання управління й його ефективність. З цієї причини актуальне висвітлення цих питань, яке може стати підставою для майбутніх досліджень з метою підвищення ефективності досліджуваної теми.

Аналіз наукової літератури показує, що загальні питання у сфері управління соціальними закладами у своїх наукових працях висвітлювали такі вітчизняні вчені, як М.П. Лукашевич М.Ф. Головатий, Г.А. Дмитренко. До зарубіжних дослідників з цього питання належать Г. Форд, З. Румянцева, А. Мадера, Ф. Тейлор, А. Файоль. По-перше, управління соціальними закладами – один з головних різновидів управлінської діяльності, що

спирається на властиву людині здатність формулювати цілі та знаходити відповідні засоби їх досягнення, а також передбачати результати впливу [1].

Враховуючи те, що управління базується, в першу чергу, на людині, формуються питання щодо професіоналізму управлінця. В управлінській діяльності професіоналізм розглядається як сукупність спеціальних політико-управлінських, психолого-педагогічних та теоретико-методологічних знань, умінь, навичок, якостей та здібностей керівника здійснювати системно-управлінську та суспільно корисну діяльність у галузях за своїм функціональним призначенням. Професіоналізм визначає ефективність реалізації, оперативного коригування та перебудові організації відповідно до трансформації зовнішнього середовища [2].

По-друге, в сучасних умовах професійний управлінець соціальних закладів повинен враховувати особливості безпосередньо підлеглих, тобто: рівномірно розподіляти у колективі доручення; створити таку психологічну середу, яка б сприяла запобіганню у працівників психологічному вигоранню та виснаженню, тим самим збільшуючи ефективність і якість надання соціальних послуг зокрема і розвитку управління соціальними закладами в цілому [3].

Враховуючи вище наведене твердження, набуває актуальності третє питання, сутність якого полягає у розподілі навантаження. Достатньо помітно варіюється співвідношення працівників і керівників соціального закладу щодо клієнтів соціальних послуг. Так, наприклад, в одному закладі на одного управлінця може припадати від 30 до 40 клієнтів, а в іншому – до 200. Тому важливо вирішити питання щодо недосконалості наявної системи встановлення відповідності між структурою підсистеми управління та кількістю керуючих [3].

Визначивши особливості внутрішньої складової управління у перших трьох питаннях, четверте питання визначає його зв'язок з соціальним середовищем. Чинники соціального середовища поділяються на макросередовище (світові тенденції розвитку соціальної роботи, соціально-економічний та культурний розвиток країни тощо) та мікросередовище (соціально-економічний розвиток регіону, соціальна політика місцевих органів самоуправління, культурний рівень населення регіону тощо). Перше є загальними для всіх соціальних закладів, а друге – для окремих соціальних закладів, або груп соціальних закладів. Саме через це, при управлінні актуальним є дотримання узгодженості між соціальними закладами і цими чинниками, бо від цього залежить упорядкованість, стабільність та технологічність процесу надання соціальних послуг [3].

Останнім питанням є контроль якості роботи. Фактично робота оцінюється внутрішньо, через що об'єктивність форми контролю ставиться під сумнів. Практично відсутня форма контролю з боку незалежних експертів

та клієнтів. Таким чином, набуває актуальності створення альтернативної системи контролю [4].

Підсумовуючи, серед актуальних питань з управління соціальним закладом в умовах сучасного соціуму є: професіоналізм керівника, бо саме від нього, в першу чергу залежить ефективність функціонування закладу; рівномірний розподіл як доручень серед підлеглих, так і розподіл між кількістю працівників з управлінцями та клієнтами, бо саме від цього залежить продуктивність працівників та якість соціальних послуг; узгодженість управління закладом із соціальним середовищем для стабільного надання соціальних послуг; контроль якості роботи для об'єктивного оцінювання результатів.

Список використаної літератури

1. Васківська С.В. Соціально-психологічний супровід клієнтів: технологія ведення консультативного діалогу: Навч. посібник. – К.: В. Главник, 2006. – 128с.
2. Інноваційні моделі соціальних послуг: Проекти Українського фонду соціальних інвестицій / [Т.В. Брижуватий, В.С. Довбня, Л.П. Дума та ін.]. – К.: Віпол, 2006. – 320с.
3. Історія, теорія і практика соціальної роботи в Україні / [Упоряд.: С.Я. Марченко, М.С. Кратінов, Л.Ц. Ваховський, О.П. Песоцька, В.О. Кратінова]. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 408с.
4. Капська А.Й., Архипова С.П. Підготовка соціальних працівників. – Черкаси: ЧНУ, 2003. – 248с.
5. Мальчик М.В. Становлення соціального захисту та суспільного добробуту громадян в Україні: Монографія. – Донецьк: Інститут економічної промисловості, 2007. – 228с.
6. Мигович І.І., Жмир В.Ф. Теоретичні засади соціальної роботи: Навч. посібник. – Ужгород: Говерла, 2007. – 410с.

Каширіна Є.В., Стрельченко Л.Е.

АДАПТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДІ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН

У сучасному суспільстві внаслідок багаторазового зростання соціальних змін, особливі вимоги висуваються до здатності людини бути адекватною цим змінам, тобто, бути мобільною, гнучкою, динамічною. Проблема адаптації особистості до нових умов життя є надзвичайно актуальною. Це означає необхідність підвищення її адаптаційних можливостей.

Проаналізувати особливості адаптації молоді в умовах інтенсивних змін, виявити фактори, що порушують процес адаптації та такі, що сприяють успішній адаптації, визначити кроки з боку держави щодо адаптації молоді в умовах сучасних соціальних змін.

Проблема соціально-психологічної адаптації стала предметом наукового дослідження внаслідок об'єктивних та практичних потреб суспільства у вихованні творчої, ідейної особистості молодої людини. Проблему формування й розвитку адаптивних характеристик особистості досліджували О. Бондарчук, Н. Колизаєва, Т. Серєда; загальні проблеми соціально-психологічної адаптації особистості розглядали Б. Ананьєв, Г. Балл, Л. Виготський, О. Леонтьєв; проблему адаптації студентів і молодих спеціалістів розробляли Л. Балабанова, Н. Коломінський, О. Мороз.

В умовах стрімкої глобальної трансформації світу одними з ключових завдань державної влади у сфері внутрішньополітичної безпеки є подолання диспропорцій у соціально-гуманітарній сфері. В першу чергу, ці завдання стосуються саме проблем адаптаційного потенціалу молоді в Україні. Політика держави повинна створювати необхідні економічні, соціальні умови для розвитку молоді за допомогою масової державної і громадської підтримки інноваційної діяльності, соціального захисту молоді, сприяти формуванню творчої активності молоді, здібностей, навичок, стимулів до саморозвитку.

Відповідно до законодавства «соціальне становлення молоді - процес різнобічного включення молоді в життєдіяльність суспільства як системи, сприйняття її як елементу цієї системи» [1]. Це інтенсивний процес сприйняття та засвоєння молоддю знань, правил та норм життя у суспільстві, пошуки відповідного до власних ідеалів місця у соціумі, адаптація до виконання у ньому певної соціальної ролі.

Численні соціопитування молоді фіксують критичне сприйняття сучасного життя в Україні та скептичну налаштованість до можливості швидких та якісних змін власної долі. За висновками експертів Інституту Горшеніна, головними проблемами молодих українців є труднощі у працевлаштуванні та відсутність можливостей самореалізації (64,5 % опитаних). 58,4 % - стурбовані поширенням у середовищі однолітків алкоголізму, на третьому місці проблема наркозалежності - 43,6 %. Необхідно зауважити, що все перелічене є «верхівкою айсберга» невирішених питань, які стають на заваді успішній адаптації молоді. Спектр їх набагато ширший, вони пов'язані між собою, стають підґрунтям для виникнення нових викликів для українського суспільства» [2].

Пошук можливості самореалізації стає підґрунтям для формування серед молоді малих соціальних (неформальних) груп, які істотно впливають на свідомість молоді. Деякі з них націлені на реалізацію так званої «агресивної самодіяльності» (спортивні фанати, екстремістські, зокрема,

неонацистські групи). Їх ідейна спрямованість заснована на культурі сили. Цей рух створює серйозну загрозу для суспільства.

Одним із важливих факторів зростання злочинності серед молоді можна вважати захоплення Інтернетом.

Для українського суспільства залишається проблема суїцидальної поведінки серед молоді. Хронічна відсутність грошей і роботи, втрата соціальних зв'язків і професійних перспектив, страх перед майбутнім, депресія, самотність, алкоголізм, наркоманія, невдачі у навчанні, конфлікти із родичами та однолітками, розчарування у коханні і, як наслідок, втрата сенсу життя – основні чинники зростання кількості самогубств серед української молоді. Це найчастіше обумовлено психологічними проблемами батьків та неадекватними формами виховання дітей і підлітків, а також недостатністю профілактичної роботи серед молоді [3].

Важливим показником розвитку будь-якого суспільства є соціальне самопочуття молоді. Формування молодого покоління, його свідомості відбуватиметься адекватно за умови визначення ролі і місця у суспільстві, з'ясування проблем та пріоритетів у житті, серед яких необхідно назвати традиційні – кохання, дружба, пошуки сенсу життя, створення сім'ї тощо. Досить актуальним є здоров'я, освіта, комунікація молоді з дорослими й однолітками. Вивчення проблем молоді потребує глибокого системного аналізу молодіжного буття. Серед основних чинників, що сприяють успішній адаптації молоді можна визначити наступні: підвищення рівню розвитку духовності індивіда; рівню соціальної й моральної зрілості; рівню культури поведінки; бажання брати участь у соціальному житті навчального закладу; комунікативні властивості індивіда; вироблення особистісного стилю поведінки, здатність до її кореляції; реалізація у навчальному закладі принципів педагогіки співробітництва та ін. [4, с.130].

Сучасні умови, в яких українська молодь буде свою долю, можна назвати екстремальними. Криза самовизначення у молодіжному середовищі та неможливість самореалізації може мати для українського суспільства незворотні наслідки. Запобігти цьому можливо завдяки постійній увазі до проблем молоді з боку держави. Вкрай актуальною була б реалізація таких кроків: прийняття нових редакцій законів «Про освіту», «Про вищу освіту», законодавчо закріпивши в них конкретизацію компетенції органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування у сфері соціального становлення та розвитку молоді; розробка та впровадження програм зайнятості, перекваліфікації молодих працівників на загальнодержавному, місцевому рівнях створення належних умов для забезпечення змістовного дозвілля та зайнятості учнівської молоді у позаурочний час, розвитку мережі гуртків, спортивних секцій у навчальних закладах на безоплатній основі; введення до шкільної програми уроків медіа-безпеки та створення «телефону довіри» для дітей та молоді; залучення ЗМІ до запобігання злочинності серед

неповнолітніх, пропаганди здорового способу життя, поваги до загальнолюдських цінностей, а також підвищення рівня правової культури; переорієнтація ЗМІ, насамперед телебачення, з акцентування на продукцію, що містить елементи агресії та насильства, на пропаганду кращих зразків національно-культурного і мистецького здобутку.

Актуалізація адаптивного потенціалу молоді – це дуже серйозна тема, яка цікавить науковців дуже давно. Вивчення проблем молоді потребує глибокого системного аналізу молодіжного буття. Якщо використовувати правильні підходи до аналізу факторів, що порушують процес адаптації, то можна досягти високих результатів у формуванні молодого покоління, його свідомості та пріоритетів у житті.

Список використаної літератури

1. Кривоконь Н. І. Соціально-психологічне забезпечення соціальної роботи : монографія. Х. : видавництво ФОП Олійник, 2011. 480 с.
2. Лукашевич М. П., Мигович І. І. Теорія і методи соціальної роботи: навч. посібн. 2-ге вид., доп. і випр. К.: МАУП, 2003. 168 с.
3. Лушин П. В. Психология личностного изменения. Кировоград: Полиграфическо-издательский центр ООО «Имекс ЛТД», 2002. 360 с.
4. Москаленко В. В. Психология соціального впливу. Навч. посібник. К.: Центр учбової літератури. 2007. 448 с.
5. Москаленко В. В. Соціальна психологія: підручник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 688 с.
6. Сила Т. І. Професійна інтеракція в соціальній роботі: соціально-психологічні особливості взаємодії соціального працівника і клієнта : монографія. Чернігів: Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2010. 241 с.

Коваленко В.О.

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТКОСТІ НА МОБІЛЬНІСТЬ СПОРТСМЕНІВ-ПОЧАТКІВЦІВ

Професійна кар'єра спортсменів в сучасних умовах не може не відчувати значних суспільних змін і трансформацій. Стрімка еволюція технологій та гігантські потоки інформації мають значний вплив на психологічне здоров'я та розвиток особистості. Великі фізичні та психічні навантаження вичерпують ресурси організму, а для виступу на найвищому рівні і демонстрації максимальних результатів, необхідний високий рівень підготовки спортсменів, їх постійна фізична готовність, емоційно-вольовий контроль, висока професійна мобільність. Сутність проблеми полягає у тому, що через об'єктивні причини кар'єра спортсмена є короткочасною і може

набувати різних форм: від участі у спортивних змаганнях до тренерської діяльності, а то і зміни виду професійної діяльності. Саме тому проблема готовності спортсменів до професійної мобільності, проблема адаптованості, гнучкості у міжособистісній взаємодії є актуальною. Одним з індикаторів професійної мобільності є комунікативна компетентність, що дозволяє не тільки вирішувати проблеми міжособистісної взаємодії чи локальних потреб суб'єкта, але й бути чинником професійного зростання спортсменів, а також їх соціальної адаптації. Комунікативна компетентність є показником не тільки сформованості особистості, але й її адаптованості до навколишнього середовища, конкурентноспроможності у сучасному суспільстві. Сутність комунікативної компетентності полягає у швидкому реагуванні на зміну навколишніх факторів та адекватну реакцію на них, системне та логічне цілепокладання, всебічний розвиток та вдосконалення психологічних властивостей особистості.

Результатом наших теоретичних розробок (Марійчин, 2021) є створення моделі комунікативної компетентності спортсмена. Емпірична перевірка її складових допоможе виявити зв'язок між складовими комунікативної компетентності та компонентами професійної мобільності спортсмена. Зупинимось детальніше на змістовій характеристиці основних компонентів моделі.

Когнітивний компонент. Об'єднує такі показники: комунікативні знання (знання з психології спілкування; знання способів розуміння соціальних об'єктів: самого себе, інших людей, груп тощо; знання основних правил організації спілкування; знання ситуативних норм – привітання, звертання, привертання уваги тощо; досвід спілкування (комунікативні знання і вміння); позитивні особистісно-комунікативні настановлення (зокрема, спрямованість на міжособистісну взаємодію для реалізації завдань професійної діяльності).

Соціально-перцептивний компонент містить такі здатності суб'єкта спілкування: здатність до емпатії (вміння співчувати, співпереживати); здатність до регулювання емоційного стану в навчально-професійній взаємодії); здатність до адекватного міжособистісного сприймання (вміння «читати» за обличчям, розуміння психічного стану партнера зі спілкування) тощо.

Інтерактивний компонент включає в себе такі комунікативні прояви: здатність до володіння гнучкою стратегією спілкування; здатність до володіння тактикою організації взаємодії; здатність до конструктивної поведінки в конфліктній ситуації; здатність до володіння технікою переконання у взаємодії; здатність до діалогічного стилю взаємодії в професійно-комунікативних ситуаціях тощо.

До комунікативно-мовленнєвого компоненту Відносяться такі складові: 1) вміння говорити; 2) вміння слухати; 3) невербальні засоби спілкування – маємо на увазі, володіння міміко-пантомімічним супроводом, адекватним

висловлюванням. Це такі паралінгвістичні засоби: володіння інтонацією, вміння тримати паузу, здатність управляти голосністю, темп мовлення, мелодика; кінетичні засоби: жестикуляція, міміка; проксемічні засоби: пози, рухи, дистанція спілкування, а також вміння контролювати рухи тіла, тобто уникати зайвих рухів.

Такі показники комунікативної компетентності як: вміння висловлювати власну думку, здатність до самопрезентації, вміння вести переговори, усвідомлення своїх сильних і слабких сторін, вміння переконувати, вміння комунікувати, впевненість у відстоюванні власної думки співвідносяться, на нашу думку, з наступними показниками професійної мобільності спортсмена: гнучкістю у виконанні поставлених завдань, здатності до постійного навчання, адаптивності, проектуванні кар'єри, здатності до нетворкінгу, готовності до ризику, масштабності мислення. Визначені нами компоненти комунікативної компетентності спортсмена співвідносяться з складовими професійної мобільності, а саме: когнітивним, ціннісно-мотиваційним, операційно-дієвим та компонентом соціально-психологічної компетентності. На нашу думку, модель комунікативної компетентності спортсмена реалізується в освітньо-розвивальному просторі навчального закладу (на ранніх етапах професійної кар'єри спортсмена ДЮСШ, пізніше – освітні заклади фізичного виховання різного типу).

Для виявлення найбільш значущих предикторів, що визначають рівень професійної мобільності використовувалась процедура регресійного аналізу з одночасним включенням усіх предикторів, що дозволяло використовувати кожний інший предиктор у якості контрольної змінної. У якості предикторів використовувались компоненти комунікативної компетентності. У якості результуючих змінних – параметри професійної мобільності спортсменів-гірськокошижників: кількість дисциплін, що є показником горизонтальної мобільності, та рівні змагань, що є показником вертикальної мобільності. Інтерпретувались лише статистично значущі предиктори.

Список використаної літератури

1. Височков В. С. (2020). Аналіз факторної моделі потенціала креативного лідерства в контексті комунікативних мов студентів молодших курсів естественно-научних спеціальностей / Мир науки Педагогика и психология, 8 (6), 32. <https://mir-nauki.com/PDF/47PSMN620.pdf>
2. Лахтадир О. В. Психологічна структура комунікативної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту // [зб. наук. праць МНПК («Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»)]. Івано-Франківськ, 2014. – Вип. 12. – С. 23–31.
3. Пілецька Л. С. Соціально-психологічні складові професійної мобільності особистості // Актуальні проблеми психології. - 2015. - Т. 7, Вип.

38. - С. 385-395. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appsub_2015_7_38_35.

4. Ferguson, C. J. (2009). *An effect size primer: A guide for clinicians and researchers*. Professional Psychology: Research and Practice, 40(5), 532–538.

5. Alexeeva A. (2020). Соціально-комунікативна компетентність як чинник професійної успішності особистості: гендерний аспект / Psychological Prospects Journal, (35), 8-23.

6. Kass G. An exploratory technique for investigating large quantities of categorical data. //Applied Statistics - 1980. - 29(2), pp. 119-127.

Лосієвська О.Г., Братченко А.В.

ГЕНДЕРНЕ ДОМАШНЄ НАСИЛЛЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19

Під домашнім насильством розуміють усі акти фізичного, сексуального, психологічного чи економічного насильства, які відбуваються у сім'ї чи побуті між колишнім чи нинішнім подружжям чи партнерами. Домашнє насильство – це модель поведінки, яка використовується однією людиною для контролю або домінування над іншою, з якою вона має або мала інтимні або сімейні відносини.

Однак є очевидні докази того, що серед тих, хто страждає від домашнього насильства, яке розуміється як насильство з боку інтимного партнера, більшість становлять жінки, а серед винних у насильстві більшість становлять чоловіки.

У всьому світі 35% жінок протягом свого життя зазнають фізичного чи сексуального насильства з боку інтимного партнера, або сексуального насильства з боку іншої особи. Більшість випадків насильства щодо жінок відбувається інтимними партнерами. Щодня 137 жінок гинуть від рук партнера чи члена сім'ї. Домашнє насильство – це прояв гендерного насильства [3].

Гендерне насильство і насильство щодо жінок – два нерідко взаємозамінні терміни, оскільки в більшості випадків насильство щодо жінок відбувається (чоловіками) на гендерному ґрунті, і відсоток жінок, які зазнали гендерного насильства, непропорційно вищий. Гендерне насильство щодо жінок – це насильство, спрямоване проти жінки саме тому, що вона жінка; цей термін також відображає той факт, що кількість випадків насильства щодо жінок є неспівмірно вищим.

На законодавчому рівні проблемою є те, що Україна досі не приєдналася до Стамбульської конвенції про запобігання домашньому насильству та не запровадила закладені у цьому документі принципи,

стратегії та кращі практики. Є окремі сигнали про обмеження у реагуванні з боку поліції та інших служб та у виконанні розпоряджень гвалтівникам [1].

А проблема набирає такого розмаху, що її не приховати. Про те, що пандемія, карантинні заходи й зокрема самоізоляція призвели до спалаху жорстокості в сім'ях по всьому світу говорять вже в ООН: за словами генерального секретаря Антоніу Гутерріша, у багатьох країнах кількість звернень на гарячі лінії драматично збільшилася. Наприклад, у Франції заявляють про приріст у 30%, а в Китаї говорять про триразове зростання кількості тривожних дзвінків [4].

Україна не стала винятком: в Ла Страда-Україна, громадській організації, яка займається захистом прав жінок і дітей, розповідають, що за перший місяць карантину кол-центр організації зафіксував 2.051 звернень, в той час як ще в січні і лютому ця цифра досягала 1.273. Переважна більшість звернень — від жінок [5].

Так відбувається не тільки через соціальну ізоляцію, а й внаслідок негативного інформаційного фону, стресу і тривоги, які зрештою посилюють внутрішні проблеми кривдника і штовхають його до радикальних вчинків [2].

Під удар потрапляють не тільки жінки, а й чоловіки, вони звертаються за допомогою в 13% випадків. Найчастіше це чоловіки похилого віку, які страждають від фінансового і фізичного терору своїх же дітей або онуків. Цій категорії, за словами А. Кривуляк (директорка департаменту національних гарячих ліній Ла Страда-Україна), в карантин особливо важко, оскільки літні люди перебувають у групі ризику і обмежені в пересуванні [5].

Отже, можна простежити тенденцію, що кожен може стати жертвою/особою, яка пережила насильство, або винуватцем домашнього насильства. Люди зазнають домашнього насильства незалежно від їхньої статі, етнічної приналежності, класу, віку, раси, релігії, обмежених фізичних та розумових можливостей, сексуальної орієнтації чи гендерної ідентичності. І на сьогодні в Україні ми також можемо чітко простежити кореляцію між пандемією та спалахами жорстокості у родинах.

Список використаної літератури

1. Жінки і чоловіки в Україні. Статистичний збірник. / За редакцією І. Є. Вернера. – [Електронний ресурс] // Київ: Державна служба статистики. – 2019. – Режим доступу до ресурсу:

http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/09/zb_gch2020.pdf.

2. Україна на карантині: моніторинг суспільних настроїв. [Електронний ресурс] // Соціологічна група «Рейтинг». – 2020. – Режим доступу до ресурсу:

http://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_cc_iii_wave_press.pdf.

3. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. [Електронний ресурс] // Генеральна прокуратура

України – Режим доступу до ресурсу:

https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113897&libid=100820&c=edit&c=fo.

4. Суд констатував зростання фактів домашнього насильства в умовах карантину [Електронний ресурс] // Судова справа – Режим доступу до ресурсу: <https://court.gov.ua/press/news/926548/>.

5. Гендерне насильство в Україні: інтерв'ю з експерткою Міжнародного жіночого правозахисного центру «Ла Страда — Україна» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://commons.com.ua/genderne-nasilstvo-v-ukrayini-interv-yu-z-ekspertkoyumizhnarodnogo-zhinochogo-pravozahisnogo-tsentru-la-strada-ukrayina/>.

Лосієвська О. Г., Ляшко А.О.

НЕКОНФЛІКТНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК СКЛАДОВА УСПІШНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Назараз здійснюється системна трансформація сфери освіти для забезпечення її нової якості. Мета системи вищої освіти – всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства.

Несприятливе соціальне середовище в системі освіти негативно впливає на психічний стан людини, призводить до зниження її мотивації до навчання, працездатності, стимулює до виникнення негативних емоційних переживань. Тому важливим питанням успішності освітнього процесу є проблема конфліктів у системі вищої освіти.

Конфлікт – явище соціальне, що породжується самою природою суспільного життя. Він безпосередньо висловлює ті чи інші сторони соціального буття, місце і роль людини в ньому [3].

Існує досить багато досліджень, присвячених проблемі діагностики поведінки людей у конфлікті. Нею займалися такі вчені, як Адам Сміт (вивчив конфлікт як багаторівневе соціальне явище), Конрад Лоренц (розробив теорії конфлікту), Кеннет Томас (виділив п'ять основних типів поведінки людей у конфліктних ситуаціях і розробив методику для визначення схильності людини до одного з цих типів).

Існує чотири види взаємодії у системі вищої освіти: «здобувач-викладач»; «здобувач-здобувач»; «викладач-здобувач»; «викладач-викладач» [5].

У взаємовідносинах «викладач-здобувач» ми розуміємо цілеспрямовану взаємодію суб'єктів педагогічного процесу, яка детермінована метою та завданнями сумісної навчальної діяльності,

визначається як загальними психологічними механізмами, так і чітко визначеними соціально-рольовими функціями партнерів, особливостями та закономірностями педагогічного спілкування в умовах вищого навчального закладу [5].

Найбільш повні та правильні уявлення один про одного, адекватна оцінка відносин формуються в умовах творчого ділового співробітництва. Конструктивні стосунки з викладачем підвищують пізнавальну активність та інтерес до майбутньої професійної справи, сприяють виробленню освітньої навчальної траєкторії здобувача вищої освіти. Натомість деструктивні взаємини – можливе джерело підвищення особистісної тривожності здобувача вищої освіти, ситуативний рівень якої залежить від того, якому типу педагогічного спілкування він віддає перевагу і як він оцінює свої стосунки з викладачем [1].

Вирішення конфліктних ситуацій порушує питання побудови безпечного конструктивного освітнього процесу, який передбачає впровадження в систему освіти технології вирішення конфліктів шляхом співробітництва, або шляхом альтернативного методу вирішення конфлікту – медіації.

Медіація передбачає залучення посередника, який допомагає сторонам конфлікту проаналізувати ситуацію таким чином, щоб сторони самостійно змогли обрати той варіант рішення, який задовольнить інтереси і потреби обох учасників спору [4].

Кен Томас та Ральф Кілмен розробили класифікацію основних стратегій поведінки у конфліктній ситуації. Вони виділяють п'ять основних стилів поведінки під час конфлікту: пристосування, компроміс, співпраця, ігнорування, протистояння (конкуренція) [2].

Стратегії поведінки у конфлікті:

- протистояння. Людина задовольняє свої власні інтереси за рахунок іншої людини, використовуючи для цього весь вплив, який є доцільним для завоювання позицій опонента [3].

- співпраця. При співпраці людина намагається працювати з іншою людиною над пошуком рішень, що повністю задовольняють інтереси обох сторін [3].

- компроміс. Компроміс може означати угоду, взаємні поступки або пошук швидкої помірної позиції [3].

- уникнення. Уникнення може приймати форму дипломатичного ухилення від вирішення питання, відкладання питання «до найкращих часів» або просто виходу з загрозованої ситуації [3].

- пристосування. При використанні стилю пристосування людина нехтує власними інтересами, щоб задовольнити інтереси іншої людини [3].

Здобувач вищої освіти та викладач як суб'єкти взаємодії відчують потребу у встановленні та розширенні зв'язків для визначення найбільш

значущих областей взаємодії, що передбачає взаємну зацікавленість у кінцевому результаті – підготовку кваліфікованого фахівця.

Список використаної літератури

1. Відповідальність як чинник адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі / Т. Г. Дріга, В. Ю. Завацький, О. Г. Лосієвська та ін.; за ред. Н.С. Завацької – Северодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2016. – 240с.
2. Гарькавець С. Проблема соціальних конфліктів, психологічні наслідки та шляхи подолання / С. Гарькавець, К. Полуєктова // Теоретичні і прикладні проблеми психології. — 2018. — № 3(1). — С. 110—117.
3. Гришина Н.В. Психологія конфлікту / Н. В. Гришина. — 2008. — 544 с.
4. Лосієвська О.Г. Психологічні засади розвитку комунікативних компетенцій професіоналізму майбутнього фахівця гуманітарного профілю: монографія / О.Г. Лосієвська. – К.: ПВТІ «LAT&K», 2020. – 320 с.
5. Оліфіра Л. Проблема формування управлінської компетентності керівників закладів освіти в психолого-педагогічних дослідженнях [Електронний ресурс] / Л. Оліфіра.

Лосієвська О.Г., Носко В.Ю.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНСТИТУТІВ СІМ'Ї ТА ШЛЮБУ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

В наш час сімейна трансформація набуває все більш масштабного характеру, що передбачає зміни на соціальному, політичному, культурному та економічному рівнях.

Сім'я – соціальний інститут, базовий осередок суспільства, що характеризується, зокрема, такими ознаками: добровільне одруження, спільність побуту, вступ у шлюбні відносини та прагнення до народження дітей та подальшої їх соціалізації та виховання.

Сім'я являється найголовнішим фактором для становлення окремого індивіда та суспільства в цілому. Трансформація інститутів сім'ї та шлюбу під впливом суспільних перетворень викликає втрату привабливості створення сімей, не зважаючи на те, що довгі роки сім'я була засобом соціального захисту.

До теперешнього часу орієнтація на сім'ю була нормативним стандартом, який перебував на еліті піраміди громадських цінностей. Через зменшення вільного часу спілкування з дітьми та спілкування між подружжям значно скоротилося. Сім'я почала набувати ознаки неспроможності, сімейне виховання стали замінювати на дитячий садок,

шкільну освіту, літні табори. На таких умовах виросло декілька поколінь, які отримували дуже мало справжнього батьківського кохання. Такі зміни посприяли на сприйняття шлюбу та сім'ї більш вільно, у молоді сформулювалися нові сімейно-шлюбні орієнтації. Зараз спостерігається різкий вплив соціальних факторів суспільства на формування та утримання цілісності сім'ї. Незадовільний матеріальний стан більшості населення став опосередковано руйнувати сім'ї, збільшується соціальна напруга, зменшується народжуваність, зростає кількість сумісного проживання без реєстрації шлюбу як фактора відповідальності за майбутнє сім'ї.

На теперішній час, зростається число незареєстрованих шлюбів. Не бажають узаконювати свої стосунки переважно молоді люди віком від 25 до 40 років, лише третина з таких пар згодом іде у РАГС. За результатами одного із соціологічних досліджень, 45% українців позитивно ставляться до спільного життя перед офіційним шлюбом.

Більшого значення незареєстрований шлюб набув у молоді, він задовольняє партнерів своєю більш вільною формою взаємовідношень та взаємозобов'язань. Сумісне проживання сприймають, як перший етап перед одруженням. Адже молоді люди ставлять пріоритет створити ґрунт для створення сім'ї, це проявляється в отриманні освіти, реалізації себе як особистості, а також в створенні матеріального забезпечення.

Тим не менш, крім негативних тенденцій спостерігається також стійка установка щодо того, що сім'я є однією з найважливіших цінностей у житті людини. Це підтверджують результати соціологічного дослідження дорослого населення України, проведеного в межах Європейського дослідження "EUROPEAN VALUES SURVEY", під час якого було опитано 1207 респондентів віком від 18 років і старше [5].

Отже, сучасні сімейні традиції являються достатньо суперечливою тенденцією. По-перше, проявляються негативні явища, такі як збільшення рівня розлучень. По-друге, молоді люди ще вважають сім'ю за найважливіші цінності у житті людини. Проте більша частина молоді бажають спочатку пожити без створення сім'ї для формування спільного матеріального сьогоднішнього. Не дивлячись на кризовий стан інституту сім'ї, традиції сімейного способу життя, в цілому, збережено. Для вирішення ситуації щодо сімейного благополуччя потрібен соціальний та економічний розвиток, що передбачає зростання народжуваності та зростання всіх сфер суспільного життя.

Список використаної літератури

1. Антонов А. И. Социология семьи. / А. И. Антонов, В. М. Медков. — М.: Изд-во МГУ: Изд-во Международного университета бизнеса и управления ("Братя Карич"), 1996. — 304с.
2. Башир Б. Х. Модернизация системы функций семьи как субъекта переходного общества: методология анализа и оценка // Федеративно научно-

практически журнал СОТИС: социальные технологии, и исследования. / Б. Х. Башир. — 2008, — №3.

3. Буленко Т. В. Соціально-психологічні основи функціонування сучасної студентської сім'ї // Науковий вісник ВДУ — Луцьк: Вежа, 1998. — № 9.

4. Кляпець О. І. Психологічні чинники вибору молодою людиною цивільного шлюбу. / О. І. Кляпець. — К., 2004. — 21 с.

5. Макарова О. В. Шлюб, сім'я та дітородні орієнтації в Україні. Монографія: (УЦСР) Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України. / О. В. Макарова, О. А. Грішнова. — К.: АДЕФ-Україна, 2008. — 256 с.

Марченко А.Д.

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ КРИЗИ

Сучасність характеризується швидкими змінами у всіх сферах життєдіяльності, невизначеністю майбутнього та загальним прискореним ритмом існування. Такий стрімкий розвиток людства висуває нові вимоги до людини, накладаючи на неї додаткове навантаження, що своєю чергою позначається на необхідності підвищувати її адаптаційні можливості. Щоб пристосуватися до такої напруги та успішно реалізувати себе людині необхідно виробити навички вирішення проблем, набути таку якість, особистісну властивість, яка дозволила б ефективно самореалізуватися, опанувати власну поведінку в усіх життєвих ситуаціях. Так, вивчення особливостей поведінки людини у окремих життєвих ситуаціях, виявлення її внутрішнього потенціалу, спроможності належно відповідати на пред'явлені виклики, здатності детермінувати власну життєдіяльність дозволить зробити значний внесок у розвиток сучасного суспільства, поліпшить його загальне психологічне благополуччя та підвищить життєстійкість кожної особистості.

Будь-які ситуації в житті людини утворюються внаслідок складної взаємодії біологічних, психологічних та соціальних чинників. Так, життєвий шлях особистості пов'язаний з проходженням різних критичних ситуацій, які можуть змінити життя, надати йому сенс, зробити його більш повним і змістовним. Напрямок цих змін буде залежати від особистісних особливостей особистості та її спроможності інтегрувати психотравмуючий досвід у подальший розвиток (Предко, 2017). Життєві ситуації потребують гнучкого реагування, вони поділяються на повсякденні та складні. Протягом всього життя кожна людина, у різних сферах свого буття, опиняється у складній ситуації, яка є невід'ємною частиною її розвитку та здатна змінити сприйняття навколишнього світу. Джерелом складної життєвої ситуації

можуть бути як власні дії людини, так і зовнішні впливи. Складна життєва ситуація може викликати деформацію життєдіяльності індивіда (Битюцкая, 2013). Ці ситуації виникають або у разі невірноваженості в системі відносин особистості та її оточення; або у разі невідповідності між цілями, прагненнями й можливостями їхньої реалізації та якостями особистості. Загалом під складною життєвою ситуацією розуміється значима для людини ситуація з високим ступенем невизначеності. Складна життєва ситуація переважно погіршує умови життєдіяльності людини, при цьому, складною вона може бути лише суб'єктивно. Виникнення складної життєвої ситуації обумовлено сукупністю зовнішніх умов ситуації й індивідуальних особливостей людини, які впливають на оцінку ситуації як складної. Значну роль у вирішенні складної життєвої ситуації відіграє її сприйняття. Якщо складна життєва ситуація сприймається особистістю як перешкода до досягнення мети й може викликати почуття дистресу, то вона характеризується почуттям тривоги, активацією психологічного захисту, фрустрацією, дезорієнтацією, а інколи і нервово-психологічним стресом. Надзвичайні складні ситуації, небезпечні для життя людини (наприклад, повені або землетруси) можуть викликати посттравматичний стресовий розлад (Либина, 2008). Складні життєві ситуації надають можливість ефективно відповідати на екзистенційні виклики, забезпечують самоактуалізацію й особистісне зростання. Вони є психологічним підґрунтям життєвої творчості особистості, надають глибокого осмислення життєвому шляху, власним цінностям та життєвим установкам (The Questionnaire for Eudaimonic Well-Being, 2010). Складна життєва ситуація актуалізує внутрішні ресурси особистості, мотивує її рухатись до мети, надає сили. Вона є провідною умовою життя особистості. Так, людина, опиняючись у складній життєвій ситуації запускає динаміку смисложиттєвих процесів, які супроводжуються необхідністю особистісних змін, переходом до нового етапу розвитку, пошуку нової ідентичності, переосмислення життєвого шляху й побудови нової картини буття.

Особистість здатна адаптуватися до несприятливих умов, зокрема, сформувавши механізм терпіння, рефлексії та творчості. Опора на рефлексію, здатність прийняти нестандартне, творче рішення, яке може подолати складну життєву ситуацію, супроводжується розвиненою свідомістю та високим рівнем ціннісно-сислової сфери особистості (Барцалкіна, 2019). Найважливішим аспектом в процесі самотворення особистості є її світогляд, що формується в різних сферах життєдіяльності. На думку Є. Ю. Коржової, «тільки коли життєва ситуація сприймається людиною як проблемна, можна говорити про суб'єкт-об'єктну взаємодію людини й життєвої ситуації в процесі життєдіяльності. Людина протиставляє себе ситуації й виступає суб'єктом, а життєва ситуація стає об'єктом її роздумів, які задають контекст сприйняття людини, вносять впорядкованість у загальну картину світу.

Життєві події залежно від психологічної переробки різних обставин життя викликають в особистості різні реакції, структурують дійсність відповідно до глибини проблеми. Постійний вибір особистістю звичних способів реагування у складних життєвих ситуаціях, зумовлений прагненням до комфорту і безпеки, через деякий час призводить до однозначності її відносин зі світом, до життєвої позиції, що характеризується відчуттям власного безсилля та перетворенням на жертву. І навпаки, вибір життєстійких стратегій, життєстійкого стилю подолання складних життєвих ситуацій, навпаки, говорить про сміливість, мужність, стимулює людину, сприяє постійному самооновленню, екзистенційному розвитку, розширенню своїх уявлень про світ і кращому розумінню своїх взаємин із ним та стимулює здатність до життєвої творчості (Маннапова, 2019). Конструктивне сприйняття складної життєвої ситуації часто залежить від особистісної самоефективності, сприятливого самоствавлення, переконаності особистості у власній спроможності подолати труднощі та досягнути мети (Bandura, 1977).

Життєстійкості особистості є багатокомпонентним особистісним утворенням, яке відображає психіку людини, актуалізуючи різноманітні властивості особистості в складних життєвих ситуаціях. Життєстійкі люди надають перевагу власній життєдіяльності, вірять, що в них є деякий контроль над причинами й можливість вирішити всі життєві проблеми, вони сприймають всі зміни в житті як виклики й можливості для розвитку, а не як загрозу. Дослідники дійшли висновку, що життєстійкість позитивно пов'язана із благополуччям особистості (Blaney, 1990). Феномен життєстійкості пов'язаний із внутрішнім, особистісним потенціалом подолання важких життєвих ситуацій, оскільки він відображає широкий соціально-психологічний потенціал особистості, його здатність долати несприятливі події в житті, спираючись на особистісні й соціальні фактори. Тобто, життєстійкість виступає реалізацією особистісного потенціалу в системі соціальних відносин, проявом соціальних і психологічних ресурсів особистості у взаємодії із суспільством. Життєстійкість є важливим критерієм формування соціально-психологічної адаптації, служить основним фактором розвитку та самореалізації особистості. Вона пов'язана з такими особистісними якостями, як оптимізм, урівноваженість, адекватний рівень домагань та наявність самоконтролю (Осухова, 2007). Соціально-психологічним аспектом феномену життєстійкості є його системна якість, яка характеризує органічну єдність індивідуальної й соціально-психологічної здатності особистості до реалізації свої ресурсів, загального потенціалу (Delahaj, 2010). Життєстійкість відображає психологічну живучість і розширену ефективність людини, а також є показником її психічного здоров'я. Життєстійкість перешкоджає появі гострої реакції на стресову ситуацію та є основним особистісним компонентом, що нівелює вплив стресогенних факторів.

Таким чином, різноманітні фактори зовнішнього середовища, внутрішнього психологічного життя, індивідуальні особливості психіки, специфіка ситуацій взаємодії людини з світом сприяють розвитку й прояву життєстійкості, як інтегральної властивості особистості. Життєстійкість допомагає справлятися з складною життєвою ситуацією, і, завдяки цьому, забезпечує соціально-психологічну адаптацію, дозволяє розкрити та реалізувати загальний особистісний потенціал усієї психіки, спрямований на реалізацію позитивної орієнтації в житті (Efimova, 2019). Життєстійкість є необхідним ресурсом особистості не лише для ефективної актуальної життєдіяльності, а і для планування майбутнього. С. Мадді зазначав: «людина постійно здійснює вибір: «вибір минулого» (звичного та знайомого) або «вибір майбутнього» (нового, невизначеного, непередбачуваного)». Постійний вибір на користь минулого призводить до безсилля та неосмисленості життя, (пошуку смислів поза звичною діяльністю). Вибір, який здійснюватиме людина обумовлюється її активністю, зацікавленістю та впевненістю у своїх силах долати труднощі (Kobasa, Maddi, 1982). Так, мотивація до самоактуалізації, дотримання цінностей та поставлених цілей, дозволяють людині визначати будь-яку ситуацію в більш сприятливому контексті й таким чином, підвищувати ефективність подолання труднощів.

Список використаної літератури

1. Володарська Н. Д. Розвиток світоглядних орієнтацій в процесі самотворення особистості // *Самотворення у розвитку особистості : науково-методичний посібник / за редакцією Л. З. Сердюк*. Київ : Педагогічна думка, 2015. С.27-40.
2. Горбач С. Феноменологічний аналіз категорії «складна життєва ситуація». *Теорія та методика управління освітою*. 2010. № 1. С. 94-103.
3. Єрмаков І. Г., Пузіков Д. О. Життєвий проект особистості : від теорії до практики : практико-зорієнтований посібник. Київ : Освіта України, 2007. 212 с.
4. Зливков В. Л., Лукомська С. О., Федан О. В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. Київ : Педагогічна думка, 2016. 219 с.
5. Панок В. Г. Прикладна психологія. Теоретичні проблеми : монографія. Київ : Ніка-Центр, 2017. 188 с.
6. Предко Д. Є., Д. І. Ларін Релігійна віра як чинник подолання критичних життєвих ситуацій. *Психологічний часопис*. 2017. № 4(8). С. 76-86.
7. Психологія самоактивності учнів у виховному процесі: навч.-метод. посібник / за заг. ред. М. Й. Боришевського. Київ : Міленіум. 1999. 192 с.
8. Сердюк Л. З., Купрєєва О. І. Психологічні засади підвищення життєстійкості особистості // *Актуальні проблеми психології*. Збірник

наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Том XI: Психологія особистості. Психологічна допомога особистості. Вип. 15. Київ, 2017. С. 481-491.

9. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. Київ : Либідь, 2003. 376 с.

Пелешенко О.В.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КВІТІВ В АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНОМУ ПРОСТОРИ

Однією з тенденцій розвитку сучасного суспільства є зростаюча потреба у розвитку професійної психологічної допомоги. Активне застосування видів психологічної допомоги у всіх сферах життя особистості спрямоване на вдосконалення, екологічність, доступність та якість отриманого результату. Одним з психотерапевтичних напрямків, що швидко розвиваються, є Арт-терапія. На думку Сусаніної І.В., Арт-терапія – це область, яка використовує невербальну мову мистецтва для розвитку особистості як засіб, що дає можливість контактувати з глибинними аспектами нашого духовного життя, з внутрішньою реальністю, що складається з наших думок, почуттів, сприйнятів і життєвого досвіду. Мова мистецтва – фарб, ліній, форм і образів – говорить нам про те, що дуже складно висловити за допомогою слів [1]. В останні десятиліття було доведено, що художня творчість як велика цілюща сила допомагає позбутися стресу, вирішувати проблеми, подолати важкі переживання, пов'язані з втратою близьких людей, позбутися болю та інших неприємних фізичних симптомів. Поява арт-терапевтичного спрямування на перетині мистецтва, психології та психотерапії, задовольняє потреби суспільства у застосуванні мистецтва, художньої діяльності як результативних психотерапевтичних інструментів.

Квітова терапія має свою історію та коріння. Лікування квітами успішно застосовувалося понад 5000 років тому в аюрведі, сьогодні цей напрямок розвивається в нових сучасних умовах. Цофіт Розен – спеціаліст міжнародного зразка від Британського товариства аранжувальників квітів, суддя та експерт флорист, квітковий терапевт, арт-терапевт, автор методу реабілітаційної терапії з використанням аранжування квітів, власник компанії «Світло та квітка» коледжу дизайну, аранжування та терапії квітами, стверджує, що робота з квітами, аранжування квітів – це мистецтво та дієвий спосіб психотерапевтичної допомоги особистості. Це світ краси та естетики. Кожен зібраний букет або композиція відображає те, що відбувається в душі та серці людини. «На вибір рослин, їх кольору та форми квіткової композиції можна визначити стан, в якому людина знаходиться в даний момент, та

визначити шляхи для покращення цього стану. Квіти можуть допомогти з діагностикою, а також дати зцілення, яке може бути фізично виражене у зміні становища квітів, або виготовлення іншої композиції, з іншим розташуванням рослин», – стверджує Цофіт Розен [2].

Університетом штату Нью-Джерсі було проведено три різні дослідження, які показали, що квіти, подаровані в подарунок, викликали найсильніші позитивні емоції. Присутність квітів і рослин у нашому житті робить нас щасливішими, впливає на соціальну поведінку, роблячи її більш позитивною.

Перші дослідження з терапії квітами представлені в теорії Л. Айзмана. Квіткова терапія Л. Айзмана спирається на емоційний вплив квітів на особистість у квіткових композиціях. Адже вченими вже неодноразово доведено, що негативний емоційний стан є однією з головних причин виникнення захворювань. Використовуючи колірні поєднання, Л. Айзман покращував як психічне здоров'я людини, а й впливав на певний орган. Айзман помітив, який великий вплив має колір флористичних композицій на психоемоційний стан і розробив спеціальну теорію для лікування фізичних недугів. Кожен колір квітки відповідає за певний недуг:

- Червоний колір енергії, волі, сили. Квіти червоного відтінку позитивно впливають на серцево-судинну, кровотворну систему, кров, лімфу, надниркові залози. Червоні квіти завжди у центрі уваги, вони яскраві, помітні, притягують погляд. Даруйте троянди, тюльпани, цинії, маки, жоржини, лілії у червоних тонах, якщо хочете привернути максимум уваги.

- Помаранчевий колір близький по енергетиці до червоного, але він трохи спокійніший і зрівноважений. Вважається, що флористичні композиції такого відтінку запобігають алергії, позитивно позначаються на роботі дихальної системи, сприяють підвищенню апетиту, а також омолоджують. Враховуючи такий багатий спектр якостей помаранчевих кольорів, підберіть для подарунка букет із махових тюльпанів, бегоній, ірисів, флоксів або чарівних альстромерій.

- Жовтий – колір сонця, позитиву, активної життєвої позиції. Жовті відтінки сприяють активній мозковій діяльності, легкості у прийнятті важливих рішень. Подаруйте діловій жінці сонячний букет квітів напередодні важливої бізнес-зустрічі та завоюєте її розташування. Це можуть бути соняшники, крокуси, троянди, нарциси, гіацинти, іриси.

- Зелений колір має заспокійливу дію. Взагалі, всі відтінки цього кольору позитивно впливають на зір, нервову систему, вироблення ферментів, кісткову та м'язову системи.

- Індиго або синій – це колір сну та тиші. Колір індиго сприяє покращенню роботи шишковидної залози головного мозку, яка відповідає за контроль над емоціями та впевненістю в собі. Якщо хочете допомогти комусь знайти внутрішній спокій перед важливою подією в житті, подаруйте букет з

волошок, клематису, дзвіночків, блакитних конвалії, дельфініуму, хризантем або орхідей.

• Фіолетовий – суперечливий колір, тому що поєднує якості синього та червоного. Він може придушувати активність і водночас сприяти розвитку творчого початку. Все залежить від відтінку: чим він темніший, тим тасмничий колір та його вплив. Світло-бузкові – викликають ейфорію, темно-фіолетові – похмурі глибокі думки. Взагалі, фіолетовий – це колір медитації. Якщо хочете заглянути в глибини своїх думок, оточіть себе букетами, складеними з крокусів, гіацинтів, бузку, лілій, гладіолусів [2].

У квітковій терапії найбільш поширеними є декілька спрямувань: «Квітка – моє життя», терапія кімнатними рослинами, флористична терапія та ландшафтна арт-терапія.

Квіткова терапія – емоційний, хвилюючий і незвичайний вид психологічної допомоги, що дозволяє відкрити для себе новий світ, зміни своє життя, досягти релаксації, рівноваги та спокою. Використання квіткової терапії підвищує самооцінку особистості, допомагає справлятися зі стресом, легше переживати негативні відчуття, біль, страх. Результатом психотерапевтичної роботи є отримання радості від життя, спокою, емоційної рівноваги.

Список використаної літератури

1. Введение в арт–терапию: учебное пособие. – М.: «Коги-то-Центр», 2007. – 95 с: ил.
2. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. Посібник / Калька Н., Ковальчук З. – Львів. : ЛьвДУВС, 2020. – 232 с.
3. Практикум по арт-терапии: шкатулка мастера. / Сусанина И.В.: Научно-методическое пособие. – Луганск: Элтон-2, – 160 стр.

Пелешенко О.В., Конюхова О.Р.

ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ОСОБИСТІСНІ ЧИННИКИ СТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ ДО СТРЕСУ

Сучасне життя готує для особистості, на різних вікових етапах життєвого шляху, все більше неочікуваних моментів(ситуацій) та приводів для занепокоєння, які вимагають швидкої дії, реагування та опанування емоційним станом. Внутрішнє напруження викликає психологічний дискомфорт, який прагне прорватися до зовнішнього через конфлікти, роздратування та злість, і якщо ні, то переходить до глибинних станів психічних порушень та викликає фізіологічні захворювання. Тому, дуже важливе значення мають психологічні та особистісні чинники

стресостійкості, що допомагають протистояти зовнішньому впливу негативних подразників.

Психологічна стійкість – це одна з якостей особистості, окремим аспектами якої є урівноваженість, стабільність і опірність. Вона дозволяє особистості протистояти життєвим труднощам, несприятливому тиску обставин, зберігати психічне та фізичне здоров'я і працездатність під час різних випробувань на життєвому шляху. М. Корольчук та В. Крайнюк виокремили окремі аспекти психологічної стійкості: врівноваженість (здатність утримувати рівень напруги, не доводячи організм та психіку до руйнівного стресу), стабільність (постійний рівень настрою) та опірність (здатність зберігати свободу поведінки та вибору способу життя) [1].

Взагалі, в психології виділяють зовнішні та внутрішні чинники психологічної стійкості. До зовнішніх факторів (що походять з соціального середовища) відносять:

- сприятливий клімат в колективі;
- психологічна підтримка від соціуму та на період адаптації;
- досягнення у навчанні або на роботі;
- статус;
- наявність друзів або товаришів;
- прийняття відповідальності за свої вчинки [4].

Зовнішні чинники стійкості дуже різноманітні, але їх всіх можна звести до трьох сфер соціального життя особистості: сімейної (батьки - діти, чоловік - жінка), професійної (здоровий соціальний клімат у школі, ВНЗ чи трудовому колективі) та суспільної (відносини з сусідами, друзями та іншими людьми).

Внутрішні (особистісні) чинники психологічної стійкості – більш різноманітні, ніж соціальні. Їх головною перевагою є можливість тренування та розвитку, чим можна допомогти особистості в формуванні стійкості до негативного зовнішнього впливу [2]. Сюди входять:

- значущість події для людини;
- стійка ієрархія установок;
- домінування та контроль позитивних емоцій ;
- адекватно оцінювати свої сили.

Треба зазначити дослідження чинників стійкості особистості у зв'язку з якостями "Великої п'ятірки": екстравертованості, нейротизму, відкритості досвіду, свідомості та здатності йти на компроміс. Вчені також виділяють чинники саморегуляції, від яких залежить гармонійність особистості та її психологічне здоров'я (стійкість "Я" та контроль "Я") [3, с. 371]

Отже, стрес в нашому житті займає вагомe місце і боротися та брати його під контроль досить важливо для особистості. Тому що, чим більше ми формуємо якості стресостійкості до тих чи інших стресогенів, тим менше

шкоди завдаємо своєму організму. Для того, щоб особистість почувала себе добре, потрібно звертати увагу на зовнішні та внутрішні чинники, які оточують та впливають на неї. Та інколи, навіть, корисно уникати факторів, що спричиняють стрес.

Список використаної літератури

1. Корольчук М.С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: навчальний посібник / М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк. - К.: Ніка-Центр, - 2009. - 576 с.
2. Куликов Л.В. Психогигиена личности: вопросы психологической устойчивости и психопрофилактики: учебн. пособие / Л.В. Куликов. – СПб: Питер, 2004. – С.87-115
3. Gramzow R. Patterns of Self-regulation and Big Five / Gramzow R., Sedikides C., Panter A., Harris J. // European Journal of Personality. – 2004. – №18. – P. C.367-385.
4. Henderson N. Fostering resiliency in Children and Youth: Four Basic Steps for Families, Educators, and Other Caring Adults. / Henderson N. – San Diego, CA: Resiliency in Action, inc, 1999. – P. C. 20-74.

Побокіна Г.М., Бучко Т.М.

АКТУАЛІЗАЦІЯ АДАПТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДІ В УМОВАХ ІНТЕНСИВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН

Кожна людина незалежно від віку є об'єктом соціалізації, зміст якої визначається зацікавленістю суспільства в тому, щоб людина успішно освоїла такі соціальні ролі: чоловіка і жінки (гендерна соціалізація); сім'янина - була би здатна до створення міцної сім'ї (сімейна соціалізація); трудівника - могла би і хотіла компетентно брати участь у соціальному та економічному житті суспільства (професійна соціалізація); громадянина - була би законослухняним громадянином суспільства (політична соціалізація). Вимоги до людини пред'являє не тільки суспільство в цілому, але і конкретні групи і організації, в які включений індивід. Особливості та функції різних груп і організацій обумовлені специфічним і неідентичним характером вимог. Зміст вимог залежить від віку і соціального статусу людини.

На думку Ж. Піаже і Р. Мертона, пристосування людини до соціуму (соціальна адаптація) - процес і результат зустрічної активності суб'єкта і соціального середовища [1, с. 8-9].

Молодь як особливу демографічну групу характеризують такі основні риси: високий рівень соціальної мобільності, активний пошук свого місця у соціальній структурі, задовільного способу життя, засвоєння та критична оцінка загальноприйнятих соціальних норм, цінностей, стандартів поведінки; нестійкість та внутрішня суперечливість психіки; прагнення

виділятися, відрізнятися від інших, існування специфічної молодіжної субкультури.

Найважливішу роль в соціальній адаптації грають агенти соціалізації - люди, в безпосередній взаємодії з якими знаходиться об'єкт соціалізації і роль яких різниться в залежності від того, наскільки вони значущі для об'єкта. На різних вікових етапах склад агентів специфічний. По відношенню до підростаючого покоління такими можуть бути тренер, педагог, однолітки, батьки, старші брати і сестри, родичі, для людини 25 - 30 років значущим може стати колега, в якому він бачить досвідченого і зрілого професіонала, того, кому хочеться наслідувати, досвід професійної та життєвої зрілості якого хочеться перейняти [1, с. 10-11].

Безсумнівно, значну роль соціальному розвитку молоді грають економічні та політико-ідеологічні процеси, які відбуваються всіх рівнях соціальної реальності (макросвіт — мікросвіт). До інших важливих показників соціального розвитку молоді прийнято відносити рівень їхнього матеріального добробуту та духовного розвитку. Соціалізація людини завжди протікає в певних умовах, крім того, людина сама впливає на створення цих умов і може стати не тільки суб'єктом або об'єктом соціалізації, а й жертвою обставин чи умов.

Якщо людина не вміє пристосовуватися і гнучко реагувати на зміни зовнішнього середовища, в тому числі соціального, може статися дезадаптація, порушення пристосування організму до умов існування. Порушення проявляються в ригідності (негнучкості), соціальної дезінтеграції і ізолюваності особистості. Кризовий стан суспільства призводить до розшарування, поляризації молодіжних соціальних груп та верств за рівнем матеріального добробуту, якістю життя, а також за рівнем освоєння культурних благ. Одним із результатів кризи є наростання соціально-психічної напруженості, яка виявляється у посиленні з одного боку девіантної поведінки молоді, а з іншого – у порушеннях здоров'я. Прагнення зняття цих станів призводить молодих людей до спроб уникнути життєвих проблем з допомогою алкоголізму, наркоманії, суїциду. Зсередини посилюється потреба молоді придушити сильні стресові емоції, і тут дуже важливим є пошук шляхів та механізмів «миротворення».

Дезадаптація може виникнути внаслідок короточасних і сильних травмуючих впливів середовища на людину або менш інтенсивних, але тривалих. В результаті виникають різні збої в діяльності: зниження продуктивності праці і її якості, порушення дисципліни праці, підвищення аварійності та травматизму. установок.

Таким чином, якщо ми хочемо сприяти успішній соціалізації сучасної молоді, яка відповідає цілям суспільного розвитку, що має позитивно спрямований вектор, необхідно, щоб умови, що створюються суспільством для становлення молодої людини, забезпечували її соціалізацію

у всіх сферах суспільного буття, сприяли розвитку творчого потенціалу, формуванню здібностей та орієнтували на відповідний фізичний, психічний та моральний розвиток. Крім того, соціалізація підростаючого покоління має бути випереджальною, що враховує можливі у майбутньому зміни.

Список використаної літератури

1. Сафонова Л. В. Содержание и методика психосоциальной работы: учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений / Л. В. Сафонов М.: Издательский центр «Академия», 2006. — 224 с.
2. Литвиненко О. Д. Соціально-психологічні основи розвитку адаптаційного потенціалу сучасної молоді : монографія / О. Д. Литвиненко. — Северодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2018. — 302 с
3. Свинарченко Р.М. Часова складова потенціалу самореалізації особистості / Р.М. Свинарченко// Наукові записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка / За ред. акад. С.Д. Максименка. – Вип. 26, Т. 4. – К. : Главник, 2009. – С. 22-33.
4. Резнікова О.А. Особистість як суб'єкт адаптації / О.А. Резнікова // Наукові студії із соціальної та політичної психології. – К. : Міленіум, 2007. – Вип. 16 (19). – С. 284-290.
5. Борисюк А.С. Психологічні передумови й чинники особистісного та професійного розвитку молоді : монографія / відп. ред. А.С. Борисюк. – Чернівці : Технодрук, 2016. – 264 с.

Смирнова О.О., Завацька Н.Є.

ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

В умовах глобалізації сучасного освітнього простору питання розвитку комунікативної компетентності студентської молоді постає найбільш гостро, а входження нашої країни в міжнародне співтовариство вимагає організації цілеспрямованого процесу інтеграції студентства в полікультурне середовище вищого навчального закладу на основі створення нового соціального досвіду та різноманітних моделей самореалізації. Суттєвою складовою цього процесу є, зокрема, визначення соціально-психологічних особливостей надання конкурентоздатних освітніх послуг з професійної підготовки в Україні іноземних фахівців. Разом із тим, процес їх інтеграції у полікультурний простір вищого навчального закладу та формування у них комунікативної компетентності супроводжується низкою труднощів особистісного, соціального й культурного змісту (О. Блинова, А. Борисюк, В. Бочелюк, О. Вихрущ-Олексюк, Т. Карамушка, З. Ковальчук, Н. Моргунова, В. Осипенко, Л. Пілецька, О. Шевяков та ін.) [1].

Аналіз наукової літератури показав, що наразі склалися теоретичні передумови дослідження проблеми комунікативної компетентності студентської молоді. Серед них: теоретична розробка компетентнісного підходу і підготовка практичних рекомендацій щодо його реалізації в освітньому процесі вищої школи (В. Байденко, В. Болотов, В. Вербицький, Т. Ісаєва, В. Серіков, Ю. Татур та ін.); принципи побудови гуманітарно орієнтованого освітнього середовища вищого навчального закладу (З. Каргієва, Н. Ромаєва, Л. Руденко, Л. Супрунова та ін.); соціокультурні та дидактичні аспекти формування мовної компетентності і комунікативної культури студентства (Т. Казаніна, Ю. Караулов, В. Костомаров, Т. Ладиженська, Ю. Рождественський, Л. Харасва та ін.).

Встановлено, що компетентність є динамічною особистісною характеристикою, базується на виробленій готовності до певної дії на сформульованій ціннісній орієнтації та проявляється в діяльності через проживання різноманітних ситуацій (О. Бермус, Е. Зеєр, І. Зимня, Г. Селевко, Е. Симанюк, А. Хуторський, С. Шишов, О. Шубкіна та ін.).

З'ясовано, що комунікативна компетентність належить до базових компетентностей особистості та виокремлено характеристики її прояву: адаптивність, співпраця, інтегративність. Комунікативна компетентність описується категоріями «вміння», «готовність», «володіння», «здатність» (О. Бодальов, Ю. Ємельянов, Ю. Жуков, М. Лук'янова, Л. Петровська, Дж. Равен, К. Рубін, Р. Селман, Г. Шредер, Т. Щербакова та ін.).

Показано, що компонентний склад комунікативної компетенції надзвичайно широкий: від мовної, лінгвістичної, організаційної, прагматичної, соціолінгвістичної, дискурсивної, стратегічної, навчальної, тематичної, компенсаторної до соціокультурної і соціальної. Проте, відзначені компетенції найчастіше носять предметно-спрямований характер, залишаючи остеронь особистісні новоутворення, придбані в ході навчання спілкуванню (Л. Гейхман, Л. Руденко, С. Савичев, О. Шубкіна та ін.).

Зазначено, що студентство – особлива соціальна категорія молоді, організаційно об'єднана інститутом вищої освіти. Вона відрізняється найбільш високим освітнім рівнем, соціальною активністю, досить гармонійним поєднанням інтелектуальної та соціальної зрілості, що сприяє формуванню навичок успішної комунікації (Ж. Вірна, І. Данилюк, Л. Засєкіна, А. Коваленко, С. Кузікова, М. Орап, Т. Ткач, Т. Щербан та ін.).

Визначено, що комунікативна компетентність студентської молоді – це динамічна інтегративна професійно значима особистісна якість, яка дозволяє здійснювати продуктивні міжкультурні професійні контакти при вирішенні завдань і ситуацій спілкування в межах професійної діяльності та полягає в готовності й організації комунікативної діяльності адекватно ситуаціям спілкування щодо мети, форми, змісту і рольових відносин на основі знань, умінь, особистісного досвіду і ціннісних переконань, орієнтована на

самостійну і успішну участь в ній. Саме тому комунікативна компетентність є однією з базових, ключових компетенцій, якою має володіти випускник будь-якого освітнього рівня і профілю навчання.

З'ясовано, що інтеграція студентської молоді у полікультурний простір здебільшого розглядається з позицій компетентнісного підходу (О. Березюк, О. Вихрущ-Олексюк, Л. Орбан-Лембрик, Я. Ромашова, О. Ястремська та ін.), а полікультурність розцінюється як здатність інтегруватися в іншу культуру при збереженні взаємозв'язку з рідною мовою, культурою, та ґрунтується на поєднанні особистісних якостей, синтезованих знаннях, уміннях, навичках позитивної міжетнічної й міжкультурної взаємодії, що сприяє безконфліктній інтеграції до полікультурного освітнього простору вищого навчального закладу (Л. Воротняк, І. Кушнір, О. Непочатих, В. Осипенко, О. Щеглова та ін.). Констатовано, що полікультурність визначається як один із основних стандартів сучасної вищої освіти та показник пріоритетності вищого навчального закладу в освітньо-науковому середовищі (А. Борисюк, В. Бочелок, Т. Дріга, Т. Карамушка, З. Ковальчук, О. Лосієвська, Л. Орбан-Лембрик, М. Тоба та ін.).

Діяльнісний і інтегративний характер комунікативної компетентності дозволив запропонувати структурно-функціональну модель комунікативної компетентності студентів у полікультурному освітньому просторі вищого навчального закладу, визначити та змістовно наповнити її структурні складові: *мотиваційно-ціннісну* (мотиваційно-ціннісне ставлення до міжкультурної професійної комунікації, виражене в прагненні підтримувати активність комунікативної професійної діяльності при вирішенні завдань; мотиваційні орієнтації на прийняття партнера по комунікації, адекватність його сприйняття і розуміння, а також досягнення компромісу), *когнітивно-оцінну* (знання про норми спілкування і способи ведення діалогу, прийоми комунікації, способи вираження своїх думок й почуттів, здатність оцінювати комунікативні ситуації, в яких розгортається спілкування, прогнозувати їх розвиток, аналізувати способи комунікації, усвідомлювати шляхи комунікативного вдосконалення); *конативно-діяльнісну* (аналіз й вибір комунікативних стратегій і побудова комунікативних тактик, володіння способами вирішення комунікативних завдань, включення в комунікативну діяльність як суб'єкта, який прагне до реалізації комунікативної програми, збагачення професійного комунікативного досвіду; здатність до співпраці; ініціативність та адекватність у спілкуванні; вибір оптимального стилю, позиції, дистанції у спілкуванні) *складові*.

Зазначене актуалізує необхідність визначення рівнів розвитку виокремлених складових та ступеня сформованості комунікативної компетентності студентства з метою з'ясування соціально-психологічних умов її розвитку в полікультурному освітньому просторі вищого навчального закладу.

Список використаної літератури

1. Формування комунікативної культури студентів-психологів в умовах гуманізації вищої школи : [монографія] / За ред. Н.Є. Завацької. – Сєверодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2014. – С. 8 – 25.

Стоянова В.О.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ САМОРЕГУЛЯЦІЇ У ПІДЛІТКІВ

У наш час, коли люди більше віддаляються один від одного в живому спілкуванні та переходять на спілкування через соціальні мережі, з новою гостротою постає проблема налагодження контактів та міжособистісних відносин. Добре налагоджені міжособистісні відносини наповнюють життя конкретної людини сенсом і позитивними переживаннями. Внутрішній потенціал кожної особистості реалізується в міжособистісних відносинах. За останній час в науці намітилися різні теоретичні підходи у вирішенні однієї з її головних проблем – проблеми саморегуляції людини, а особливо, підлітка.

Підлітковий вік – це вік допитливого розуму, жадібного прагнення до пізнання, вік ініціативності, активності та бурхливої енергії. Саме в цей період набувають активного розвитку вольові риси характеру – наполегливість, вміння долати перешкоди і труднощі, завзятість у досягненні мети. Підліток здатний не тільки до окремих вольових дій, але й до вольової діяльності. Він часто сам ставить перед собою свої власні цілі, сам планує їх здійснення. Але недостатність волі може позначитися в тому, що, виявивши наполегливість в одному виді діяльності, підліток може не проявити її в інших видах. Поряд з цим підлітковий вік характеризується певною імпульсивністю. Часто підлітки спершу зроблять, а потім подумують, хоча при цьому вже усвідомлюють, що слід було б вчинити інакше.

Психічний розвиток підлітка тісно пов'язаний із таким важливим новоутворенням особистості, як саморегуляція. В цей період спостерігається активний розвиток самосвідомості, орієнтування на власну оцінку. Саморегуляція починає проявлятися вже в молодшому шкільному віці але відрізняється нестійкістю. Поведінка підлітка багато в чому визначається особливостями саморегуляції. Саме тому ця проблема є актуальною і потребує більш детального і ретельного вивчення та обґрунтування.

Провідними психологічними механізмами процесу саморегуляції поведінки у підлітковому віці є: ціннісні орієнтації, цілі, рівень домагань, локус контролю, ідеали, потреби у досягненні успіху, самооцінка, соціальні

очікування. Динаміка розвитку цих особистісних складових призводить до зміни показників саморегуляції поведінки підлітка.

Становлення механізмів саморегуляції поведінки підлітків базується на розвитку самосприйняття, рефлексії, самовизначення, самопізнання.

Основними напрямками соціально-психологічних засад розвитку саморегуляції у підлітків з підлітками є: переорієнтація з досягнення результату на спосіб виконання завдання, актуалізація потреби досягнення успіху, усвідомлення пріоритету просоціальних цінностей у життєвому просторі, проектування рефлексивних очікувань референтних осіб, активізація інтернального локусу контролю та ін. У груповій та індивідуальній роботі з підлітками використано методи розвитку механізмів саморегуляції поведінки (пояснювальної психотерапії, позитивного і негативного підкріплення, моделювання ситуацій, зворотнього зв'язку, психологічного тренінгу).

Шляхи оптимізації впливу на соціально-психологічні чинники розвитку саморегуляції у підлітків включали тренінгові заняття, рольові ігри, ситуативні ігри, соціально-психологічні тренінги. Так, психологічний тренінг як метод активного соціально-психологічного навчання сьогодні є одним із найбільш поширених видів психологічної роботи. Він є найбільш актуальним і динамічним на ринку психологічних послуг, які може надати психолог, оскільки приваблює своєю ефективністю, конфіденційністю, внутрішньою відкритістю, психологічною атмосферою, індивідуальною й груповою рефлексією тощо. Його значущість у тому, що він дозволяє ефективно розв'язувати завдання, пов'язані з розвитком навичок спілкування, управління власними емоційними станами, самопізнанням і самоприйняттям, особистісним зростанням, зокрема у підлітковому віці.

Список використаної літератури

1. Arck P. C. Stress and pregnancy loss: role of immune mediators, hormones and neurotransmitters / P. C. Arck // *Am. J. Reprod. Immunol.* – 2001. – № 2. – Vol. 46. – P. 117 – 123.
2. Boyles S.H. Life Event stress and the association with spontaneous abortion in gravid women at an urban emergency department / S.H. Boyles, R.B. Ness, J.A. Grisso, N. Marcovic, J. Bromberger // *Health Psychol.* – 2000. – № 6. – Vol. 19. – P. 510 – 514.
3. Colman W. Tyrannical omnipotence in the archetypal father / W. Colman // *J. Analyt. Psychol.* – 2000. – Vol. 45. – P. 521 – 539.
4. Lamb M. The development and significance of father-child relationships in two-parent families / *The role of the father in child development* / M. Lamb, C. Lewis. – Wiley ; New Jersey, 2004. – P. 272 – 307.
5. Workman E. Guiding parents through the death of their infant / E. Workman // *JOGNN.* – November December, 2001. – P. 13 – 19.

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ЩОМІСЯЧНОЇ ДОПОМОГИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМ ОСОБАМ В УКРАЇНІ

Внутрішньо переміщені особи (ВПО) – це люди, які залишили свої домівки, рятуючись від небезпеки, але не перетнули міжнародний кордон, а залишились на території рідної країни. Внутрішньо переміщені особи перебувають під законним захистом свого уряду. Вони зберігають усі права та захист згідно з міжнародним законодавством з прав людини. [9]

Надання щомісячних допомог внутрішньо переміщеним особа передбачено наступними нормативними документами:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2014 року № 505 "Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг" [4]

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 року № 866 "Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини" [5]

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2014 року № 509 "Про облік внутрішньо переміщених осіб" [6]

4. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07 листопада 2014 року № 1085-р "Про затвердження переліку населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та переліку населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення" [7]

5. Порядок виплати пенсій та грошової допомоги через поточні рахунки в банках, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 серпня 1999 р. № 1596 (далі - Порядок № 1596) [8]

Щомісячна адресна допомога внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг надається внутрішньо переміщеним особам, які перемістилися з тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим і м. Севастополі, населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та населених пунктів, розташованих на лінії зіткнення, а також внутрішньо переміщеним особам, житло яких зруйновано або стало непридатним для проживання внаслідок проведення антитерористичної операції, їх дітям, які народилися після дати початку проведення антитерористичної операції, тимчасової окупації, та які взяті на облік у структурних підрозділах з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчих органах з питань соціального захисту населення міських, районних у містах (у разі утворення)

рад (далі - уповноважені органи), з дня звернення за її призначенням по місяць зняття з такого обліку включно, але не більше ніж на шість місяців.

Грошова допомога виплачується шляхом перерахування на поточний рахунок, відкритий в АТ “Ощадбанк” відповідно до [Порядку № 1596](#), через поточні рахунки в банках, через мережу установ і пристроїв уповноваженого банку з можливістю отримання готівкових коштів і проведення безготівкових операцій через мережу установ і пристроїв будь-яких банків тільки у населених пунктах, на території яких органи державної влади здійснюють свої повноваження в повному обсязі.[1]

Станом на 2020 рік в Україні, за даними Мінсоцполітики, обліковано понад 1,4 млн переселенців. Такі громадяни на територіях, які контролює українська влада, можуть отримати статус внутрішньо переміщеної особи.

Щоб отримати довідку, яка підтверджує статус внутрішньо переміщеної особи достатньо надати паспорт із позначкою про реєстрацію місця проживання на непідконтрольній території. Утім, чинне законодавство України визначає альтернативні способи підтвердження факту проживання на тимчасово окупованій території:

- військовий квиток з відомостями щодо проходження військової служби;
- трудова книжка із записами про трудову діяльність;
- документ, що підтверджує право власності на рухоме або нерухоме майно;
- свідоцтво про базову загальну середню освіту, атестат про повну загальну середню освіту, документ про професійно-технічну освіту, документ про вищу освіту (науковий ступінь), довідка з місця навчання;
- рішення районної, районної у м. Києві чи Севастополі держадміністрації, виконавчого органу міської чи районної у місті ради про влаштування дитини до дитячого закладу, у прийомну сім'ю, дитячий будинок сімейного типу, встановлення опіки чи піклування;
- медичні документи;
- фотографії, відеозаписи тощо. [2]

Для оформлення щомісячної адресної грошової допомоги необхідно звернутись до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення за місцем обліку, як ВПО, з письмовою заявою про надання грошової допомоги, складеною у довільній формі, та надавши наступний пакет документів:

- паспорт громадянина України або інший документ, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України;
- довідка внутрішньо переміщеної особи;
- копія довідки з місця роботи або копія іншого документа, що посвідчує зайнятість (для працездатних осіб);

- копія свідоцтва про шлюб;
- копії свідоцтв про народження дітей, засвідчені власним підписом уповноваженого представника сім'ї;
- копія довідки від уповноваженого банку із зазначенням реквізитів поточного рахунка;

- письмова згода (у довільній формі) про виплату грошової допомоги уповноваженому представнику сім'ї від інших членів сім'ї, згода на обробку персональних даних, а також письмовий дозвіл на розкриття уповноваженим банком інформації, що містить банківську таємницю, щодо поточного рахунка, відкритого уповноваженому представнику сім'ї в установі уповноваженого банку;

- у разі наявності:

- копія довідки з військової частини про залучення до проведення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації (для військовослужбовців з числа внутрішньо переміщених осіб, які захищають незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України та беруть безпосередню участь у заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації);

- копія акта обстеження технічного стану житлового приміщення (будинку, квартири), у разі наявності житлового приміщення, яке зруйноване або стало непридатним для проживання внаслідок проведення антитерористичної операції або заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, розташоване в інших регіонах, ніж тимчасово окуповані території у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим і м. Севастополі, населені пункти, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та населені пункти, що розташовані на лінії зіткнення. [3]

Грошова допомога надається внутрішньо переміщеним особам, які стоять на обліку в структурних підрозділах із питань соціального захисту населення, з дня звернення за її призначенням і виплачується по місяць зняття з такого обліку включно, але не більше ніж шість місяців.

Грошова допомога особам, які переміщуються, призначається на сім'ю та виплачується одному з її членів за умови надання письмової згоди довільної форми про виплату грошової допомоги цій особі від інших членів сім'ї у таких розмірах:

- для працездатних осіб: з 01.01.2021 – 442,00 грн., з 01.07.2021 – 442,00 грн., з 01.12.2021 – 442,00 грн.,

- для пенсіонерів, дітей та осіб, які досягли 18-річного віку та продовжують навчання за денною формою в закладах освіти, що забезпечують здобуття повної загальної середньої, професійної (професійно-технічної) або вищої освіти, до закінчення таких закладів, але не довше ніж до досягнення ними 23 років): з 01.01.2021 – 1000,00 грн., з 01.07.2021 – 1000,00 грн., з 01.12.2021 – 1000,00 грн.;
- для осіб з інвалідністю I групи та дітей з інвалідністю (130% прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність): з 01.01.2021 – 2299,70 грн., з 01.07.2021 – 2410,20 грн., з 01.12.2021 – 2514,20 грн.;
- для осіб з інвалідністю II групи (115% прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність): з 01.01.2021 – 2034,35 грн., з 01.07.2021 – 2132,10 грн., з 01.12.2021 – 2224,10 грн.;
- для осіб з інвалідністю III групи (прожитковий мінімуму для осіб, які втратили працездатність): з 01.01.2021 – 1769,00 грн., з 01.07.2021 – 1854,00 грн., з 01.12.2021 – 1934,00 грн.

Загальний розмір допомоги на сім'ю розраховується як сума розмірів допомоги на кожного члена сім'ї та не може перевищувати 3000 гривень, для сім'ї, до складу якої входять особи з інвалідністю або діти з інвалідністю – 3400 гривень, для багатодітної сім'ї – 5000 гривень.

Загальний розмір допомоги на сім'ю, до складу якої входять двоє і більше осіб з інвалідністю (дітей з інвалідністю), максимальним розміром не обмежується.

Якщо в складі сім'ї, якій призначено грошову допомогу, є особи працездатного віку (крім громадян, що доглядають за дітьми до досягнення ними 3-річного віку; громадян, які доглядають за дітьми, що потребують догляду протягом часу, визначеного в медичному висновку лікарсько-консультативної комісії, але не більш як до досягнення ними 6-річного віку; громадян, які мають трьох і більше дітей віком до 16 років і доглядають за ними; громадян, які доглядають за особами з інвалідністю I групи або дітьми з інвалідністю віком до 18 років, або особам з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, або особами, які досягли 80-річного віку; а також фізичних осіб, які надають соціальні послуги, та студентів денної форми навчання), які не працевлаштувалися, в тому числі за сприянням державної служби зайнятості, або перебувають у трудових відносинах із роботодавцями на тимчасово окупованій території України, в районах проведення антитерористичної операції чи населених пунктах, що розташовані на лінії зіткнення, але фактично не працюють, протягом двох місяців із дня призначення виплати грошової допомоги, її розмір для працездатних членів сім'ї на наступні два місяці зменшується на 50 відсотків, а на наступний період – припиняється.

Особам працездатного віку, яким грошова допомога була припинена, на наступний строк не призначається, крім осіб, які після припинення виплати грошової допомоги втратили працездатність.

Для призначення грошової допомоги на наступний шестимісячний строк уповноважений представник сім'ї подає до уповноваженого органу заяву, повідомляє про відсутність змін, що впливають на призначення грошової допомоги, а також пред'являє довідки про взяття на облік внутрішньо переміщених осіб усіх членів сім'ї. Таку заяву на наступний шестимісячний строк може бути подано з дати його початку або не раніше ніж за 15 днів до закінчення поточного шестимісячного строку. [10]

З 2017 року всі внутрішньо переміщені особи, а також особи, які подали заяву на отримання довідки внутрішньо переміщеної особи, отримали право на безоплатну вторинну правову допомогу. Тобто, ці категорії населення можуть скористатися послугами юристів або адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги. Зокрема, для захисту та представництва інтересів у судах, складення документів процесуального характеру.

Для отримання безоплатної вторинної правової допомоги внутрішньо переміщені особи мають подати такі документи:

- паспорт або інший документ, що посвідчує особу;
- реєстраційний номер облікової картки платника податків такої особи та/або її представника, опікуна, піклувальника;
- довідку про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи. [2]

Отже, внутрішньо переміщені особи отримують щомісячну адресну допомогу, для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг надається внутрішньо переміщеним особам, які перемістилися з тимчасово окупованих територій. З 2017 року всі внутрішньо переміщені особи, а також особи, які подали заяву на отримання довідки внутрішньо переміщеної особи, отримали право на безоплатну вторинну правову допомогу

Список використаної літератури

1. Платформа правових консультацій [Електронний ресурс] / Надання щомісячної адресної допомоги ВПО для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг – Режим доступу:

https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%9D%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%89%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%8F%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%97

2. Офіційний вебпортал Міністерства юстиції України [Електронний ресурс] / Внутрішньо переміщені особи: правова допомога, гарантована державою – Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/m/vnutrishno-peremischni-osobi-pravova-dopomoga-garantovana-derjavoyu>

3. Дніпропетровська обласна державна адміністрація [Електронний ресурс] / Допомога внутрішньо переміщеним особам <https://adm.dp.gov.ua/gromadyanam/socialna-pidtrimka-gromadyan/dopomoga-vnutrishno-peremishenim-osobam>

4. Офіційний вебпортал парламенту України [Електронний ресурс] / Постанова Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2014 року № 505 "Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг". – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF#Text>

5. Офіційний вебпортал парламенту України [Електронний ресурс] / Постанова Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 року № 866 "Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини". – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF#Text>

6. Офіційний вебпортал парламенту України [Електронний ресурс] / Постанова Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2014 року № 509 "Про облік внутрішньо переміщених осіб". – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF#Text>

7. Офіційний вебпортал парламенту України [Електронний ресурс] / Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07 листопада 2014 року № 1085-р "Про затвердження переліку населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та переліку населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення". – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1085-2014-%D1%80#Text>

8. Офіційний вебпортал парламенту України [Електронний ресурс] / Постанова Кабінету Міністрів України від 30 серпня 1999 р. № 1596 (далі - Порядок № 1596) "Порядок виплати пенсій та грошової допомоги через поточні рахунки в банках". – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1596-99-%D0%BF#Text>

9. UNHCR Агентство ООН у справах біженців [Електронний ресурс] / Внутрішньо переміщені особи – Режим доступу:

<https://www.unhcr.org/ua/%D0%B2%D0%BD%D1%83%D1%82%D1%80%D1%96%D1%88%D0%BD%D1%8C%D0%BE-%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%89%D0%B5%D0%BD%D1%96-%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8-%D0%B2%D0%BF%D0%BE>

10. Департамент соціального захисту населення [Електронний ресурс] / Грошова допомога внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг – Режим доступу: <https://dszn.smr.gov.ua/groshova-dopomoga-vnitrishno-peremishhenim->

Федорова О.В., Карпенко А.О.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Інтернаціоналізація світогосподарських зв'язків загострює глобальні проблеми людства, які виступають як сукупність зв'язків і відносин між державами і соціальними інститутами, суспільством та природою в масштабі, які торкаються життєвих інтересів народів всіх країн світу і можуть бути вирішені лише в результаті міцної взаємодії.

Публічне обговорення глобальних проблем розпочалось лише у середині ХХ ст., коли людство відчувало масштабність і складність проблем, на які декілька десятків років тому майже не зверталась увага. Пошук першопричин того, що відбувається загострення глобальних проблем людства, повертає нас в часи промислової революції.

Технічні винаходи та швидкий економічний розвиток країн світових лідерів (Великобританія, США, Німеччина та ін.) поклали початок розвитку промислового виробництва, що сприяло формуванню економічної нерівності як в світі, так і в межах окремих країн. Паралельно відбувалися й інші процеси: активізація розвитку торгівлі, транспорту та сфери послуг, зростання тривалості життя завдяки розвитку медицини та відповідно, зростання чисельності населення на Землі, загострення значних військових конфліктів, в тому числі світових воєн. Згадані вище процеси відбувались рівночасно, «накладаючись» один на одного стимулюючи та спричиняючи зростання темпів економічного розвитку [1, с. 215-217].

Науково-технічний прогрес виступив у ролі «двигуна» найбільш важливих змін новітньої історії людства, а зростаючі потреби населення стали своєрідним «паливом», що не дозволяє «двигуну» зупинитись. Звідси і впливає необхідність проведення аналізу причин виникнення глобальних проблем за традиційною схемою:

1. Демографічні, що проявляються у декількох аспектах: зростанні чисельності населення, нерівномірності розвитку демографічних процесів за регіонами світу, зростанні темпів урбанізації та нерівномірності розселення населення. Вже у недалекому майбутньому, демографічна ситуація сприяє посиленню таких соціально небезпечних явищ, як бідність, недоїдання та голод, неналежні умови проживання населення, зростання захворюваності на інфекційні та соціально небезпечні хвороби тощо [2, с. 20-21].

2. Марновитратні, які пов'язані з різними формами непродуктивного використання природних ресурсів. Загалом, у світі обсяги споживання природних ресурсів постійно зростають. Проблема полягає не тільки у

високих обсягах споживання ресурсів, але і неефективному їх використанні, що проявляється у накопиченні все більшої кількості різноманітних відходів.

3. Виробничі, що пов'язані з недосконалістю форм виробництва, екстенсивними технологіями та засобами використання і відтворення ресурсів. Ця група причин відображає нерівність у доступі до сучасних технологій у різних частинах світу, країнах, регіонах, секторах економіки, тощо.

4. Гносеологічні спричинені недостатністю знань про закони природи та їх ігноруванням, низьким рівнем наукових винаходів.

5. Духовні, спричиняють недостатній рівень моралі, зміною світогляду, виховання у сучасному суспільстві. Ці причини стають на заваді сприйняття суспільством ідей сталого розвитку [2, с. 20-21].

6. Організаційні, обумовлені недосконалістю управлінських форм і невчасним впровадженням законів у практику.

7. Правові, пов'язані з відсутністю або недосконалістю законів міжнародного та національного рівнів і процесів їх дотримання, які відповідали б новітній ідеології відносин з природою.

8. Політичні, спричиняють боротьбу за ресурси і панування над світом, внаслідок цього відбувається загострення проблеми пов'язаної із вичерпанням окремих видів ресурсів [2, с.20-21].

До найбільш гострих соціальних проблем наразі відносяться голод і бідність, поширення соціальних та інфекційних захворювань, стан здоров'я матерів і дітей, розшарування окремих груп населення: молоді, людей похилого віку, жінок, людей з особливими потребами та ін. Соціальні проблеми мають особливість проявляти комплексно, оскільки вони співвідносяться між собою. Україна на сучасному етапі розвитку вирішує проблеми розшарування населення за рівнем доходів, бідності серед працюючого населення, сімей з дітьми та пенсіонерів, зростання захворюваності на такі соціальні хвороби як ВІЛ/СНІД, туберкульоз, алкоголізм, наркоманія, низької середньої тривалості життя (особливо серед чоловіків та сільського населення), гендерної нерівності, соціального відторгнення у більшості сфер життя населення: політичній, трудовій, освітній, культурній [3, с. 45-47].

Більшість згаданих проблем знаходять своє відображення у доповідях ООН про різні аспекти людського розвитку, а також згадані у Цілях розвитку тисячоліття. В той же час, існують проблеми, що не часто перебувають у фокусі світової громадськості: морально-етичні проблеми сталого розвитку, проблема залучення громадськості до вирішення глобальних проблем, збереження історично-культурної спадщини країн світу [3, с. 46].

Освіта є передумовою та водночас пріоритетним засобом досягнення сталого розвитку. Згідно з порядком денним на XXI століття, просвіту,

включаючи формальну освіту, підвищення інформованості населення та професійну підготовку слід визнати як процес, за допомогою якого людина і суспільство можуть сповна розкрити свій потенціал [4, с. 27].

Це потребує зміщення акцентів від методів, орієнтованих лише на передачу інформації, до ширшого впровадження активних методів навчання, багатостороннього й міждисциплінарного аналізу ситуацій реального життя (позитивного досвіду).

Важливим аспектом сталого розвитку є визнання значимості цінностей, традицій, особливостей природокористування корінних народів, що вимагає збереження культурної спадщини. Розширення меж культурної спадщини на початку XXI століття вимагає пошуку нових відповідей на запитання про взаємовідносини об'єктів культурної спадщини та їхніх споживачів [5, с. 57].

Отже, відповідно до документів, сталий розвиток суспільства слід розуміти як безперервний навчальний процес, включаючи розширення знань, формування спеціальних навиків, життєвих позицій і цінностей щодо здорового способу життя в гармонії з природою.

Список використаної літератури

1. Економічна оцінка природного багатства України : [монографія] / за заг. ред. акад. НАН України, д.е.н., проф. Пирожкова С. І.; акад. НААН України, д.е.н., проф. М. А.Хвесика. – К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2015.– 396 с.
2. Кононенко О.Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку: навчально-методичний посібник / О.Ю. Кононенко. – К.: ДП «Прінт-сервіс», 2016. – 109 с
3. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. академіка НАН України, д.т.н., проф., засл. діяча науки і техніки України Б. Є. Патона. – К.: Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України", 2012. – 72 с.
4. Печчеи А. Человеческие качества. – Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1980 – С. 215.
- 5.Хвесик М. А. Стратегічні імперативи раціонального природокористування в контексті соціально-економічного піднесення України: [монографія] / М. А. Хвесик. – Донецьк: Юго-Восток Лтд, 2008. – 496 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПСИХІЧНИХ ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ

Одним із важливих питань політики нашої держави є створення інклюзивного освітнього середовища. За статистикою на 2018 рік, людей, з обмеженими можливостями, налічується близько 2,8 млн., що становить майже 7% від усієї кількості українців. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, лише 20% народжених дітей, умовно вважаються здоровими, інші – або страждають порушеннями психофізичного розвитку, або знаходяться в стані між здоров'ям і хворобою. Тому проблема інклюзивної освіти є дуже актуальною в сучасному українському суспільстві [2].

У школі для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами обов'язково потрібна психолого-педагогічна служба, в коло обов'язків яких входить не тільки розвиваюча або корекційна робота з дітьми, але і постійна співпраця з педагогами та батьками з вироблення загальних підходів, єдиної стратегії роботи з дитиною [1].

У всі часи сім'я займає центральне місце у формуванні особистості, здібностей, умінь дитини. Саме тут він отримує перші навички сприйняття дійсності. Дитина не може бути адаптована і соціалізована "сама по собі", окремо від батьківської сім'ї. Часто сім'ї відрізняються гіперопікою, зниженням соціальної активності дитини, тому метою психологічної роботи з батьками в школі з інклюзивною освітою, стає створення умов для соціальної адаптації сімей з "особливою" дитиною [2].

На законодавчому рівні проблема інклюзії знайшла відображення в основних законах України про освіту. Там зустрічаються такі терміни як: «діти, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку» та «особи, які мають вади у фізичному чи розумовому розвитку і не можуть навчатися в масових навчальних закладах». Один із останніх нормативних документів – наказ Міністерства освіти і науки України «Про створення умов щодо забезпечення права на освіту осіб з інвалідністю» – використовує низку термінів: «молодь з інвалідністю», «діти з тяжкими порушеннями розвитку», а також «діти з особливими освітніми потребами» [1].

Основним завданням сучасної освітньої реформи є створення та розвиток сприятливих умов у закладах загальної середньої освіти з інклюзивними класами якісної освіти. Соціально педагогічна діяльність – це і є діяльність вчителя у початковому інклюзивному класі, яка спрямована перш за все, на виконання виховних, навчальних, корекційних, розвивальних,

та соціалізуючих функцій освіти, забезпечення адаптацій освітнього середовища класу до учнівської діяльності молодшого школяра з ООС [3].

Дитина яка має особливості психофізичного розвитку не повинна займати особливого становища у класі, вона почувати себе природно, досягти самостійності, наскільки це можливо. Важливим є створення такої атмосфери порозуміння та взаємодопомоги між учнями в інклюзивному класі щоб забезпечити дитині з особливими освітніми потребами можливість самоствердитися, дати можливість подолати неадекватні установи та стереотипи та набути певних навичок соціальної поведінки дитини [3].

Психолого-педагогічний супровід є особливим видом допомоги і підтримки дитині, що забезпечує його розвиток в умовах освітньо-виховного процесу, і являє собою цілісну, системно організовану діяльність фахівців, які створюють соціально-психологічні та педагогічні умови для успішного навчання і розвитку кожної дитини відповідно з його можливостями і потребами.

Список використаної літератури

1. Демченко І. І. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти : автореф... дис. на здобуття наукового ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти», 13.00.03 «Корекційна педагогіка» / І. І. Демченко; Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. – Умань, 2016. – 46 с.

2. Єфімова С. М. Як зробити школу інклюзивною? Досвід проектної діяльності : методичний посібник. / С. М. Єфімова – К. : ТОВ « Видавничий дім « Пляєди», 2012. – 152 с.

3. Колупасва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене: наук.-метод.посіб. / А. А. Колупасва. – К. : 2008. – 126 с.

4. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк – К. : Радянська школа, 1989. – 352 с.

Пелешенко О.В., Леліва В.С.

ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА САМОТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ

З кожним роком розвиток технологій робить великий стрибок в сторону прогресу. Сьогодні ми вже не можемо уявити своє життя без інтернету, більше того, втрата мобільного телефону, особливо для особистостей юнацького віку, означає втрату частини свого життя.

Наші гаджети знають про нас все, і точно зможуть підібрати розваги під наші інтереси. Соціальні сіті змінили наше життя в кращу сторону, ми

маємо змогу спілкуватись з людьми з різних місць, людьми різних націй та різних інтересів. Ми можемо продуктивно передати важливу інформацію, та отримати велику кількість поздоровлень з днем народження. Все це, та навіть більше охоплює наше життя кожного дня. Та ми знаємо, що якщо перед нами постає й такий аверс, завжди буде і реверс, не такий вимальований та чіткий. Одною із зворотної сторони медалі виступила самотність, викликана в наслідок активного користування соціальними сітями. У особистості може бути хоч 500 підписників та вона все одно буде відчувати себе самотньо.

У сучасному суспільстві все більшого розвитку набувають Інтернет ресурси. Інтернет і комп'ютери все більше входять у наше повсякденне життя. Але, крім того, для більшості Інтернет є також розважальним засобом, джерелом інформації, засобом спілкування. Ще один важливий фактор, через який підлітки «липнуть» до екранів монітора цілодобово, – соціальні мережі. Під соціальною мережею розуміємо інтерактивний багатокористувацький веб-сайт, зміст якого наповнюється самими учасниками мережі.

Вивченням цього питання займалися як зарубіжні (А. Войскунський, А. Голдберг, Д. Грінфілд, К. Янг), так і українські вчені (О.Белінська, Ю.Данько, Є. Акімова, Ю. Бабаєва, А. Жичкина, О. Філатова та ін.). У своїх працях вони досліджували мотивацію користувачів Інтернету і соціальних мереж: їх вплив на розвиток та соціалізацію особистості, на особистість користувачів, симптоми, причини Інтернет – залежності, розробляли профілактичні заходи щодо її попередження.

Соціальні мережі – один із соціальних інститутів, який тією чи іншою мірою виконує замовлення суспільства та окремих соціальних груп щодо певного впливу на населення в цілому, в тому числі й на окремі вікові та соціальні категорії. Однак соціальні мережі досить сильно впливають на будь-яку особистість та на процес формування поведінки, а інформація в Інтернет-мережі є недостатньо організованою та керованою.

Задоволення потреби у спілкуванні, моральній підтримці – найважливіші потреби особистості підліткового віку. Якщо ми не можемо задовільнити їх в реальному житті, то задовольняємо в інтернет-мережі, яка дає можливість «втекти» від проблем, труднощів, що виникли на певному етапі соціалізації. Однак слід розуміти, що, не зважаючи на те, що в інтернет-мережі інколи можна отримати деякі дані анкетного характеру і навіть фото та реальне зображення співрозмовника, вони не дають реалістичного уявлення про нього. Анонімність спілкування в інтернет-мережі сприяє самопрезентації, надаючи людині можливість не просто створювати про себе враження за власним вибором, але й бути тим, ким вона захоче, що нерідко призводить до виникнення девіантної поведінки та агресивності. Пізнавальний компонент діяльності особистості у мережі Інтернет дає можливість пошуку та засвоєння підлітками інформації, яка розміщена на

вебсайтах, метою якого є розширення, поглиблення, уточнення власного уявлення про світ, реальну та віртуальну дійсність.

Сьогодні ми можемо спостерігати той факт, що коли ми знаходимося в людній аудиторії, ми відразу відкриваємо чати, соціальні мережі аби не мати візуального, чи будь якого іншого контакту з тими, хто нас оточує, це говорить про те, що ми не готові виходити з зони комфорту, яку нам надають мережі, адже там, ми можемо подумати над відповіддю, проігнорувати, забанити, на аватарці у нас стоїть найкраща, на наш погляд, фотографія чи картинка, це все дає нам змогу відчувати себе комфортно, впевнено та, водночас, підсилює відчуття самотності та стресу.

Будь-яка особистість не отримує повного задоволення, замінивши особисте спілкування на віртуальне. Особистість має матеріальні витoki, проживає тілом комунікацію з іншими людьми. На фізичному рівні від взаємодії один з одним змінюється склад крові в організмі. Наприклад, під час обіймів у людини виробляється гормон окситоцин. Він знижує рівень тривоги, викликає почуття задоволення і спокою поряд з іншою людиною. Емодзі обіймів в месенджері не замінять тактильних відчуттів.

Вважати залежністю від соціальних мереж можна ситуацію, коли спілкування стає не одним із, а єдиним простором для спілкування. Залежність від соціальних мереж дійсно є психічним розладом і потребує професійної допомоги. Більш вразливими, як вважають вчені, є особистості з алкогольною залежністю, екстраверти і ті, хто компенсує соцмережами брак справжніх стосунків.

Як не дивно, ми часто використовуємо Інтернет, а саме соціальні сіті, щоб згладити почуття самотності, але надмірне використання призводить до глибшого почуття самотності, ізоляції та перешкоджання справжнім стосункам. Тож варто пам'ятати про межу між тим, що відбувається в Інтернеті та в реальному житті, а також подбати про своєрідний здоровий «баланс» між цими двома сферами.

Список використаної літератури

1. Бодальов А. А. Психологія спілкування / А. А. Бодальов. – М. : Вибрані психологічні твори, 1996. – 157 с.
2. Тверда О. Публічна самотність: як «лайки» у соцмережах впливають на наше життя / О. Тверда [Електронний ресурс]. – 2019. Режим доступу до сайту: <https://umoloda.kyiv.ua/number/3458/188/133407/>
3. Шепотько Н. Одиночество в сети: как с ним борются / Н. Шепотько [Електронний ресурс]. – 2020. Режим доступу до сайту: <https://thewallmagazine.ru/odinochestvo-v-seti/>

Відомості про авторів

Афанасьєвська М.О. – здобувач вищої освіти групи ПСПП-20зм кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Білянська А. Ю. – здобувач вищої освіти групи СР-20зм кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Бохонкова Ю.О. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології та соціології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Братченко А.В. – здобувач вищої освіти групи ПС-20д кафедри психології та соціології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Броведер О.О. – старший викладач кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, м. Северодонецьк;

Бучко Т.М. – здобувач вищої освіти групи УСЗ-20дм кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Васюков Я.Р. – здобувач вищої освіти групи ПС-20дм кафедри психології та соціології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Волченко Л.П. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та соціології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Ганускова О.О. – здобувач вищої освіти групи СР-19д кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Гарькавець С.О. – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології та соціології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Гончарова А.О. – здобувач вищої освіти групи СР-18д кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Горбачов С.С. – здобувач вищої освіти групи СР-20д кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Горобець А.І. – старший викладач кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, м. Северодонецьк;

Єрмоленко А.Р. – здобувач вищої освіти групи СР-19д кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Жигаренко І.Є. – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології та соціології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Жиленко Ю.М. – здобувач вищої освіти групи СР-20д кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Завацька Н.Є. – доктор психологічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк

Завацький В.Ю. – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри психології та соціології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Захарченко Г.К. – здобувач вищої освіти групи ПСПП-19з кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Каминіна О.І. – здобувач вищої освіти групи СР-21зм кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Карпенко А.О. – здобувач вищої освіти групи СР-19д кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Каширіна Є.В. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Кісєль С.О. – здобувач вищої освіти групи СР-19д кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Коваленко В.О. – аспірант кафедри здоров'я людини та фізичного виховання Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Конюхова О.Р. – здобувач вищої освіти групи ПС-21зм кафедри психології та соціології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Кострова Н.О. – здобувач вищої освіти групи СР-19д кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Кравченко М.Ю. – здобувач вищої освіти групи СР-18д кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Куліш О.С. – здобувач вищої освіти групи ПС-20д кафедри психології та соціології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Леліва В.С. – здобувач вищої освіти групи ПС-20д кафедри психології та соціології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Лосієвська О.Г. – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри психології та соціології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Луньов О.В. – здобувач вищої освіти групи СР-18д кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Ляшко А.О. – здобувач вищої освіти групи ПС-18д кафедри психології та соціології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Манаснюк М.О. – здобувач вищої освіти групи СР-20д кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Марченко А.Д. – аспірант кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, м. Северодонецьк;

Матвєєва К.О. – здобувач вищої освіти групи ПСПП-19з кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Моїсєєнко В.О. – здобувач вищої освіти групи ПСПП-20з кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Нагорянська С.С. – здобувач вищої освіти групи ПСПП-20з кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Носко В.Ю. – здобувач вищої освіти групи ПС-18д кафедри психології та соціології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Оперчук П.О. – здобувач вищої освіти групи СР-18д кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Пелешенко О.В. – старший викладач кафедри психології та соціології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Побокіна Г.М. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Роменська А.С. – здобувач вищої освіти групи СР-20д кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Руденко Д.І. – здобувач вищої освіти групи СР-18д кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Рукавишникова С.В. – здобувач вищої освіти групи ПСПП-20зм кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Сікало М.В. – здобувач вищої освіти групи СР-20д кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Семянистий Д.В. – здобувач вищої освіти групи УСЗ-21дм кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Сербін Ю.В. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та соціології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Смирнова О.О. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Стоянова В.О. – здобувач вищої освіти групи ПСПП-20дм кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Стрельченко Л.Е. – здобувач вищої освіти групи УСЗМ-20дм кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Суконний Д.О. – здобувач вищої освіти групи ПСПП-20дм кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Тарханова Є.С. – здобувач вищої освіти групи ПСПП-20з кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Тютюннікова І.М. – здобувач вищої освіти групи ПСПП-20з кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Усенко В.В. – здобувач вищої освіти групи ПСПП-20з кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Федорова О.В. – кандидат економічних наук, доцент, декан факультету гуманітарних та соціальних наук, доцент кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк

Філенко А.Р. – здобувач вищої освіти групи ПСПП-20з кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Чернова Д.В. – здобувач вищої освіти групи СР-19д кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк;

Ширяєва К.О. – здобувач вищої освіти групи СР-20д кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ГУМАНІТАРНОЇ НАУКИ І ПРАКТИКИ: ФІЛОСОФСЬКИЙ, ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ВИМІРИ :ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Частина I

(за матеріалами VIII Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченої пам'яті професора Ващенко Ірини Володимирівни «Сучасні проблеми гуманітарної науки і практики: філософський, психологічний та соціальний виміри», 27-28 грудня 2021 р.)

Оригінал-макет:

Поливода В.В.

Підписано до друку 31.12.2021 р.
ф. 60x90/16, ум. др. арк. 6,7
Зам. 31/12/21-252, накл. 100 пр.
Друкарня Прінт Квік
м. Київ, вул. Леонтовича 9, оф. 65
т. (044) 235-0009, 235-7528
printquick@ukr.net